

Je'ej ti tyo'yú'xaca' a'íjna i San Marcos

*Juan pu tyihuá'ixaatye' a'ájna jo'tij quee
já'tyi'tij*

(Mt. 3:1-12; Lc. 3:1-9, 15-17; Jn. 1:19-28)

¹ A'yaa pu éenye'que' huatyóochej i nyúucarij ti jaxaj a'íjci i Jesús i Ciríistu', yójra' ti pué'een i Dios.

² A'yaa pu tyo'yú'xaca' a'íjna i Isaías i ti arí á'tyeej ti tyí'xajtaca'aj i Dios jitze ma'can tijin: A'tíj nu huata'ítij anaquéecan ta'aj a jime' tyu'taxáj, ti'ij tyámua' tyimuáa'uurijtze'.

³ A'áa pu ja'vá'namuajre' i nyúucarij jo'tij quee já'tyi'tij, a'yan tijin: “Tyámua' xu jáa'uurej i juyáara' i tavástara', xaatajé'yitzi'tye' i juyáara'.”

⁴ A'áa pu jo'tóosejrataca' i Juan i ti huá'íiraca'aj a'ájna jo'tij quee já'tyi'tij, a'yaa pu néijmi'caa tyú'ixaaj maj tyá'antzaahuatye'en i Dios jimi majta je'en huái'huaj, ti'ij i Dios tyihuo'tú'uunyi' i maj quee xá'puí' huaríj a'íjci jimi.

⁵ Néijmi'i i tye'ítyee a'áa maj tyaja'ránamuaj a judea majta a Jerusalén a'íi mu aje're'nyinyiica'aj mej mij jáanamuaj. Mati'ij mij jaataxájtaca' i maj quee xá'puí' huaríj i Dios jimi, aj pu'ij i Juan huo'íiri' a'ájna i játya'naj jitze ti a'yan tya'rájtyapuaj tijin Jordán.

⁶ Ajta a'íjna i ti tyí'chajca'aj i Juan a'íj pu jin tyí'taavijhuaca'aj i caméeyuj ju'xa' jime', ajta navíj jin ahuóoji'ca'ca'aj, ajta vítzi'cii ci'macaria'aj, ajta sarátyee cua'caria'aj itzitáj maj huáxoo.

⁷ A'yaa pu tyihuá'ixaatya'ca'aj tijin:

—Síij pu ooj yaja've'mej ti jéetze' va'cán jin tyi'tyéjvee nyequee nyáaj, capu nyéetzij a'yan tyí'nyaci'puaj nyej nyij ja'ajta'í'pu'xi'in i ca'quéera'an.

⁸ Nyáaj nu nyeríj jamuáa'iiri' i jájtyij jime', ajta a'íjna a'íj pu jin já'mua'iiran i júuricama'ra' i Dios.

Jesús pu huái'huaca'

(Mt. 3:13-17; Lc. 3:21-22)

⁹ A'yaa pu a'ájna tyu'ríj, Jesús pu a'áa ja'rájraa a Nazaret, chájta' a'áa ti ja'ajtyáma'can a Galileea, aj pu'ij i Juan jáa'iiri' i játya'naj jitze ti a'yan ántyapuaj tijin Jordán.

¹⁰ Ti'ij na'aj i Jesús tye'táaraa i jáata', aj pu'ij jaaséj ti antacúj i tajapuá ti'ij ij a'íj huaséj i júuricama'ra' i Dios ti aje'cáma'ca'aj, a'yaa pu huasé'rihua'aj ti'ij cúcui'.

¹¹ Ajta je'en nyúucarij huánamuajri' ti uje'cánamuajrej u tajapuá, ti a'yan tyí'xajtaca'aj tijin:

—Muáaj paj a'ín pu'éen i nyiyóoj i nyaj jéehua jaxie've', i nyaj nyajta ja'antyíhuoj.

Ti'ij i Jesús a'áa jo'tyávaaca'aj jo'tij quee já'tyí'tij

(Mt. 4:1-11; Lc. 4:1-13)

12 Tì'ij a'yan tyu'ríj, aj pu'ij i júuricama'ra' i Dios yo'ví'tij i Jesús a'ájna jo'tij quee já'tyi'tij.

13 A'áa pu'ij huá'puatyej xicáj já'tyeej, jo'maj tyi'tyán jo'cí'ca'aj simuáruunyij, ajta i tyiyáaru' tyí'tyasa'ca'aj tì'ij i Jesús ootyá'itzeere'en i Dios jimi, capu a'yan tyá'raa a'íi mu jaatyáhuu i maj tyí'huiire' i tajapuá Dios jimi.

Jesús pu huatyóochej ti tyu'muárie'en a'ájna a Galilea

(Mt. 4:12-17; Lc. 4:14-15)

14 Tì'ij eetyanámi'huacaj i Juan, aj pu'ij i Jesús ajo'ré'nyej a Galilea a'áa pu huojó'ixaa i Dios nyuucacaj.

15 A'yan tijin:

—Pu'ríj tya'rá'aj a'ájna i xicáara' jitze i ti a'yan tyí'iteeria'ca'aj tì'ij i Dios tyu'ta'íjtaj i cháanacaj japua. Siata'aj tyá'antzaahuatye'en i Dios jimi siajta jitzán tyú'ca'nyej i nyúucaria'ra'.

Jesús pu muáacuacaa huatajé i maj cue'tzi'puacaa

(Mt. 4:18-22; Lc. 5:1-11)

16 Tì'ij Jesús a'áa ja'ajtyama'caj a'ájna véjri' jo'tij ja'vá'asej i jájtyij ti a'yan tya'rájtyapucapaj tijin Galilea, aj pu'ij a'íj huaséj i Simón ajta i Andrés ihuáaria'ra' ti pué'een. A'íi mu a'íin pué'eenye'ej i maj cue'tzi'puacaria'aj, a'áa mu mij jo'hua'naaj i tápi'narij.

17 Jesús pu a'yan tyihuo'tajé tijin:

—Musio'té'yi'ij nyaj jamuán, nyáaj nu já'muamua'tyej siata'aj huo'tájeevej i tyeítyee nye jimi.

18 A'áa mu mij tyojopíj i tápi'narij mati'ij mij jamuán jo'cáj i Jesús.

19 Ti'ij té'ej áyee jo'ré'nyej, Jesús pu a'íj huaséj i Santiago ajta i Juan ihuáaria'ra' ti pué'een, a'íi pu hua'yojmua' i Zebedeo, a'áa mu ja'rátya'ca'aj i báarcuj jitze tyámua' metyi'uuriáaj i tápi'narij.

20 Aj pu'ij i Jesús huo'tajé, a'áa mu mij yooríeéj i jutáataj Zebedeo i séecan jamuán i maj jahuúria'ca'aj, mati'ij mij Jesús jamuán jo'cáj.

*A'íjna i tyéviy tyiyáaru' ti tzajta' ú'sejria'ca'aj
(Lc. 4:31-37)*

21 Aj mu mij a'áa ja'rá'aj i chájta' ti a'yan tya'rájtyapuaj tijin Capernaúm, a'ájna i xicáara' jitze mati'ij juso'pii, aj pu'ij i Jesús utyájrurpij i tyeyúuj tzajta', ti'quij huatyóochej ti tyihuó'mua'tyej.

22 Majta i tyeítyee je'ej mu tyi-tyo'tóomuajtyaca' je'ej ti tyihuá'mua'tyajca'aj, jí'nye a'yaa pu tyi'tyáxajtasima'aj ti'ij i ti va'cán jin tyi'tyéjvee, capu a'yan mati'ij i maj tyihuá'mua'tyajca'aj a'íjci jitze i yu'xarij i maj jin tyí'ijta.

23 A'úu pu síj tyáati' jo'tyávaaca'aj i tyeyúuj tzajta' i tyiyáaru' ti tzajta' séjria'ca'aj, a'íi pu'ij a'yan tyu'tanyúj

24 tijin:

—¿Ji'nye tyi'tíj pa'uurej tajimí Jesús Nazaret paj já'ma'can? ¿Nyi a'íj jin mu po've'mej paj ta'antypuá'ritye'en? Nyámuamua'tye a'tíj paj pué'een, nyajta jamua'reej paj a'íin pué'een i paj néijmi'i jin tyámua' een i Dios jimi.

25 Aj pu'ij Jesús jajtyá'xij i tyiyáaru', a'yan tye'ixáatye'ej tijin:

—Capáj ave'nyuuca'an iirájra' mu tyéviij tza-jta'.

26 Ti'quij i tyiyáaru' jaatacá'tzij i tyéviij ca'nyíin jime', aj pu'ij ca'nyíin huajíjhuaca' i tyiyáaru' ti tzejta' ú'sejria'ca'aj i tyéviij ti'quij iirájraa.

27 Néijmi'i mu tyu'tátziin, majta a'yan tyúu'ihuo'raca'aj séej jamuán ajta séej a'yan tijin:

—¿A'tanyíj pu'éen a'mújna? Ti'ij jájcuan jin tyí'mua'taj, ajta je'en naa tyu'xáxa'aj ti'ij i ti va'cán jin tyi'tyéjvee. A'íi mu majta ja'tzaahuatye' i tyiyáaru' je'ej ti ye'ej tyi-huo'tájeeviij.

28 Ajta je'en jiye'tzín néijmi'que' huámua'reeri'huaca' ti'ij na'aj a'ájna a Galileea je'ej ti tyi'tíj huáruuj i Jesús.

*Jesús pu tyáahuaj i mu'nyáara' a'íjci i Simón
(Mt. 8:14-15; Lc. 4:38-39)*

29 Mati'ij iirácij i tyeyúuj tzejta', Jesús pu hua' jamuán jo'mej a'íjma i Santiago ajta i Juan jo'maj ja'chej i Simón ajta i Andrés.

30 A'íi pu a'áa jóoca'tyii i mu'nyáara' i Simón, tyí'cui'ca'aj a'ájna puístaca'aj. Aj mu mij jaaté'exaa i Jesús,

31 a'íi pu'ij ajtyáxiiriaca' jimi, ti'ij ij jajví' i muáca'ra'an jitze ajta je'en ja'ajriáj, aj pu'ij jiye'tzín huatyápua'riaca' i ti puístaca'aj ajta je'en huatyóochej ti'ij tyihuó'cue'tyej.

Jesús pu jéehua tyihuó'huaa i maj tyí'cucui'ca'aj

(Mt. 8:16-17; Lc. 4:40-41)

³² Tí'ij huaré'chuixarij aj mu mij néijmi'caa ajóovi'tíjxi i Jesús jimi a'íjma i maj tyí'cucui' majta i tyiyáaru' maj hua' tzajta' ú'sejria'ca'aj,

³³ Néijmi'i mu mati'ij mana'aj a'áa maj jo'cháatimee a'áa ja'tyúusi i a pua'quéj jo'tíj je'tyényinyi'ij,

³⁴ Jesús pu néijmi'caa tyú'huaaj i tyeítyee i maj tyí'cucui'ca'aj, ajta jéehua hue'rá'ityaca' i tyiyáaru'uj i maj hua' tzajta' ú'sejria'ca'aj, capu ajta hua'tá'caria'aj maj huatányuunyij i tyiyáaru'uj, jí'nye a'íj mu jamua'ajcaa a'tíj tí pué'eenye'ej.

Jesús pu huó'ixaaj i Dios nyuucaaj a'ájna jo'maj jóosi'rii

(Lc. 4:42-44)

³⁵ Iiya' pu'uj, tí'ij óoche' huatíca'caj, Jesús pu ájchej tí'quij eerájraa a'ájna a chájta' ta'aj ij jusíj huatyényuunyij a'ájna jo'tíj quee já'tyi'tíj.

³⁶ Ajta a'íjna i Simón majta i maj jamuán huajú'ca'aj, a'íj mu uyó'huoosij i Jesús,

³⁷ ajta mati'ij jáatyoj a'yaa mu tyaaté'exaa tíjin:
—Néijmi'i mu muahuoo.

³⁸ Ajta a'íjna a'yaa pu tyihuo'té'exaaj tíjin:

—Che'réj tyiche' áyee jo're'nyej a'áa tí véjri' huaca'aj, a'áa nu nyajta huajo'té'exaatye'ej i nyúucarij, jí'nye a'íj nu jíin mujo've'mej.

³⁹ Jesús pu'ij néijmi'que' huáraa a'ájna a Galileea, hua'ixáatya'aj i nyúucarij jo'maj jóosi'rii tí'ij na'aj a'áa tí huaca'aj, ajta

tyihua'huáatya'aj i tyiyáaru'uj ti hua' tzajta' séjria'ca'aj.

Jesús pu séej tyú'huaaj ti cá'atzaj

(Mt. 8:1-4; Lc. 5:12-16)

⁴⁰ Síij pu i tyáati' ti tyí'cui' ti cá'atzaj a' uré'nyej i Jesús jimi, tyitunútaj pu'ij ti'ij a'yan tyaaté'exaa tíjin:

—Típua'aj a'yan petya'ajxié'vi'ra'aj, tyináahuaatye' i nyaj tyí'cui'.

⁴¹ Jesús pu ja'ancu'vaxij, ti'quij jumuáca' jin ja'ajtamuariej ajta a'yan tyaaté'exaa tíjin:

—A'yaa nu tya'ajxié'vi'ra'. Pata'aj huarúj.

⁴² Aj pu'ij huatyápua'riaca' i ti jin tyí'cui'ca'aj, ti'quij naa éenye'ej ta'raj.

⁴³ Ajta je'en i Jesús jaata'ítyaca' a'yan jéehua tye'íicatye'ej tíjin:

⁴⁴ —Cási', capáj a'tíj ixaatye'ej, sulu áricuj pata'aj huatá'sejrataj a'íjci jimi i puaríj, pajta tyu'támu'vejritaj, a'yájna ti'ij tyu'ta'íjtaca' i Moisés, mata'aj mij a'íimaj jáamua'reej i puaríj tíjin papu'ríj huarúj.

⁴⁵ Ajta a'íjna i tyévíj ti'ij jó'raa je'en pu huatyóochej ti yo'xáatajra'nyij je'ej ti tyi'tíj jimi huaríj. A'íj pu jin quee che' i'riitaca'aj ti i Jesús utyájrutyey i ti huachájta'tajmee, sulu a'áa pu jó'yi'caaj jo'tíj quee ja' a'tíj, majta i tye'ityee a'náj tina'aj mu a'áa je're'nyinyiica'aj jo'tíj je'ej jé'eenye'ej i Jesús mej mij jaaséj.

2

Jesús pu séej tyú'huaaj i ti quee tyéchavaaj

(Mt. 9:1-8; Lc. 5:17-26)

1 Tyoomá'caj a'chu pua'an xicáj, Jesús pu ajtáhua'aj a'áa jo'tyájrurij a Capernaúm. Matí'ij jáamua'reeri' ti a'áa je'rácatyii i chi'táj,

2 jéehua mu i tyeítýee tyúusiij, camu che' á'vejrica'aj a'ájna a ti je'tyényinyi'ij, ajta i Jesús huá'ixaatya'ca'aj i nyúucaria'ra' i Dios.

3 Aj mu mij mamuáacuaj i tyeítýee séej ajo're'nyijtye i ti tyí'cui' ti quee tyéchavaaj.

4 Ajta jéehua mu i tyeítýee eetyóosiiria'ca'aj a ti je'tyényinyi'ij a'íj pu jin quee i'riitaca'aj maj ajtyáxiirej jo'tij i Jesús jo'tyávaaca'aj, aj mu mij antycíj i chi'ij japua, matí'ij mij ja'náacuj aj mu mij ju'cájtoo i ti tyí'cui'.

5 Ti'ij i Jesús huo'séj maj tyá'tzaahuatya'ca'aj, a'yaa pu tyaaté'exaa i ti tyí'cui' tijin:

—Nyiyóoj, pu'ríj i Dios tyimuaatú'uunyi'ri' i paj jin quee xá'pui' huaríj.

6 Séecan mu a'áa ja'ajtyá'ca'aj i maj tyi-huá'mua'tyej i yu'xarij jitze i maj jin tyi'ijta, a'íi mu mij a'yan tyi'riá'mua'aj tijin:

7 “¿Ji'nye tyóoca'nyej ti'ij a'yan tyí'xajtaj a'mújna? Nyúucaria'ra' pu je'ej pua'aj namua-jre' i Dios jimi. A'íi pu'uj i Dios jaayí'tin ti'ij tyihuo'tú'uunyi' i maj jin ootyá'itzee.”

8 Ajta i Jesús pu jáamua'reeri' je'ej maj ye'ej tyí'mua'ajcaa, a'yaa pu'ij tyihuo'ta'íhuo'ri' tijin:

—¿Ji'nye siaj sij a'yan tyí'mua'tzej?

9 ¿Tyi'tanyí quee tyési', nyi nyaj a'yan tyaaté'exaatye'en i ti quee tyéjchevej yee: “Nu'ríj tyimuaatú'uunyi'ri' i paj jin quee xá'pui' huaríj i Dios jimi”, nusu nyaj a'yan yee: “Ájchesij, pajta ja'antyi'i'ij mua' utáatzij pajta je'en jó'ra'nyij”?

10 A'yaa nu nyij tyajamuaataséjratye'sij ti i yójra' i Dios ajta a'íjna jin antyúumua'reej íyan i cháanacaj japua ti'ij tyihuo'tú'uunyi' i maj jin ootyá'itzeerej i Dios jimi.

Aj pu'ij a'yan tyaaté'exaa a'íjci i ti quee tyéchavaaj tijin:

11 —A'yaa nu muéetzij tyí'mua'ixaatye', ájchesij, pata'aj ja'antyi'i'ij mua' utáatzij, áricuj jo'paj ja'chej.

12 Aj pu'ij i ti tyí'cui' ájchej, aj pu'ij jatyíj i ju'utáatzij ti'quij jó'raa, néijmi'i metyi'séeracaj i tyeítyee. Aj mu mij néijmi'i je'ej tyi-tyo'tóomuajtyaca' majta tyaatatyójtzi'rej i Dios, a'yan metyi'xáataj tijin:

—Catu a'náj tyi'tíj a'yan tyu'séj.

Jesús pu jaatajé a'íjci i Leví

(Mt. 9:9-13; Lc. 5:27-32)

13 Aj pu'ij ajtáhua'aj i Jesús a'áa jo'mej jo'tij ja'va'ástimee i jájtyij, majta i tyeítyee jimi mu ajtyáxiiriaca', a'íi pu'ij tyihuá'mua'tyajca'aj.

14 Ti'ij a'áa joomá'caj a'íj pu huaséj i Leví, yójra' ti pué'een a'íjci i Alfeo, a'úu pu je'rácatyii jo'maj huaja'jijve' i maj tyí'ti'ijcicaria'aj i Roma pujmua'. Jesús pu a'yan tyaaté'exaa tijin:

—Pata'aj nyaj jamuán jo'cha'canye'en.

Aj pu'ij i Leví ájchej ti'quij jamuán jo'mej.

15 Aj pu'ij a'yan tyu'ríj ti'ij i Jesús a'áa tyaja'cuaj'cáj jo'tij ja'chej i Leví, majta jéehua i maj huá'jijva'ca'aj i maj tyí'ti'ijcicaria'aj, majtáhua'aj séecan i tyeítyee i maj je'ej pua'aj tyí'tyetyeityee, a'íi mu majta tyí'cua'ajcaa i méesaj japua, jamuán i Jesús majta i maj jamuán

huacíj, ji'nye jéehua mu i maj Jesús jamuán huajú'ca'aj.

¹⁶ Séecan mu i maj tyihuá'mua'tyej i yu'xarij jítze i maj jin tyí'ijta, i maj fariseos pué'een, mati'ij jaaséj ti i Jesús hua' jamuán tyí'cua'ajcaa, a'yaa mu tyihuo'ta'íhuo'ri' i maj jamuán huacíj i Jesús tijin:

—¿Ji'nye een jime' a'íjna i ti tyaja'muamua'tyej tyí'cua'caa a'íjma jamuán i maj tyí'tyejijve' ajta hua' jamuán i maj jéehua já'itzeere'?

¹⁷ Jesús pu huó'namuajri', aj pu'ij a'yan tyihuo'té'exaaj tijin:

—A'íimaj i maj quee tyí'cucui' camu a'íjci jimi ajo'ré'nyesij i ti tyí'hua'tacaa, sulu a'íimaj mu ajo'ré'nyej i maj tyí'cucui'. Canu nyáaj a'íjci jin mu jo've'mej nyej nyij a'íjma huatájeevej i maj tyámua' een, sulu a'íjma i maj jéehua ootyá'itzee i Dios jimi.

A'íj mu jaata'íhuo'ri' i Jesús je'ej maj tyityahuóo'itzi've'en

(Mt. 9:14-17; Lc. 5:33-39)

¹⁸ Séej mu a'yan tyúu'itzi'va'ca'aj a'íimaj i Juan maj jamuán huací'ca'aj, majta i fariseos, aj mu mij séecan i tyeítjee aje'ré'nyej i Jesús jimi mati'ij mij a'yan tyaata'íhuo'ri' tijin:

—A'íimaj mu ju'itzi'vee i Juan maj jamuán huací'ca'aj majta i fariseos, ¿ji'nye mej mij quee ju'itzi'vee i maj ajamuán huací'ij?

¹⁹ Jesús pu a'yan tyihuo'té'exaaj tijin:

—¿Nyiquij i'rij maj ju'itzi've'ej i maj huo'tá'inyej mej mij tyu'yé'estej a'íjci jime' ti síj huatyényeichij, ti'ij i ti huatyényeichij ooj

hua' jamuán ajo'tyávaacaj? Típua'aj ooj hua' jamuán ajo'tyávaacaj i ti huatyényeñichij, capu je'ej tyí'rij maj ju'ítzi've'ej.

²⁰ Ajta a'yaa pu atyojo're'nyesij i xicáara' i maj jitzán já'vi'tin i ti huatyényeñichij, ti'ij a'ájna atyojo're'nyej, aj mu mij ju'ítzi've'en.

²¹ Capu a'tíj jaacu'nya'puan i cáanarij ti mí'ma'can i cáanarij jime' ti jájcuaj, ji'nye huatyátzu'taj i cíxurij ti jájcuaj ti'ij huatyájo'sinyi'huaj, aj pu'ij ja'násujtza'naj i ti mí'ma'can, ti'quij jéetze' va'tíj anasúutza'nyij ja'mej.

²² Camu majta i nahuáj ti jájcuaj ucáto'sij i cíxo'rij tzajta' ti uriá'cue'rijhua, ji'nye a'íi pu újmue'rij ti'quij ootátzaanyij i cíxo'rij ti uriá'cue'rijhua, aj pu'ij jó'vesij i cíxo'rij ajta i nahuáj. A'íj pu jin juxie've' maj ju'cájto'nyij i cíxo'rij tzajta' ti jájcuaj i nahuáj ti ajta jájcuaj.

A'íi mu jí'ijtzaanaxij i tyeríicuj i Jesús maj jamuán huacíj a'náj mati'ij pua'aj juso'pii
(Mt. 12:1-8; Lc. 6:1-5)

²³ A'ájna xicáara' i maj jitzán juso'pii, Jesús pu a'áa jooma'ca'aj jo'tíj tyeríicuj ja'huasti', majta a'íimaj i maj jamuán huacíj, mati'ij a'áa jooju'uj, a'íi mu huatyóohuij maj jí'ijtzaanaxi'in i muéeya'ra' i tyeríicuj.

²⁴ Majta i fariseos a'yaa mu tyaata'íhuo'ri' i Jesús tijin:

—Cási', ¿ji'nye mej mij a'yan ricij i maj ajamuán huaci'ij je'ej ti'quee tyí'rij ti a'tíj a'yan rijcaj a'ájna i xicáara' jitze i maj jitzán juso'pii?

²⁵ Ajta i Jesús a'yaa pu tyihuo'té'exaaj tijin:

—¿Nyi sequée mua'aj a'náj jo'jájvej i yu'xarij jitze je'ej ti huaríj i David tí'ij huataí'cuataca', majta i maj jamuán huacáj?

²⁶ Tí'ij a'íjna i Abiatar puaríj jin tyi'tyaváacaj, David pu utyájrurij i tyeyúuj tzajta' tí'quij jáacuaj i páan i maj jaatámu'vejritaca' i Dios jimi, i maj a'íi mana'aj jacua'caria'aj i puaríj, ajta je'en a'íjma huacue'ej i maj jamuán huajú'ca'aj.

²⁷ Ajtáhua'aj pu i Jesús a'yan tyihuó'ixaaaj tijin:

—A'íjna i xicáara' i maj jitzán juso'pii a'yaa pu tyo'xá'pui'intari'huaca' tí'ij huo'tyáhuire'en i tyeítyee, camu mej mij i tyeítyee jaatyáhuire'en a'íjci i xicáara' i maj jitzán juso'pii.

²⁸ A'íj pu jin i yójra' i Dios a'íjna jin antyúumua'reej i xicáara' i maj jitzán juso'pii.

3

A'íjci jime' i a'tíj ti ciyáaxara' i jumuáca' jitze (Mt. 12:9-14; Lc. 6:6-11)

¹ Aj pu'ij i Jesús ajtáhua'aj a'úun jo'tyájrurij i tyeyúuj tzajta', síj pu tyáati' a'úun jo'tyávaaca'aj tí ciyáaxara'ca'aj i jumuáca' jitze.

² A'íi mu mij i fariseos ja'eeva'ca'aj a'íjci i Jesús mej mij jaaséj tipua'aj tyáahuaatyee'en a'íjci xicáara' jitze i maj jitzán juso'pii, mej mij a'íjci jin tyi'tíj jitzán ujpuá'rityee'en.

³ Aj pu'ij Jesús a'yan tyaatajé a'íjci i tí ciyáaxara' i jumuáca' jitze tijin:

—Ájchesij iye'ej jé'ta' huatyéjchaxij.

⁴ Ajta je'en a'yan tyihuo'ta'íhuo'ri' i séecan tijin:

—¿Tyi'tanyí jin je'ej tyí'rij tí'ij a'tíj a'yan huárinyij a'ájna xicáara' jítze i maj jitzán juso'pii, nyi tí tyámua' huárinyij, ca' tí je'ej pua'aj huárinyij? ¿Nyi maj séej tyú'huaatye'en ca' maj séej antyipuá'ritye'en?

Majta a'íimaj camu je'ej tyu'taxájtaca'.

⁵ Aj pu'ij Jesús hu'o'séerajraa nyu'camui'ij, ajta huatóoxaamujrityej a'íjma jimi i maj quee jaxie'va'ca'aj maj jáanamuj, tí'quij a'yan tyaatajé a'íjci i tyáataj tíjin:

—Huatátzaaraj mua' muáca'.

Aj pu'ij i tyáati' jaatátzaaraca' i jumuáca' tí'quij huarúj.

⁶ Aj mu mij a'íimaj i fariseos iirácij, mati'ij mij huatyóohuij maj jaaxá'pui'intare'en a'íjma jamuán i maj Herodes jítze ajtyáma'can je'ej maj ye'ej huárinyij mej mij jaajé'caj a'íjci i Jesús.

Jéehua mu tyeétyee a'áa ja'tyúusií jo'tij ja'vá'asej i jájtyij

⁷ Aj pu'ij i Jesús jó'raa, hua' jamuán i maj jamuán huacíj, a'áa pu'ij ja'rá'aj jo'tij ja'vá'asej i jájtyij. Jéehua mu majta i tyeétyee i maj a'áa huacháatima'caa a Galillea jamuán huajú'ca'aj.

⁸ Mati'ij jáamua'reeri' je'ej tí va'cán jin tyí'muarie'ca'aj i Jesús, jéehua mu ujo'vá'ju' a'áa maj ja'ráacij a Judea, majta a Jerusalén, majta a Idumea, majta a Tiro, majta a Sidón, majta i maj Jordán já'ma'can.

⁹ Aj pu'ij jin i Jesús a'íjma huata'íj i maj jamuán huacíj maj báarcuj jáahuaviitze'en, tí'ij jitzán atyéyixi'in mej mij quee i tyeétyee jatzíinajyi'can.

10 Ji'nye pu'ríj jéehua tyihuo'huaatya'ca'aj i maj tyí'cucui'ca'aj, a'íj mu jin i maj tyí'cucui'ajtyáxiiriaca' mej mij ja'ajtamuárie'en a'íjci i Jesús.

11 Ajta mati'ij i maj tyiyáaru'uj hua'tzajta' séjria'ca'aj jaaséj i Jesús, a'íi mu jimi tyítunutaxij majta a'yan tyí'tyejjihuaca'aj tijin:

—Muáaj paj yójra' pué'een i Dios.

12 Ajta i Jesús pu a'yan tyihuo'ta'íj maj quee jaxajta hua' tzajta' i tyeítyee a'tíj ti pué'een.

Jesús pu hua'antyíhuoj a'íjma i maj tamuáamuata' japuan hua'puaj ará'asej
(Mt. 10:1-4; Lc. 6:12-16)

13 Aj pu'ij i Jesús a'áan jo'ojnyéj i jiríj japua, aj pu'ij huo'tajé a'tyán maj ja'ránajchaca'. Mati'ij néijmi'i tyúusiij,

14 tamuáamuata' japuan hua'puácaa pu antyíhuo, mej mij jamuán huací'ca'an ajta tí'ij huo'ta'íjtye'en mej mij jaariá'xaj i Dios nyuucaaj. A'yaa pu'ij huo'tamua'aj tijin i maj tyu'ta'íjtyi'rej,

15 ajta a'íjna jin tyihuo'ta'íj mej mij antyúumua'reeriaj maj hue'rá'ityej i tyiyáaru'uj i maj hua' tzajta' séejre' i tyeítyee.

16 A'íi mu mij a'íin pué'een i maj tamuáamuata' japuan hua'puaj ará'asej i ti hua'antyíhuoj: A'íjci i Simón, i ti ajta a'yan jaatamua'aj tijin Pedro,

17 a'íjci i Santiago ajta i Juan ihuáaria'ra' ti pué'een; a'íjma yojmua' i Zebedeo, i ti ajta a'yan huo'tamua'aj jime' tijin Boanerges a'yaa tí'ij huatóomua'aj tijin, Yójmua'mua' i maj tyényuuvej;

18 ajta a'íjci i Andrés, ajta i Felipe, ajta i Bartolomé, ajta i Mateo, ajta i Tomás, ajta a'íjci i Santiago, yójra' a'íjci i Alfeo, ajta i Tadeo, ajta i Simón i maj a'yan jatamuá'muaj tijin cananeo,

19 ajta a'íjci i Judas i ti a'yan tye'entyímu'tacaa tijin Iscariote, a'íi pu a'íin pu'é'een i ti avíitzi j in tyu'tátuiirej a'íjci i Jesús.

*Tyi'tíj mu jitzán ujpuá'rij i Jesús
(Mt. 12:22-32; Lc. 11:14-23; 12:10)*

20 Aj pu'ij té'ej i Jesús chi'táj jo'tyájruij, majta mu jéehua tyúusiij i tyeítyee, capu ij i'riitaca'aj ti hua' jamuán tyú'cua'nyij i maj jamuán huacáj.

21 Mati'ij jáamua'reeri' i ihuáamua'mua' a'íjci i Jesús jo'tij je'ej jé'eenye'ej, a'íi mu a'áa jo'r'é'nyej mej mij já'anvi'tij, ji'nye a'yaa mu tyí'xajtaca'aj ti arí huatyóotimue'ri'.

22 Majta a'íimaj i maj tyihuá'mua'tyej i yu'xarij jitze i maj jin tyí'ijta a'áa mu ja'ráacij a Jerusalén, a'yaa mu tyí'xajtaca'aj tijin: — Beelzebú, a'íjna i ti tyihuá'ijtye' i tyiyáaru'uj, a'íj pu jitze juca'nyej a'mújna mu tyévi j ti'ij huo'tamuáritye'en i tyiyáaru'uj.

23 Jesús pu huo'tajé, ti'quij a'yan tyihuo'té'exaaj tijin: — ¿Ji'nye tyí'rij ti i tyiyáaru' jusíij huatóomuaritye'en?

24 Tipua'aj i maj séej chájta'naj jitze aja'chej jé'ta' muáaciinyej, camu che' á'tyeeren,

25 ajta tipua'aj i tyeítyeristyamua'me'en i a'táj jé'ta' muáaciinyej, camu majta che' á'tyeeren.

26 A'yaa pu cha'tána'aj, tipua'aj jé'ta' muáaciinyej i tyeítyeristyamua'me'en i tyiyáaru'

majta je'en tyúucui'nyij, camu che' á'tyeeren, sulu a'íi mu antyipua'rij.

27 Capu je'ej tyí'rij ti a'tíj utyájrutyey jo'tij ja'chej i tu'huájca'nyej ti'ij tyi'tíj jaanáhue', tipua'aj quee anaquéej jaatyáji'que'en, ji'nye a'yaa pu tyu'tái'riitarij ti'ij tyi'tíj jaanáhue'.

28 A'yaa nu tzáahuatyi'ra'aj jin tyajá'mua'ixaatye' ti i Dios tyihuo'tú'uunyi'raj néijmi'caa i tyeítyee i maj jin quee xá'pui' huaríj nusu tyi'tíj maj je'ej pua'aj tyu'taxájtaca'.

29 Ajta tipua'aj a'tíj je'ej pua'aj tyaataxáj a'íjci i júuricama'ra' i Dios, capu i Dios a'náj tyaatú'uunyi'raj, sulu a'íj pu jin jajpuéetzij ja'mej jusén jime'.

30 A'yaa pu i Jesús tyu'taxájtaca', ji'nye a'yaa mu a'íimaj tyí'xajtaca'aj tijin tyiyáaru' pu tzajta' ú'sejria'ca'aj.

*I náanajra' majta ihuáamua'mua' a'íjci i Jesús
(Mt. 12:46-50; Lc. 8:19-21)*

31 Aj mu mij a'áa ja'rá'aj i náanajra' majta i ihuáamua'mua' a'íjci i Jesús, a'áa mu mij jéjre' jo'tyu'úuj mati'ij tyu'ta'íjtaca' maj uyo'tájeevej.

32 A'íimaj i tyeítyee i maj a'áa ja'taquéetima'caa i Jesús jimi, a'íi mu a'yan tyaaté'exaa tijin:

—A'íjna a náanaj, majta a'ihuáamua' mu mapua'quéj jo'tyú'uu, a'íi mu muahuoo.

33 Jesús pu a'yan tyihuo'té'exaa tijin:

—¿A'tanyíj a'íin pué'een i nyináana majta i nye'ihuáamua'?

³⁴ Aj pu'ij huo'séerajraa i tyeítýee i maj jimi ataquéetima'caj, ti'quij a'yan tyihuo'té'exaaj tijin:

—A'íi mu a'íin pué'een i nyináana majta i nye'ihuáamua'.

³⁵ Ji'nye a'tíj ti tina'aj ti a'yan ricij je'ej ti i Dios tyá'xie've', a'íi pu a'íin pué'een i nye'ihuáara' ajta nyaj náanaj.

4

A'íjna i a'tíj ti tyí'huastyaa

(Mt. 13:1-9; Lc. 8:4-8)

¹ Ajtáhua'aj pu i Jesús huatyóochej ti tyihuó'mua'tyej a'ájna jo'tij ja'vá'asej i jájtyij. Majta je'en jéehua i tyeítýee tyúusiij, Jesús pu'ij báarcuj jitze atyájrara a'áa ti jáata' ja'cáva'ca'aj, majta a'íimaj i tyeítýee a'áa mu ja'ajtyequéetima'caa a tij jóo'asej i jájtyij.

² Aj pu'ij jéehua tyihuó'ixaaj séej jime' i nyúucarij.

A'yaa pu tyihuo'muá'tyej tijin:

³ —Xáanamujri' a'íjci: A'tíj pu a'áa jo'mej jo'tij tyajá'huaste'.

⁴ A'áa pu jooma'ca'aj jatahua'náaj i ímue'rij, séecan pu'ij a'áa jo'vatziijraa i juyéj jitze, aj mu mij i pína'see jaaré'je'puj i ímue'rij.

⁵ Ajta séecan pu a'áa jo'vatziijraa tyetyéj tzajta' jo'tij quee jéehua jo'choota', aj pu'ij jiye'tzín acáanyaxij i ímue'rij, ji'nye capu a'chu huácatyij i chuéj,

6 ajta ti'ij i xicáj eeré'nyej, aj pu'ij huariá'taj i ti arí ajnyéj, ajta quee a'chu ajo'canáana'ajma'caaj, a'íj pu jin huaria'huaj.

7 Ajta séecan i ímue'rij, a'áa pu jo'vatzíjraa i tzícare'ej tzajta', ti'ij i tzícare'ej huahuásej aj pu'ij ja'vá'naj i ti arí ajnyéj, a'íj pu jin quee huáciiriaca' i ímue'rij.

8 Ajta séecan pu a'áa jo'vatzíjraa jo'tij naa jo'éen i chuéj, a'íi pu'ij ajnyéj, ajta je'en jéehua huáciiriaca', séecan pu i ímue'rij a'yan tyi'ca'tyé'tya'ajma'caa i cúuxa'aj jitze síij tina'aj tya'ajtanyéj i ímue'rij a'chu seityéj japuan tamuáamuata' i jatzíj, ajta séecan a'chu huéecatyej, ajta séecan anxityej.

9 Jesús pu ajta a'yan tyihuo'té'exaaaj tijin:

—I maj iityanamúáarajmee, miche' tyámua' naa tyáanamuj.

Ji'nye een jime' séej nyúucarij jin tyihuá'mua'tyej

(Mt. 13:10-17; Lc. 8:9-10)

10 Ti'ij a'yan tyu'ríj, Jesús pu jusíij a'áa jo'tyá'itzee, majta i maj hua' jamuán ajo'tyú'uuca'aj i maj tamuáamuata' japuan hua'puaj ará'asej, a'íi mu a'yan tyaata'íhuo'ri' je'ej ti huatóomua'aj a'íjna i nyúucarij ti jaaxájtaca'.

11 A'yaa pu'ij tyihuo'té'exaaaj tijin:

—Mua'ajmaj pu i Dios tyajá'mua'ixaatye' je'ej ti tyí'een jo'tij a'íin tyejé'íjtaj, ajta a'íjma i maj jéjre' maj jo'tyú'uu, a'yaa pu séej nyúucarij jin tyihuá'mua'tyen,

12 mata'aj mij quee tyi'táj huaséj tyij majta ma'unyéjnye'rij, majta je'en quee tyi'táj huánamuaj, tyij majta iityanamuaárajme'nyij, camu mij majta ja'antzaahuatye'sij i Dios, ti'ij a'ín tyihuo'tú'uunyi'.

Jesús pu huá'ixaatye' je'ej ti huatóomua'aj i nyúucarij ti jaxaj a'íjci i a'táj ti tyi'huastyaa
(Mt. 13:18-23; Lc. 8:11-15)

13 Aj pu'ij i Jesús a'yan tyihuo'ta'íhuo'ri' tijin:

—¿Nyi sequée yo'itéej xá'raa a'íjci i nyúucarij? ¿Ji'nye tyí'rij siaj sij yo'itéej xá'ra'nyij i séecan i nyúucarij?

14 A'íjna i ímue'rij ti huaste', a'yaa pu een ti'ij i a'táj ti huá'ixaatye' i Dios nyuucaa.

15 Séecan mu i tyeítjee a'yan een ti'ij i ímue'rij juyéj jitze ti huavatzíjraa: a'í mu mij tyámua' naa tyá'namuaj i nyúucarij, ajta mati'ij janamuáaran a'í pu i tyiyáaru' jiye'tzín huo'huári'raaa i nyúucarij i maj meríj jú'mua'reeriaca'aj i jutzájta'.

16 Majta séecan a'yaa mu een ti'ij i ímue'rij tyetyéj tzajta' ti huavatzíjraa: a'í mu tyámua' naa tyá'namuaj i nyúucarij majta jutyamua've'ej ja'ancuriáa'sij,

17 ajta camu jéehua ajo'canáana'ajmee, camu mij juca'nyej, a'í mu jin jajpuéetzi a'íjci jime' maj hua'xaahuari' i nyúucarij, na'ríj je'ej pua'aj mahuá'uuriaj, aj mu mij jiye'tzín yo'huá'xíj i maj jitzán tyá'tzaahuatye'.

18 Majta séecan a'yaa mu een ti'ij i ímue'rij ti tzicare'ej tzajta' huavatzíjraa: a'í mu janamuaj i nyúucarij,

19 ajta jéehua pu hua' jitze juxie've' je'ej maj tyi'táj tyí'muarie', a'yaa mu tyá'xie've' maj jéehua tyí'toova'aj, majta jaxie've' maj néijmi'i tyí'ijcha'ij. A'íi pu hua' tzajta' huataséjre'sij, capu ij jaatá'sij ti jitzán huatyá'itzeere'en i nyúucarij.

20 Séecan mu majta séejre' i maj jana-muaj i nyúucarij majta ja'rá'astej, a'íi mu mij jéehua tyu'tyáhuire'sij, a'yájna tí'ij i ímue'rij ti huahuásti'huaca' jo'tij jo'jí're'en. A'íi mu mij a'yan tyu'tyáhuire'sij tí'ij i ímue'rij ti huáciiriaca' a'chu seityéj japuan tamuáamuata' ti cure'tyé'tye'ejmee, majta séecan huéicatyey, majta séecan anxityey síj ajta síj.

*A'íjna i tatzárij ti antyítaa i huootyij jitze
(Lc. 8:16-18)*

21 Jesús pu ajta a'yan tyihuo'té'exaaaj tijin:

—¿Nyiquij i tatzárij mua'antyítieeraj mej mij cajún jityey ye'rájchetyij, ca' mej mij utáatzij jityey ye'rájchetyij? Capu xaa nyu'uj, sulu áan mu imuáj yo'ojchesij, ta'aj ij a' imuáj atányeeri'cij.

22 A'yaa pu cha'tána'aj, capu tyi'táj jusén jin aviitzi'huaj ja'mej, sulu huataséjre'sij, na'ríij tyi'táj maj aviitzi' jin mua'reej i jumua'tziira'aj tzajta' a'íi pu ajta mua'reeri'huan.

23 Mu siaj iityanamuarajmee, tyámua' xu naa tyáanamuaj.

24 A'yaa pu ajta tyihuo'té'exaaaj tijin:

—Xaaséj tyi'táj siaj namuaj. A'chu siaj mua'aj tyi'táj huo'tá'an i séecan, a'yaa pu cha'tána'aj i Dios mua'ajmaj tyajamuaatá'sij, ajta je'en jéetze' tyajamuaatá'sij.

25 Ji'nye a'íjna i ti tyi'táj cǎi tyí'ijcha'ij, a'íi pu jéetze' tya'ancuriáa'sij, ajta i ti quee tyi'táj tyí'cha'ij, a'íj mu tyáa'ri'raj a'chu ti tyi'táj tyí'cha'ij.

I nyúucarij ti jaxaj a'íjci i ímue'rij ti huose'en

26 A'yaa pu ajta tyihuo'té'exaaaj i Jesús tijin:

—A'yaa pu tyí'een a'ájna jo'táj i Dios tyejé'ijtaj tí'ij a'táj ti ímue'rij huahuástej i chuéj japua,

27 ti a'yan cha'tána'aj tye'mej típua'aj tyácusime'en a'íjna i a'táj, na'ríij atányeerij, capu jamua'reeren je'ej ti ye'ej tye'ejnyésij típua'aj tíca' na'ríij tújca a'íi pu i ímue'rij acányesij ajta je'en huose'en.

28 A'íi pu i chuéj jusíij tyámua' joorej tí'ij acáanyej i ímue'rij, aj pu'ij ajnyésij i xámue'ra' ajta je'en huatámueeya'aj, tí'quij i muéeya'ra' jíitze canyáatira'sij i jatzáj.

29 Típua'aj arí i jatzáj huáca'naj aj mu mij jaariá'siire'sij, jí'nye pu'ríj tya'rá'aj a'ájna xicáara' jíitze i maj jíitán tyúutza'nyii.

A'íjna i nyúucarij ti jaxaj i mostáasaj jatze' (Mt. 13:31-32; Lc. 13:18-19)

30 A'yaa pu ajta tyihuo'té'exaaaj i Jesús tijin:

—¿Ji'nye ye'ej tyí'rij tyej tyij a'yan tyaataxáj je'ej ti tyí'een jo'táj i Dios tyejé'ijtaj, tyi'tanyí tin a'yan huasé'rin?

31 A'yaa pu een tí'ij i mostáasaj jatze' ti i chóota' atyáhuasti'huaca'. A'íi pu a'íin pué'een i jatzáj ti jéetze' cíleen ti íiyan séejre' i cháanacaj japua,

32 ajta ti'ij atyáhuasti'huaj i jatzíj, a'íi pu'ij huose'en ti'quij jéetze' uhuatí'ti'ij ja'mej quee i ti tyí'huasti', tyámua' pu viváajma'aj tyi'tyáxamue'ej ja'mej, a'íj pu jin i'riitaj ja'mej maj i pína'see jitzán tyi'huóo'ito'tye' a'íjci jityej i ti huáqueenyi'iste'.

Je'ej ti ye'ej een jime' i Jesús tyi-huá'mua'tyajca'aj séej nyúucarij jime'

(Mt. 13:34-35)

33 A'yaa pu i Jesús tyihuá'mua'tyajca'aj i nyúucaria'ra' i Dios, jéehua pu tyihuó'ixaaj séej nyúucarij jime', a'chu maj a'yan pújooriajva'aj mej mij yó'itej muá'ra'nyij.

34 Capu tyi'tíj huá'ixaatya'ca'aj tiquee a'yan séej nyúucarij jime', ajta a'íimaj i maj jamuán huacáj tyámua' pu amitéeria'can jin tyi-huá'ixaatya'ca'aj jujíme'.

Jesús pu jaatyápua'rij i áacaj ajta i jájtyij ti tyúuta'hua'aj

(Mt. 8:23-27; Lc. 8:22-25)

35 A'ájna xicáara' jitze ti'ij tyechúmua'risima'caj, Jesús pu a'yan tyihuo'té'exaaj a'íjma i maj jamuán huacáj tíjin:

—Che'rój tyiche' antáciinyej után jitze puj-mua'.

36 A'áa mu'uj mij huaja'ajhua'xíi i tyeítjee mati'ij mij yo'ví'tij i Jesús i báarcuj jitze a'áa ti jo'tyávaaca'aj, majtáhua'aj mu séecan hua' jamuán ujó'ju' séecan báarcuj jitze.

37 Aj pu'ij ca'nyíin jin huatá'aacariaca', tyámua' pu apúutzarij tyi'tyúuta'hua'aj a'íi

pu'ij atyáxijrihua'aj i báarcuj jitze, pu'ríj ij tin avá'ajistisima'aj i báarcuj jitze.

³⁸ Ajta a'íjna i Jesús pu huatácu'ij hua'huarita' pujmua' i tye'ityee tyi'ijmú'tzij pu huáca'tyii. Aj mu mij jaajístej majta je'en a'yan tyaaté'exaa tíjn:

—Maestro, ¿nyiquee a jitze juxie've' tyaj tyeríj tin atyácu'isij?

³⁹ Aj pu'ij i Jesús ájchej ti'quij jaata'íjmuejri' i áacaj, ajta i jájtyij a'yan tyu'tajé tíjn:

—Capáj che' jujhua'naj. Huatyáapua'rij.

Aj pu'ij huatyápua'riaca' i áacaj ajta je'en naa tyo'rióoje'yaca' i jájtyij.

⁴⁰ Aj pu'ij i Jesús a'yan tyihuo'té'exaa' a'íjma i maj jamuán huacíj tíjn:

—¿Ji'nye siaj sij tyí'tziinye'? ¿Nyi sequée xu tyámua' tyá'tzaahuatye'?

⁴¹ A'íi mu mij tyámua' tyu'tátziin, majta a'yan tyúu'ihuo'raca'aj séej jamuán majta séej tíjn:

—¿A'tanyíj pu'éen a'mújna, mej mij majta ja'astej i áacaj ajta i jájtyij?

5

A'íjna i a'tíj Gadara ti já'ma'can (Mt. 8:28-34; Lc. 8:26-39)

¹ Aj mu mij után jitze pujmua' ja'rá'aj, a'yaa pu tya'rájtyapua'j tíjn Gadara.

² Ti'ij na'aj tye'táraa i Jesús i báarcuj jitze, síj pu tyáati' jimi ajtyáxiiriaca' ti tyiyáaru' tzajta' ú'sejre'. A'íjna i tyáati' a'áa pu je'táraa jo'maj i mui'chítyee já'ava'tacaa,

³ Ji'nye a'áa pu já'chajca'aj. Capu i'riitaca'aj ti a'tíj jaatyáji'que'en, nyi cadéenaj jime'.

⁴ Mue'tíj mu'ríj ja'náji'ca'ca'aj i muáca'ra'an majta i icájra' jitze i cadéenaj jime', je'en pu jajtzá'na'aj, capu je'ej tyí'riitaca'aj ti a'tíj jaa-mué'tin.

⁵ A'náj ti na'aj pu a'áa jo'chá'canya'aj i jiríj jitze ajta jo'maj mu'i'chítyee já'ava'tacaa tújca ajta tíca', antyijíihua ajta tyetyéj jin curióoto'xa'aj.

⁶ Ajta tí'ij a'íj huaséj i Jesús, aj pu'ij ootatéj, tí'ij ij tyítunutaca' a'ájna véjri' jo'tíj jo'tyávaaca'aj i Jesús,

⁷ tí'quij a'yan tyaatajé ca'nyíin jime' tíjin:

—Capáj nyéetzij je'ej nyoorej, Jesús, i paj yójra' pu'é'en i Dios ti néijmi'que' tyí'ijta. A'yaa nu tyí'muahuavíj i Dios jitze ma'can paj quee puéjtzij nyata'care'en.

⁸ A'yaa pu tyí'xajtaca'aj, ji'nye Jesús pu a'yan tyaatájeevaca'aj tíjin:

—Tyiyáaru' mu paj je'ej pua'aj metyóomua'rej, iirájra' mu tyévíj tzajta'.

⁹ Jesús pu a'yan tyaata'íhuo'ri' tíjin:

—¿Ji'nye pua'antyapuaaj?

Aj pu'ij a'yan tyu'tanyúj tíjin:

—A'yaa nu ántyapuaaj tíjin Legión, ji'nye tyámua' tu tyí'tyamui'ij.

¹⁰ A'íi pu'ij a'yan jéehua tyá'huaviiraca'aj a'íjci i Jesús tíquee hue'rá'ityacare'en a'ájna.

¹¹ Ajta a'ájna véjri', jéehua mu i tuíxuj a'áa tyojóohuuiraca'aj,

¹² a'yaa mu mij i tyiyáaru'uj tyaatáhuaviiri' tíjin:

—Taata'ityij i tuíxuj jimi taatá' tyej tyij hua' tzajta' utyájrutyey.

13 Aj pu'ij i Jesús huo'ta', mati'ij mij iiráacij i tyiyáaru' i maj tzajta' séjria'ca'aj a'íjci i tyévij, aj mu mij i tuíxuj tzajta' utyájrupij. Majta i tuíxuj a'yaa mu ará'axcaa a'chu hua'puaj ví'ra'aj, a'íi mu mij jo'huáchajraa a'ájna pujmua' jo'tij ja'ancátyee, aj mu mij ujevátzij majta je'en jáata' atyáavatzij a'áa mu mij néijmi'i atyájcuii.

14 Majta a'íimaj i maj hua'cha'íica'aj i tuíxuj a'íi mu tyu'tátziin, mati'ij mij jó'ju' maj ty-ojo'taxáj i chájta', majta a'íijma i maj a ímuáj antacháatimee. Aj mu mij aje're'nyey i tyeítyee mej mij jáamua'reej je'ej ti tyi'tíj huaríj.

15 Mati'ij a'áa jo're'nyey jo'tij je'ej je'eenye'ej i Jesús, aj mu mij a'íj huaséj i tyévij i tyiyáaru'uj maj tzajta' ú'sejria'ca'aj, a'áa pu jo'tácatyii, capu che' jutimue'raca'aj, pu'ríj tyámua' éenya'ca'aj a'ájna i tyévij. Jéehua mu i tyeítyee tyu'tátziin,

16 majta a'íimaj i maj jaaséj je'ej ti tyi'tíj huaríj, néijmi'i mu huo'té'exaa i tyeítyee je'ej ti tyáaru'uj i tyévij i tyiyáaru'uj maj tzajta' séjria'ca'aj, ajta je'ej ti tyi'tíj huó'ruuj i tuíxuj.

17 Aj mu mij huatyóohuij i tyeítyee maj jaatáhuavij i Jesús ti jó'ra'nyij a'ájna.

18 Ti'ij i Jesús atyájraa i báarcuj jitze, a'ájna i tyévij tyiyáaru' maj tzajta' séjria'ca'aj, a'íi pu a'yan tyaatáhuaviiri' a'íjci i Jesús ti jaatá'an ti jamuán jó'me'en.

19 Ajta i Jesús capu jaatá', sulu a'yaa pu tyaaté'exaa tijin:

—Áricuj jó'ra' jo'paj ja'chej hua' jamuán a'ihuáamua', pajta je'en néijmi'i huo'té'exaatye'en je'e'ej ti muáaruuj i tavástara', ajta je'e'ej ti tyimuá'ancu'vaxij.

²⁰ Aj pu'ij jó'raa i a'tíj, ajta je'en huatyóochej ti huo'té'exaatye'en i maj a'áa jo'cháatimee a'ájna ti a'yan tya'rájtyapuj tijin Tamuáamuata' ti Chájta'najmee, je'e'ej ti tyi'tíj huáruuj jimi a'ájna i Jesús, néijmi'i mu i tyeétyee je'e'ej tyi-tyo'tóomuajtyaca'.

*A'ájna i íiti' ti tyí'cui' ajta i yójra' a'íjci i Jairo
(Mt. 9:18-26; Lc. 8:40-56)*

²¹ Tí'ij i Jesús huariá'raa i báarcuj jitze a'áa pu ja'rá'aj után jitze pujmua', aj mu mij jéehua i tyeétyee ajtyáxiiriaca', ajta i Jesús a'áa pu jo'tyéechaxij jo'tíj jóo'asej i jájtyij.

²² Aj pu'ij síij ará'aj i ti va'cán jin tyi'tyávaaca'aj hua' tyeyúuj tzajta', a'yaa pu ántyapuaaca'aj tijin Jairo, tí'ij jaaséj i Jesús aj pu'ij tyítunutaca' a chóota' jo'tíj jo'tyéjvee,

²³ jéehua pu a'yan tyaatáhuaviiri' tijin:

—Nyiyóoj pu á'me'rej, mujo'té'yi'ij pata'aj ja'ajtamuarie'en ta'aj huarúj, ajta je'en júurij já'ra'nyij.

²⁴ Jesús pu'ij jamuán ujó'mej, majta jéehua i tyeétyee ujó'ju' hua' jamuán tyámua' mu mij tyityóotajchaca'aj.

²⁵ Ajta hua' tzajta' i tyeétyee íiti' ti tyí'cui' pu ajo'tyávaaca'aj, pu'ríj tamuáamuata' japuan hua'puaj nyinyi'ra'aj á'tyeevi'ca'aj ti tyí'cui', a'náj tina'aj pu anámu'i'yaca'aj i xúure'ej.

26 Jéehua pu jajpuéjtzica'aj a'íjci jime' ti arí jéehua huóo'ijtacá' i maj tyí'hua'tacaa jimi, pu'ríj ij néijmi'i tyaja'huóorieeca'aj, ajta capu tyi'táj jarújtye'. Sulu a'yaa pu'uj jéetze' tyi'ijcuí'nyaca'.

27 Tí'ij tyú'namuajri' je'ej ti tyi'táj huáruuj i Jesús, a'íjna íiti' pu hua'huarita' i tyeítýee aje're'nyéej tí'quij ja'ajtamuariej i máancajra'an i Jesús.

28 Ji'nye a'yaa pu tyí'mua'ajcaa tíjin: “A'íj nu jín tyámua' rinyij típua'aj nya'ajtamuarie'en máancajra'an.”

29 Tí'ij a'yan huaríj aj pu'ij huatyápua'riaca' i tí anámui'yaca'aj i xúure'ej, ajta a'yan jaata'aj i tzajta' ti arí tyámua' huaríj.

30 Jesús pu jáamua'reeri' tí a'táj tyú'huaaj tí tyí'cui', aj pu'ij pu ájvej huo'séerajraa i tyeítýee, ajta je'en a'yan tyu'ta'íhuo' tíjin:

—¿A'tanyíj na'ajtamuariej i nyamáancaj jitze?

31 A'íimaj i maj jamuán huacíj mu a'yan tyaaté'exaa tíjin:

—Muáaj paj hua'sej maj jéehua i tyeítýee mua'tajche, pajta a'yan tyí'íhuo' tíjin: “¿A'tanyíj na'ajtamuariej?”

32 Ajta i Jesús pu huo'séerajyi'caa i maj a'áa jo'váatima'caa, tí'ij jaaséj a'táj tí ja'ajtamuariej.

33 Aj pu'ij i íiti' tyu'tátziin ajta tyóoviveesima'aj, ji'nye jamua'reeriaca'aj tyi'táj tí je'ej jáaruuj, aj pu'ij ajtyáxiiriaca' jo'táj jo'tyéjvee i Jesús tí'quij jimi tyítunutaca', ajta je'en néijmi'i jaaté'exaa tzáahuatyí'ra'aj jime'.

34 Jesús pu a'yan tyaaté'exaa tíjin:

—Nyyíóoj, a'íj paj jin tyámua' huaríj i paj tyá'antzaahuaj. Áricuj axáahuaj jó'ra' che' tyámua' mua'axcaj i paj períj huarúj.

³⁵ Óoche' pu tyi'tyaxáatasima'caj i Jesús, mati'ij séecan ará'aj a'áa maj ja'chej a'íjci jamuán i ti va'cán jin tyi'tyéjvee i hua' tyeyúuj tzajta', a'yaa mu mij tyaaté'exaa i yo'puáara'an i ti tyí'cui' tijin:

—Pu'ríj huamuí' a'yóoj. ¿Ji'nye pej pij pooj tyá'itzaaj mu maeestro?

³⁶ Ajta i Jesús, capu hua'antzaahuaj a'íimaj, a'yaa pu'ij tyaaté'exaa i yo'puáara'an tijin:

—Capáj tyí'tziinye'ej, a'íi pu'uj juxie've' paj tyá'antzaahuatye'en.

³⁷ Ajta quee a'tíj huatá' mej mij jamuán ujó'ju', sulu a'íj pu'uj i Pedro, ajta i Santiago, ajta a'íjci i Juan, i ti ihuáaria'ra' pué'een i Santiago.

³⁸ Mati'ij a'áa ja'rá'aj jo'tij ja'chej i yo'puáara'an a'íjci i ti huamuí', jéehua mu i tyeítyee huaséj i maj ca'nyíin jin tyóoyiinyisime'ej,

³⁹ aj pu'ij utyájrurij uchi'táj ti'quij a'yan tyihuo'té'exaaaj tijin:

—¿Ji'nye mej mij je'ej uhuatyáhuaasij siajta jéehua juyiin? Capu mui'chij mu pá'ri'ij, sulu tyáacusij pu'uj.

⁴⁰ Aj mu mij i tyeítyee jaatya'atzájraa a'íjci i Jesús, ajta a'íi pu néijmi'caa iirá'ityaca', aj pu'ij a'íjna jo'ví'tij i táatajra' ajta i náanajra' ajta a'íjma i maj jamuán huajú'ca'aj, aj pu'ij a'úun jo'tyájrurij jo'tij je'raca'tyii a'íjna i pá'ri'ij.

41 Tì'quij jajví' i muáca'ra'an jitze ajta je'en a'yan tyaatajé tijin:

—Taliita, cuumi —a'íjna i nyúucarij, Taliita cuumi, a'yaa pu huatóomua'aj tijin: Pá'ri'ij, muéetzij nu a'yan tyí'mua'ixaatye', ájchesij.

42 Aj pu'ij ájchej i pá'ri'ij, ti tamuáamuata' japuan hua'puaj nyinyi'ra'aj jájcha'íica'aj ajta je'en huatyóochej ti ajo'cha'canye'en. Majta a'íimaj i tyeítýee jéehua mu je'ej tyo'taséj.

43 Ajta i Jesús jéehua pu huo'ta'íj maj quee a'tíj ixaatye'ej, ajta je'en tyu'ta'íjtaca' mej mij tyáacue'tyej a'íjci i pá'ri'ij.

6

Jesús Nazaret ti já'ma'can

(Mt. 13:53-58; Lc. 4:16-30)

1 Aj pu'ij i Jesús jó'raa jo'tij jo've'sej, majta jamuán a'íimaj i maj jamuán huacíj.

2 Tì'ij atyojo're'nyej a'ájna xicáara' i maj jitzán juso'pii, aj pu'ij huatyóochej ti tyihuó'mua'tyej jo'maj jóosi'rii. Jéehua mu tyeítýee jáanamujri' a'íjci i Jesús, aj mu mij je'ej tyo'taséj majta je'en a'yan tyuú'ihuo'raca'aj tijin:

—¿Jo'quíj yo'rí'rej a'mújna i nyúucarij? ¿Jo'quíj ye'tyá' i ti'ij huápu'ij tyojó'itej, ajta jaayí'tin ti tyí'tíj tyámua' tyu'taséjre?

3 ¿Nyiquee a'íin pué'een i ti tyí'si'chacaa, yójra' i María, majta a'íin ihuáamua'mua' pué'een i Jacobo, i José, i Judas, ajta a'íjna i Simón? ¿Nyi mequee a'íimaj majta i ihuáamua'mua' i maj úucaa, tajamuán yéchej?

A'íj mu jin quee jimi tyá'tzaahuatya'ca'aj.

4 Ajta i Jesús pu a'yan tyihuo'té'exaa*j* t*ij*in:

—Jo't*ij* na'aj mu tyámua' yó'sej a'íjci i ti jaxaj i nyúucaria'ra' i Dios, majta i maj a'áa jo'cháatimee jo't*ij* ja'chej, majta i maj jamuán aja'chej, camu naa yó'sej a'íimaj.

5 A'íj pu j*in* quee i Jesús jéehua tyu'muáriej a'ájna, séecan pu avá'muarie'x*ij* i tyeít*yee*, ajta tyihuó'huaa.

6 Ajta je'e*j* pua'aj tyóomua'ajca*j* j*i*'nye camu i tyeít*yee* jimi tyá'tzaahuatya'ca'aj.

*Jesús pu huo'ta'ít*yaca*' a'íjma i maj jamuán huac*ij* mej mij jaariá'x*aj* i Dios nyuuc*aj**

(Mt. 10:5-15; Lc. 9:1-6)

A'áa pu i Jesús véjri' jo'chá'canya'aj, tyi-hua'mua't*yá*aj.

7 Aj pu'ij huo'tajé a'íjma i maj tamuáamuata' japuan hua'puaj ará'asej, ti'qu*ij* hua'r*é*'ityix*ij* tyahua'puaj ma'can, ajta huo'ta'íj mej mij huo'tamuárit*yee*'en i tyiyáaru'uj i maj hua' tzajta' séejre' i tyeít*yee*.

8 A'yaa pu tyihuo'ta'íj maj quee tyi'tíj a'aj i maj j*in* huatyóohuiire'en i juyéj j*it*ze, sulu maj a'íj mana'aj antyichóoj i tyáxu'uj. Capu juxié'va'ca'aj maj tyo'ca'íne'e*j* nusu maj túmii antyí'á'aj.

9 A'yaa pu tyihuo'ta'íj maj ajtóoca'queetya'xi'in, ajta capu huo'ta' maj hua'puácaa t*yee*'entyicáanarij.

10 A'yaa pu tyihuo'té'exaa*j* t*ij*in:

—Siat*i*'ij mua'aj chi'tá*j* u't*yá*jrut*yee*j, a'áa xu jo't*yá*'itzeere'en a'chu siaj á't*yee*ren a'ájna a chájta'.

11 Ajta tipua'aj majá'hua' mequee jamuaja'tá'care'en siaj utyájrutyey, nusu mequee já'muanamuajracuj, xii'ráciinyij siajta jaatáca'tzij i juca'quéj ta'aj ij cáaxij i chuéj, a'yaa mu a'íimaj tyá'mua'reeren maj ootyá'itzee i Dios jimi.

12 Mati'ij mij eeráacij a'íimaj i maj jamuán huacij, mej mij huo're'ixaatyey'en i tyeítyey maj tyá'antzaahuatyey'en i Dios jimi.

13 Jéehua mu hue'rá'ityaca' i tyiyáaru'uj maj hua' tzajta' séjria'ca'aj i tyeítyey, majta jéehua tyihuó'huaa i maj tyí'cucui'ca'aj a'íj mu hua'vá'huaatyaxij i aséityij i hua' mu'úutze'.

*Mati'ij jaajé'caj a'íjci i Juan i ti huá'íiraca'aj
(Mt. 14:1-12; Lc. 9:7-9)*

14 Ajta a'íjna i tajtúhuan i ti a'yan ántyapuaj tijin Herodes, a'íi pu tyú'mua'reeri' je'ej ti tyí'muarie'ca'aj Jesús, ji'nye pu'ríj néijmi'que' mua'reeri'huaca'aj. Séecan mu a'yan tyí'xajtaca'aj tijin:

—A'íjna i Juan i ti huá'íiraca'aj a'íi pu huatájuuriaca', a'íj pu jin jaayí'tin ti a'yan tyí'muarie'ej.

15 Majta séecan a'yan tyí'xajtaca'aj tijin:

—A'íi pu a'íin pué'een i Elías i Dios nyuucacaj ti xajtaca'aj.

Majtáhua'aj séecan a'yan tijin:

—A'íi pu a'íin pué'een i ti tyí'xaj i Dios jitze ma'can, a'yájna mati'ij i maj ará'tyey tyí'xajtaca'aj.

16 Ti'ij i Herodes a'yan tyú'namuajri', a'yaa pu tyu'taxájtaca'aj tijin:

—A'íi pu a'íin pué'een i Juan. Nyáaj nu jaata'íjtaca' maj ji'íjvéjchej i mu'úura' ajta ijíj arí huatájuuriaca'.

17 A'íi pu i Herodes jaata'íjtaca' maj ja'náji'que'en majta je'en je'tyáanaj a'íjci i Juan, ajta i íiti' ti a'yan ántyapuaaca'aj tijin Herodías, a'íi pu íira'ra'an pué'eenye'ej i Felipe ti ihuáaria'ra' pué'eenye'ej a'íjci i Herodes, a'íi pu'ij i Herodes ja'ancuré'vi'tij a'íjci i íitaj i Felipe ti jatyévi'tinya'aj.

18 A'íj pu jin i Juan a'yan tyaaté'exaatya'ca'aj a'íjci i Herodes tijin:

—Capu a'yan tyi'tyéevijtij paj jatyévi'tinye'en mua' ihuáara' ti jatyévi'tinya'aj.

19 Herodías pu jájcha'iiria'ca'aj a'íjci i Juan, a'íj pu jin jaje'catamui'ca'aj, ajta quee pújooriajva'aj,

20 ji'nye Herodes pu jatziinya'ca'aj, a'íi pu jamua'reeriaca'aj ti tyámua' tyí'tyevistaca'aj i Juan, ajta quee tyi'tíj jin á'itzeeria'ca'aj, a'íj pu jin jacha'iica'aj. Tyij ajta quee je'ej jájtyoove'ej je'ej ti huárinyij ti'ijta janamuajraj, Herodes pu tyámua' naa tyá'namuajraca'aj a'íjci i Juan.

21 Ti'ij tya'rá'aj a'ájna xicáara' a'náj ti ma'can i Herodes, jéehua pu tyeítyee huatá'inyej, mati'ij mana'aj i maj tyí'ijta, ajta i tyeítyee i maj va'cán jin tyityetyúu'pu' majta i maj jéehua juxie've' a'áa maj huacháatimee a Galileea.

22 A'íjna i yójra' i Herodías, a'íi pu utyájrurij u chi'táj ti'ij tyu'tyéeye'en jo'maj tyajá'cua'ajcaa, jéehua pu ja'ránajchaca' a'íjci i Herodes ti'ij tyu'tyéenyej, ajta a'íjma i maj jamuán

tyí'cua'ajcaa, aj pu'ij i tajtúhuan a'yan tyaaté'exaa i íitaj tijin:

—Naatáhuaviij tyi'tíj paj je'ej tyí'xie've', nyáaj nu muaatá'sij.

²³ Jéehua pu a'yan tyée'ixaa ti jaatá'sij tyi'tíj ti jaatáhuaviiraj, ajta quee je'ej rinyij tipua'aj jaatáhuaviij jé'ta' jo'tij a'ín tyihua'áj'ijtye'.

²⁴ Aj pu'ij iirájraa a'íjna i íiti', ti'ij ij a'yan tyaata'íhuo'ri i junáanaj tijin:

—¿Tyi'tanyí nyaatáhuaviij?

Aj pu'ij i náanajra' a'yan tyaaté'exaa tijin:

—Huatáhuaviiri' i mu'úura' a'íjci i Juan i ti huá'íiraca'aj.

²⁵ Aj pu'ij ajtáhua'aj jiye'tzín utyájrurij i íiti' jo'tij je'rácatyii i tajtúhuan, ti'quij a'yan tyaaté'exaa tijin:

—A'yaa nu tyá'xie've' paj naatí'tye'en túxa'aj jitze i mu'úura' i Juan i ti huá'íiraca'aj.

²⁶ Aj pu'ij i tajtúhuan jéehua hu-atóoxaamujrityej, ajta arí a'yan tyu'taxájtaca' ti a'yan rinyij meeséeracaj a'íimaj i ti huó'tá'inyej, a'íj pu jin ja'rá'astee i junyúuca.

²⁷ Ti'quij séej i xantáaru' huata'ítyaca' ti'ij jaajé'caj ajta je'en u uyo'ta'ítyej i mu'úura' i Juan. Aj pu'ij i xantáaru' ujó'mej jo'tij je'tyánami' i Juan, ti'quij jí'ijvéjchaca' i mu'úura'

²⁸ ajta je'en uya'rájti i túxa'aj jitze. A'íi pu'ij a'íj huati'ij i yójra' i Herodías; ti'ij ta'ij a'ín ayoo'í'tyej i junáanaj.

²⁹ Mati'ij a'íimaj i maj Juan jamuán huací'ca'aj jáamua'reeri', a'íi mu ajo'r'é'nyej mej mij yo'chueenyij i mui'chij, majta je'en ja'vá'naj.

Jesús pu tyihuo'cue'ej i maj anxí ví'ra'aj ará'asej

(Mt. 14:13-21; Lc. 9:10-17; Jn. 6:1-14)

³⁰ Tì'ij a'yan tyu'ríj, i maj tamuáamuata' japuan hua'puaj ará'asej, a'íi mu tyúusiij jo'tij jo'tyávaaca'aj i Jesús, mati'ij mij néijmi'i jaaté'exaa je'ej maj tyi'tíj huáruuj ajta je'ej maj tyihuó'mua'tyej.

³¹ Jesús pu a'yan tyihuo'té'exaaaj tijin:

—Musio'té'yi'ij, tyiche' tajíimua'aj huátaso'pe'en majá'hua' jo'tij quee ja' a'tíj.

Ji'nye jéehua mu i tyeítyee ajo'ré'nyinyiica'aj jo'tij jo'tyávaaca'aj i Jesús, majta jo'cí'ca'aj mamue'tíj i tyeítyee, capu ij i'riitaca'aj maj tyú'cua'nyij a'íijma jamuán i maj jamuán huacíj.

³² Ajta i Jesús majta i maj jamuán huacíj a'íi mu jo'cíj i báarcuj jitze, mati'ij mij a'áa ja'rá'aj jo'tij quee ja' a'tíj.

³³ Majta mue'tíj mu huo'séj mati'ij jo'cíj, majta je'en huo'muájtyaca', a'íj mu jin jui'icán ajo'ré'nyaxij jo'tij na'aj maj huacháatimee, a'íi mu mij anaquéej a'áa ja'rá'aj jo'maj ja'ra'íixajche'.

³⁴ Tì'ij i Jesús eetáraj i báarcuj jitze, jéehua pu i tyeítyee huaséj, tì'ij ij huatóoxaamujri, ji'nye a'yaa mu huasé'rihua'aj mati'ij cánya'xií ti'quee a'tíj huá'siiria'ca'aj, aj pu'ij huatyóochej ti jéehua tyihuó'mua'tyej.

³⁵ Tì'ij huatyéchumua'riaca', a'íi mu i maj jamuán huacíj aje'ré'nyej mati'ij mij a'yan tyaaté'exaa tijin:

—Pu'ríj huachúmua', ajta quee a'tíj ya' ja'chej iie'e'ej véjri'.

³⁶ Hua're'ityixi' mu tyeítýee, mej mij jo'cíxi'in jo'maj jo'cháatimee ajta mej mij tyi'tíj huánanan i maj jáacua'nyij.

³⁷ Ajta i Jesús pu a'yan tyihuo'té'exaa'j tijin:

—Mua'aj setyihuó'cue'tyej.

A'yaa mu a'íimaj tyityaatanyúj tijin:

—¿Nyi a'yan petyá'xie've' tyaj ujó'ju' tyajta je'en a'yan tyeetyáxijtye'en i túmii a'chu ti jumue'tij hua'puaj anxityej xicáj jitze tyej tyij i páan huánanan tyej tyij tyihuó'cue'tyej?

³⁸ Jesús pu a'yan tyihuo'té'exaa'j tijin:

—Séricuj xáahuo. ¿A'chunyéj pua'mácan mua'aj séjcha'ij i páan?

Matí'ij jáamua'reeri', a'yaa mu mij tyaaté'exaa'j tijin:

—Anxívij i páan majta hua'puaj i hue'tyéé.

³⁹ Aj pu'ij huo'ta'íjtaca' maj oorá'sej i tyeítýee metyamue'tijma'aj a'ájna i jo'tíj jo'tu'píj,

⁴⁰ a'yaa mu mij tyityo'rá'saca', séecan anxityej mu ara'ástima'aj, majta séecan huá'puatyej japuan tamuáamuata' mu ara'ástima'aj.

⁴¹ A'íi pu'ij Jesús ja'ancurái'puj i páan ti anxívij ajta i hue'tyéé i maj hua'puaj, jútye' pu'ij jo'nyéerij ti'quij tyaatatyójtzi'rej i Dios, ajta je'en ja'antyítaaraxij i páan, ti'quij huo'rái'pu'uj a'íjma i maj jamuán huacíj mej mij a'íimaj huo'ráai'pu'tye'en i tyeítýee. A'íj pu ajta huo'rái'ij i hue'tyéé.

⁴² Néijmi'i mu tyú'cuaa i tyeítýee, majta tyámua' naa tyityaatajú'xaj,

43 aj mu mij a'íimaj i maj jamuán huacíj jaariá'sii i páan ti avá'itzee majta i hue'tyéé, tamuáamuata' japuan hua'puaj sicii mu mij tya'vá'jistej.

44 Majta i tyétyacaa i maj tyú'cuaa, a'yaa mu ará'axcaa a'chu anxí ví'ra'aj.

*Jesús pu aja'vá'ma'ca'aj i jájtyij japua
(Mt. 14:22-27; Jn. 6:16-21)*

45 Tí'ij a'yan tyu'ríj, Jesús pu huo'ta'íj a'íjma i maj jamuán huacíj maj atyáciinyej i báarcuj jitze mej mij a'íimaj anaquéej antáciinyej után jitze pujmua', a ti a'yan tyaja'rájtyapuaaj tíjin Betsaida, ajta i Jesús a'áa pu ajo'tyá'itzee tí'ij hua'ré'ityixi'in i tyeétyee.

46 Tí'ij hua're'ityixi'ij, aj pu'ij i jíríj jitze antyíraa tí'ij huatyényuunyij i Dios jimi.

47 Tí'ij huaré'chuxariaca', a'áa mu meríj jé'ta' joojú'ca'aj i jájtyij japua i báarcuj jitze mua'ráatya'aj. Ajta i Jesús pu jusíj ajo'tácatyii i jíríj japua,

48 aj pu'ij huo'séj ti hua'tyesi'huaritya'ca'aj i maj huaju'caj i jájtyij japua, ji'nye a pu ja'va'aacaca'aj. Tí'ij tapuá'risima'caj, Jesús pu aje'ré'nyej a'ájna jo'maj joojú'ca'aj i báarcuj jitze, a'áa pu ja'vá'ma'ca'aj i jájtyij japua, pu'ríj tin hua'náje'yitye'sima'aj.

49 Matí'ij a'íimaj jaaséj ti jájtyij japua aja'vá'ma'ca'aj, a'yaa mu tyu'muá'aj ti nyájcan pue'éenye'ej, aj mu mij huatyejíhuajra,

50 ji'nye néijmi'i mu jaaséj majta tyámua' tyu'tátziin. Aj pu'ij i Jesús a'yan tyihuo'té'exaaj tíjin:

—Xaatyáapua'rij. Nyáaj nu a'íin pué'een, caxu tyí'tziinye'ej.

⁵¹ Ti'ij atyájraa i báarcuj jitze, aj pu'ij hu-
atyápu'a'riaca' i ti huá'aacaca'aj, aj mu mij je'ej
tyo'taséj,

⁵² ji'nye capu je'ej huá'miteerastya'ca'aj je'ej ti
huaríj ti'ij jaatámui'rej i páan, ji'nye jujímua'aj
mu tyóonaamuaj i jutzájta'.

*Jesús pu tyihuó'huaa a'íjma i maj
tyí'cucui'ca'aj a'ájna a Genesaret*

(Mt. 14:34-36)

⁵³ Matí'ij antacíj i jájtyij japua, a'áa mu mij
ja'rá'aj a ti a'yan tyaja'rájtyapuaaj tijin Genesaret,
a'áa mu ye'riá'tapej i báarcuj jo'tij ja'va'ástimee
i jájtyij.

⁵⁴ Matí'ij eetacíj i báarcuj jitze, jiye'tzín mu i
tyeítýee jaamua'aj a'íjci i Jesús.

⁵⁵ A'íj mu jin jiye'tzín ootyáhuaachaca' mej mij
hua'ria'tixij i utáatzij japua i maj tyí'cucui' a'ájna
jo'tij jo'tyávaaca'aj i Jesús.

⁵⁶ Ajta jo'tij na'aj ti jo're'nyinyiica'aj, ti
chájta'najmee ti cíle'en na'riíj ti viváajma'aj,
a'áa mu huojo'ráatzajyi'caa i cáayej jitze,
aj mu mij jahuaviiraca'aj ti huo'tá'an maj
ja'ajtamuarie'en i máancajra'an jitze, ajta
néijmi'i i maj ja'ajtamuarie'xij a'íi mu huarúj.

7

A'íjna i ti je'ej pua'aj joorej tzajta' i tyévi

(Mt. 15:1-20)

¹ Aj mu mij i fariseos ajtyáxiiriaca' i Jesús jimi,
majta séecan hua' jamuán i maj tyihuá'mua'tyej

i yu'xarij jitze i maj jin tyí'ijta a'áa maj ja'ráacij a Jerusalén.

² Mati'ij a'íimaj huo'séj a'íijma i maj Jesús ja-muán huac'ij maj quee anomuéetya'xi'ij mati'ijta tyí'cua'ajcaj, a'yájna mati'ij tyee'yí'tihua'aj i maj Israel jitze ajtyáma'can, a'íi mu mij je'ej pua'aj tyihuá'xajtaca'aj.

³ (Ji'nye a'íimaj i fariseos majta i maj Israel jitze ajtyáma'can, a'íi mu a'yan tyityaajú'ca'aj je'ej maj i hua' huásimua' tyéejyi'raca'aj, maj anaquéej anomuéetya'xi'in mati'ijta tyí'cua'ajcaj.)

⁴ Ajta t'ipua'aj umetyojo'vá'nanan, camu tyí'cua'nyij t'ipua'aj mequee anaquéej anóomuejtye'en. Majtáhua'aj séecan mu'caa tyi'ijyi'raj, metyí'jo'sica'aj i váasuj i maj jitzán ya'caa, majta i xá'rij, majta i tyúu'utaatzij.)

⁵ A'íj mu jin i fariseos, majta i maj tyi-huá'mua'tyej i yu'xarij jitze i maj jin tyí'ijta, a'íi mu a'yan tyaata'íhuo'ri' a'íjci i Jesús t'ijin:

—¿Ji'nye mej mij quee ja'astej i tahuásimua' yi'ráj i maj ajamuán huaci'ij, sulu a'yaa mu ricij maj xána'visi' tyí'cua'caa i jumuáca' jime'?

⁶ Jesús pu a'yan tyihuo'té'exaaj t'ijin:

—Xá'pui' pu tyu'taxájtaca' i Isaías i ti tyí'xajtaca'aj i Dios jitze ma'can, siaj mua'aj quee tyámua' een i jutzájta', tí'ij a'yan tyo'tyéyu'xaca' t'ijin:

A'íj mu jin i tyeétyee naatyátzaahuatyej
maj tyámua' naa tyí'nyaxaj,
ajta i hua'xiéjnyu'caa
capu yevéjri' séejre' nye jimi.

7 Capu tyi'tíj huiire' tipua'aj manaatyáanajche: ajta i maj huá'mua'tyej jujímua'aj mu jájtyo i jutzájta'.

8 Ji'nye mua'aj xu seríj yo'huá'xij je'ej ti i Dios tyu'ta'íjtaca' siaj sij a'yan huárinyij je'ej maj i tyeítyee tyá'xie've'.

9 A'yaa pu ajta tyihuo'té'exaaaj tijin:

—Ajta siaj sij a'íjci jéetze' ará'astej i juyi'ráj, mua'aj xu quee ja'astej je'ej ti i Dios tyu'ta'íjtaca'.

10 Ji'nye a'yaa pu tyu'taxájtaca' i Moisés tijin: “Tzáahuatyí'ra'aj paj jimi tyícha'íij a' táataj pajta a' náanaj”, ajta a'yan tijin: “Siata'aj jaajé'caj a'íjci i ti je'ej pua'aj tyá'xaj i jutáataj na'ríij i junáanaj”.

11 Siajta mua'aj a'yaa xu tyi'tá'caa ti a'tíj a'yan tyihuo'té'exaatye'en i juhuásimua' yee Corbán (a'yaa pu huatóomua'aj a'íjna i nyúucarij tijin mu'vejrij pu pué'een),

12 siajta a'yan tyí'xaj tijin tipua'aj a'tíj a'yan tyihuo'té'exaatye'en, tiquee che' jitzán juxie've' tí'ij huo'tyáhuire'en i juhuásimua'.

13 A'íj xu jin mua'aj yó'hua'naj i nyúucaria'ra' i Dios a'íjci jime' i ja'muaye'raj siajta je'en séecan a'yan cha'taj siana'aj tyí'mua'tyej. Siajta séecan tyi'tíj jin a'yan jéehua ricij.

14 Aj pu'ij i Jesús huo'tajé i tyeítyee, ti'quij a'yan tyihuo'té'exaaaj tijin:

—Néijmi'i sianáanamuj, siajta yo'itéej xá'ra'nyij:

15 Tyi'tíj tina'aj ti jéjre' ma'can capu je'ej ja'uurej i tyéviij. Ajta i ti tzajta' ma'can a'íi pu xaa je'ej pua'aj joorej.

16 A'tíj ti iityánamuaj che' tyámua' naa tyáanamuj.

17 Tí'ij i Jesús a'áa huojó'tyáhuui i tyeítýee aj pu'ij chí'táj jo'tyájrúpij, aj mu mij i maj jamuán huacíj a'yan tyaata'íhuo'ri' je'ej ti huatóomua'aj a'íjna i nyúucarij ti huó'ixaaj.

18 Aj pu'ij a'yan tyihuo'té'exaaaj tíjin:

—¿Nyi sequée siajta mua'aj yo'itéej? ¿Nyi sequée yó'itej tiquee je'ej joorej i tyéviij tyí'táj ti jéjre' ma'can,

19 ji'nye capu tzajta' tyáru'pij i xiéjnyu'caria'ra' jitze, sulu xayáara' pu jitze aráyixaj, ajta je'en iiráamej i chuitiriáara'an jitze?

A'yaa pu'ij tyaataxájtaca' ti néijmi'i tyámua' tyí'een i ti tyí'cue'ri'.

20 A'yaa pu ajta tyu'taxájtaca' tíjin:

—A'íjna i ti tyéviij jitze éejnyinyii, a'í pu xaa je'ej pua'aj joorej.

21 Ji'nye tzajta' i tyéviij, i xiéjnyu'caria'ra' tzajta', a'úu pu je'rányinyiij i mua'tzíira'aj ti je'ej pua'aj een, ti ca'nyíjra'aj jatá'caa i tyéviij tí'ij jaataxié've'en ti séej jamuán huáhuiniyij tiquee jatyévi'tin, tí'ij tyu'náhua'an, na'ríij ti tyu'jé'caj,

22 ti séej jamuán huóoxana'cire'en ti quee jatyévi'tin, ti tyí'nyacua'tzaj, ti je'ej pua'aj ríjcaj, nusu ti huá'cuanamuaj, ti je'ej pua'aj huojó'mua'raj, na'ríij ti je'ej pua'aj tyihuá'xajtaj, ajta ti jéehua óotzaahuatye'ej, ajta quee jitzán juxié'va'aj je'ej ti tyihuá'huíire' i séecan.

23 Néijmi'i pu a'íjna tzajta' tyeje'rányinyiij ajta je'en je'ej pua'aj joorej i tyéviij.

I íiti' ti séej chuéj japua já'ma'can ti ajta tyá'antzaahuaj

(Mt. 15:21-28)

24 Aj pu'ij té'ej i Jesús a'áa jo'mej a'ájna a ti a'yan tya'rájtyapuj tijin Tiro. A'áa pu chi'táj jo'tyájruij, ji'nye capu jaxie'va'ca'aj ti a'tij jáamua'reej ti a'áa jo'tyávaaca'aj, ajta capu huatái'riitariaca' ti huatyóo'avaaj.

25 Jiye'tzín pu íiti' jáamua'reeri' ti séej tyiyójca'aj tyiyáaru' ti tzajta' séjria'ca'aj, a'íi pu'ij aje'ré'nyej ti'quij tyítunutaca' a'ájna jo'tij jo'tyávaaca'aj i Jesús.

26 Ajta a'ájna i íiti' capu Israel jitze ajtyáma'cantaca'aj, sulu a'áa pu já'ma'can a ti a'yan tyaja'rájtyapuj tijin Sirofencia. A'íi pu'ij aje'ré'nyej ti'quij jéehua a'yan tyaatáhuaviiri' a'íjci i Jesús ti ji'rámuaritye'en i tyiyáaru' ti tzajta' séjria'ca'aj i yójra'.

27 Ajta i Jesús a'yaa pu tyaaté'exaa tijin:

—Tyu'tá' maj anaquéj tyú'cua'nyij i hua'yojmua', ji'nye capu xá'puí' maj huái'pu'raj i páan i ti'ríij mej mij tzi'cíj huataí'pu'tye'en.

28 A'yaa pu tyu'tanyúj a'ájna i íiti' tijin:

—A'yaa pu tyi'ja'yájna, nyavástara', ajta a'ájna i páan ti tye'nyíj i maj ja'cájhua'naj i ti'ríij a'íi mu jacua'nyij i tzi'cíj.

29 Jesús pu a'yan tyaaté'exaa tijin:

—A'íjci jime' je'ej paj tyu'taxájtaca', áricuj axáahuaj jó'ra'. Pu'ríj iirájraa i tyiyáaru' ti tzajta' séjria'ca'aj a'yóoj.

30 Ti'ij i íiti' a'áa ja'rá'aj a juchéj, a'íi pu jaaséj i juyój ti anjo'ojca'tyii i utáatzij japua, ajta i tyiyáaru' arí iirára'ajcaa i ti tzajta' séjria'ca'aj.

Jesús pu séej tyú'huaaj ti quee iityánamuaj ajta ti quee tyo'ríi'rej

31 Ajtáhua'aj pu eerájraa i Jesús a'ájna a Tiro, a'áa pu huatyéenyey a Sidón a'ájna a ti a'yan tya'rájtyapuaj tijin Tamuáamuata' ti a'chájta'tajmee, ti'quij a'áa ja'rá'aj i jájtyij ti já'ajmua a ti a'yan tyaja'rájtyapuaj tijin Galíleea.

32 A'áa mu mij séej ayóotuiiri' i ti quee iityánamuaj ajta quee tyo'ríi'riaajca'aj, aj mu mij jaatáhuaviiri' a'íjci i Jesús ti japuan rámejca'aj a'íjci i ti tyí'cui'.

33 Aj pu'ij i Jesús je'ráavi'tij a'ájna a tyeítyee tzajta', ti'quij juxityéj urújtya'xij i naxiéeta' ajta ju'í'rique' ja'antyiméjri' i nyanuriáara' jitze.

34 Aj pu'ij jútye' jó'nyeeriaca', ajta ucayáatíraa aj pu'ij a'yan tyaaté'exaa a'íjci i tyáataj tijin:

—¡Efatá! (A'íjna i nyúucarij, a'yaa pu huatóomua'aj tijin: “Antá'cuunaj”).

35 Aj pu'ij huarúj i ti tyí'cui'ca'aj, ti'quij ityanamuáaraj ja'raa, ajta huatái'riitariaca' ti tyámua' naa tyu'taxáj.

36 Jesús pu a'yan tyihuo'ta'íj maj quee a'tíj ixaaty'e'ej, ajta camu a'yan huaríj je'ej ti tyihuo'ta'íj, sulu jéetze' mu huo're'ixaa.

37 Néijmi'i mu je'ej tyityo'tóomuaajtyaca', a'yaa mu mij tyí'xajtaca'aj tijin:

—Néijmi'i pu tyámua' tyí'uurej. A'íi pu jaayí'tin ti tyihuó'huaatye'en mej mij ityana-muáaraj muá'ra'nyij i nácuxie'ej, ajta mej mij tyu'taxáj i maj quee tyo'ríi'réejmee.

8

Jesús pu tyihuo'cue'ej a'íjma i maj muáacuaj ví'ra'aj ará'asej
(Mt. 15:32-39)

¹ Tí'ij ooj i Jesús a'áa jo'tyávaaca'aj a'ájna a Galileea, jéehua mu tyeítýee tyúusiij, majta quee tyi'tíj tyícha'íica'aj maj jáacua'nyij, Jesús pu'ij huo'tajé a'íjma i maj jamuán huacíj tí'quij a'yan tyihuo'té'exaa j tijn:

² —Nyényaxaamujritye' hua' jimi mu tyeítýee, ji'nye mu'ríj huéeicaj xicáj á'týeej maj nyaj jamuán yahuatyú'uj majta quee tyi'tíj tyícha'ij maj jáacua'nyij.

³ Ajta títua'aj nyahua'ré'ityixi'in mej mij jó'ciinýej i juchéj mequee xu tyu'cuá'an, camu tyo'táviicue'raj i juyéj japua, ji'nye séecan mu ímuáj curiá'cixij.

⁴ A'yaa mu mij tyityaatanyúj i maj jamuán huacíj tijn:

—¿Ji'nye tyíi'rij tyaj tyihuó'cue'tyej a'yájna jo'tij quee a'tíj ja'chej?

⁵ Jesús pu a'yan tyihuo'ta'íhuo'ri' tijn:

—¿A'chunyéj mua'aj pua'mácan xaa'pu'sij i páan?

Matí'ij mij a'yan tyaaté'exaa tijn:

—Arahua'puácaa.

6 Aj pu'ij jaata'íjtaca' maj oorá'sej i tyeítýee a chóota', tí'quij ja'ancurái'puj i páan tí aráahua'puaj ará'asej, ajta tí'ij tyaatatyóotzi'ria'aj i Dios, aj pu'ij ja'antyítaaraxij, ajta je'en huo'ríi'pui'tyej i maj jamuán huacíj, mej mij a'íimaj huo'ríi'pui'tye'en i tyeítýee, a'yaa mu mij a'íjna jin huaríj.

7 Majta mu je'cácaa i hue'tyéee tyí'cha'íica'aj, Jesús pu ajta a'íjna jin tyaatatyójtzi'rej i Dios, ajta je'en huo'ta'íj maj huo'ríi'tye'en i tyeítýee.

8 Néijmi'i mu tyú'cuaa majta tyámua' tyityaataju'xaj, majta je'en aráahua'puaj sicii jitze tya'vá'jistyaxij a'íjci jime' i páan tí avá'itzee i tí antyítaarixij.

9 Majta i maj tyú'cuaa, muáacuaj ví'ra'aj mu a'chu ará'axcaa. Aj pu'ij Jesús hua're'ityixij i tyeítýee,

10 ajta je'en i báarcuj jitze atyájraa hua' jamuán i maj jamuán huacíj, mati'ij mij jo'cáj a'ájna a tí a'yan tyaja'rájtyapuaaj tíjin Dalmanuta.

A'íimaj i fariseos mu jaatáhuaviiri' tí i Jesús huo'taséjratye'en i maj jin je'ej tyo'taséj

(Mt. 16:1-4; Lc. 12:54-56)

11 A'íimaj maj mu i fariseos aje're'nyej mati'ij mij huatyóohuij maj tyee'íhuo' a'íjci i Jesús. Ajta mej mij tyi'táj jin ja'antyimu'é'tin, a'yaa mu tyaatáhuaviiri' tí tyi'táj huo'taséjratye'en i maj jin je'ej tyo'taséj mej mij jáamua'reej tí i Dios jimi jo've'mej.

12 Aj pu'ij i Jesús tyámua' naa tyo'cayáatíraa tí'quij a'yan tyu'taxájtaca' tíjin:

—¿Ji'nye mej mij a'íimaj i tyeítýee a'yan tyí'nyahuavii nyaj tyi'tíj huo'taséjratýe'en i maj jin je'ej tyo'taséj?

—A'yaa nu tyajá'mua'ixaatýe' tzáahuatýi'ra'aj jíme' nyaj quee tyi'tíj jamuaataséjratýe'sij.

¹³ Aj pu'ij ahuojoohuá'xij i tyeítýee, ti'quij ajtáhua'aj atýájraa i báarcuj jitze aj mu mij antacíj után jitze pujmua'.

A'íjna i huá'nyuucaa i fariseos i maj jin huá'cuanamuaj i tyeítýee

(Mt. 16:5-12)

¹⁴ Majta a'íimaj i maj jamuán huacíj i Jesús, a'íi mu yo'huá'xij maj ya'ráai'puí'in i páan maj jáacua'nyij, séej mu'uj i páan hua'íisima'aj i báarcuj jitze.

¹⁵ Jesús pu'ij a'yan tyihuo'ta'íj tijn:

—Cási', tyámua' xu'uj a'íjci jíme' i fariseos maj jajnájchi i páan, siajta a'íjci jíme' maj jajnájchi i maj Herodes jitze ajtyáma'can.

¹⁶ Majta i maj jamuán huacíj a'yaa mu tyúu'ixaatya'ca'aj maj quee páan tyícha'íica'aj.

¹⁷ Jesús pu jáamua'reeri' je'ej maj tyúu'ixaatya'ca'aj, a'yaa pu'ij tyihuo'té'exaaj tijn:

—¿Ji'nye siaj sij a'yan tyí'xaj yee siaj quee páan tyícha'íj? ¿Nyi sequée xu yó'itej ca' sequée jamua'reej? ¿Nyi huápuí'ij sequée tyi'tíj jó'itej?

¹⁸ ¿Nyi xa'va'ji'síjmeesiajta quee tyi'tíj séej, siajta ajta naxíejmeesiajta quee tyi'tíj namuaj? ¿Nyi sequée che' jamua'reej?

¹⁹ Nyati'ij huo'rípu'uj i páan ti anxívica'aj a'íjma i tyeítýee i maj anxí ví'ra'aj ará'axcaa,

¿a'chunyéj pua'an sicií setya'vá'jistej a'íjci jime' i páan ti avá'itzee?

Aj mu mij a'yan tyaaté'exaa tíjin:

—Tamuáamuata' japuan hua'puaj sicií.

²⁰ —Arí nyati'ij huo'rípu'uj i páan ti aráahua'puaj ará'axcaa a'íjma i tyeítýee i maj muáacuaj ví'ra'aj ará'axcaa, ¿a'chunyéj pua'an sicií setya'vá'jistya'xij a'íjci jime' i ti avá'itzee?

A'yaa mu tyaaté'exaa tíjin:

—Aráahua'puaj sicií.

²¹ Aj pu'ij a'yan tyihuo'té'exaa jíjin:

—¿Nyí sequée xu yó'itej?

Jesús pu ta'rácuun tyú'huaaj a'ájna a Betsaida

²² Matí'ij támij a'áa ja'rá'aj a'ájna a Betsaida, aj mu mij ta'rácuun ajoovi'tij i Jesús jimi, mati'ij mij jaatáhuaviiri' ti ja'ajtamuáarie'en.

²³ Jesús pu jajví' muáca'ra'an jitze a'íjci i ta'rácuun tí'quij je'ráavi'tij ajéjre' a'ájna jo'tij ja'chajta'. Aj pu'ij ju'í'rique' ja'rámejraxij a jíisa', ajta je'en ja'ráamuariéj tí'quij jaata'íhuo'ri' típu'a'aj arí ma'únyeerij

²⁴ Aj pu'ij i ta'rácuun atányeeriaca', tí'quij a'yan tyu'tanyúj tíjin:

—Tyétyacaa nu séej. A'yaa mu huasérin cuxáa ciyéj maj pué'een i maj mahuaci'ij.

²⁵ Jesús pu'ij ajtáhua'aj ja'ráamuariéj a jíisa'an i ta'rácuun, aj pu'ij i tyáati' atányeeriaca' tí'quij huarúj. Pu'rij tyámua' naa néijmi'i tyí'sejraca'aj.

²⁶ Aj pu'ij i Jesús jaata'ítyaca' tí'ij jó'ra'nyij i juchéj, ajta a'yan tyaaté'exaa tíjin:

—Capáj utyáru'piche'en a chájta' pej pij a'tíj huaté'exaatye'en.

Pedro pu jaataxájtaca' ti i Jesús a'íin pué'een i Ciríistu'

(Mt. 16:13-20; Lc. 9:18-21)

²⁷ Tí'ij a'yan tyu'ríj, a'íjna i Jesús majta i maj jamuán huacáj, a'áa mu jó'ju' a'ájna a ti a'yan tyaja'rájtyapuaj tijin Cesarea de Filipo. Juyéj jitze mu ajooju'caj, tí'ij i Jesús a'yan tyihuo'ta'íhuo'ri' a'íjma i maj jamuán huacáj tijin:

—¿Ji'nye metyí'xaj i tyeítjee a'tanyíj nyaj pué'een?

²⁸ Aj mu mij a'yan tyu'taxájtaca' tijin:

—Séecan mu a'yan tyí'xaj paj muáaj a'íin pué'een i Juan i ti huá'íiraca'aj, majta séecan a'yan tyí'xaj paj a'íin pué'een i Elías, majta séecan a'yan tyí'xaj paj síj a'íin pué'een i ti Dios jitze ma'can tyí'xaj.

²⁹ Aj pu'ij a'yan tyihuo'ta'íhuo'ri' tijin:

—Arí mua'aj, ¿ji'nye setyi'xaj a'tanyíj nyaj pué'een?

Pedro pu'ij a'yan tyu'taxájtaca' tijin:

—Muáaj paj a'íin pué'een i Ciríistu'.

³⁰ Ajta i Jesús pu huo'tá'ijmuejri' maj quee a'tíj ixaatye'ej.

Jesús pu jaataxájtaca' ti mui'nyij

(Mt. 16:21-28; Lc. 9:22-27)

³¹ Jesús pu'ij huatyóochej ti tyihuó'mua'tyej ti i yójra' i Dios jéehua jajpuéetzij ja'mej, majta quee jaxie'va'aj muá'ju'un i huáasij, i maj va'cán jin tyityatatyíj i tyejúuj tzajta', majta i maj tyihuá'mua'tyej i yu'xarij jitze i maj jin tyí'ijta. A'yaa pu tyihuo'té'exaaaj maj jaje'catan, ajta je'en huééicaj xicáj jitze huatájuuritaj.

³² A'yaa pu tyámua' naa tyihuó'ixaaj a'huo'itéerican jime'. Aj pu'ij i Pedro je'ráavi'tij ajta huatyóochej ti jajtyá'xi'in.

³³ Ajta i Jesús pu juhuárita' cacháacajra, huo'séerajraa a'íjma i maj jamuán huacíj, aj pu'ij jajtyá'xij a'íjci i Pedro a'yan tye'ixáatye'ej tíjin:

—Ajtára' nye jimi, mu paj a'yan tyí'xaj ti'ij i tyiyáaru'. Capáj muáaj a'yan tyí'sej je'ej ti i Dios tyá'xie've', sulu je'ej maj tyá'xie've' i tyeítýee.

³⁴ Aj pu'ij i Jesús huo'tajé a'íjma i maj jamuán huacíj ajta i tyeítýee, ti'quij a'yan tyu'taxájtaca' tíjin:

—Típua'aj a'tíj jaxie'va'aj ti nyaj jamuán jo'cha'canye'en, a'yaa pu tyúuxie've' ti quee a'yan rijcaj je'ej ti jusíj tyá'xie've', sulu che' ja'antyichóoj i jucúruuj nyaj jamuán jo'cha'canye'en.

³⁵ Ji'nye a'tíj ti tyúutyese'ria'aj ti'ij quee huámui'nyij, a'íi pu yo'riésij i ju júuricamej, ajta i ti huámui'nyij a'íjci jime' ti nyaj jamuán jo'cha'canye'en, nusu ti ja'antzaahuaj i nyúucaria'ra' i Dios, a'íi pu júurij ja'mej jusén jime'.

³⁶ ¿Tyi'tanyí je'ej tyeetyáhuiire'ej i tyéviij típua'aj néijmi'i huamué'tin i cháanacaj, ajta je'en yó'rieenyij i ju júuricamej?

³⁷ Nusu a'yájna ¿a'chúquij tyí'najchitan i tyéviij ti'ij jáahuiire'en i júuricama'ra'?

³⁸ Ji'nye típua'aj a'tíj nyetyevi'ra' nyéetzij na'riij a'íjci i nyúucaria'ra' i Dios hua' tzajta' i tyeítýee i maj quee tyámua' een majta jéehua

já'itzeere', a'yaa pu ajta tyu'tóotyevi'ra'astaj i Yójra' i Dios a'ájna xicáara' ti'ij jitzán yava'cányesij i cháanacaj japua va'cán jin tyi'tyaváaj i Dios jimi, majta jamuán i maj tajapuá tyí'huiire'.

9

Ti'ij i Jesús seequėj éenye'ej huataséjre
(Mt. 17:1-13; Lc. 9:28-36)

¹ Jesús pu ajta a'yan tyihuo'té'exaaj tijin:

—A'yaa nu tyajá'mua'ixaatye' tzáahuatyí'ra'aj jime' maj séecan i maj yahuatyú'uj iieye'ej, a'íi mu quee jaxie've' maj huácuí'nyij 'asta mana'aj quee jaaséj ti'ij yatanyéj i Dios ti'ij tyu'ta'íjtaj íiyan i cháanacaj japua a'íjci jime' i ti néijmi'i jin putyí'uurej.

Ti'ij i Jesús seequėj éenye'ej huataséjre
(Mt. 17:1-13; Lc. 9:28-36)

² Ti'ij aráseej xicáj tyoomá'caj, Jesús pu a'áan jo'ojnyéj i jirij japua, a'íjma pu jo'ví'tij a'íjci i Pedro, ajta i Santiago ajta a'íjci i Juan. A'áa pu'ij hua' jíisa' seequėj huatóosejrataca' i Jesús.

³ Tyámua' pu naa tyu'tyácueenariaca' i tyí'caanaria'ra' a'yájna ti'ij quee a'tíj tyeeeyí'tin ti cáanarij a'yan tyu'tyájo'sin ti'ij a'yan tyi'cuéenavi'ij já'ra'nyij.

⁴ Majta a'íj huaséj i Elías majta a'íjci i Moisés, a'íi mu jamuán tyí'xajtaca'aj a'íjci i Jesús.

⁵ Pedro pu'ij a'yan tyaaté'exaa a'íjci i Jesús tijin:

—Maestro, xá'pui' pu naa tyaj yahuatyú'uucaj a'yájna. Tyiche' huéecacaa huátaahuaj i

ináamuaj, síij ti muéetzij mua' arí ja'mej, ajta síij a'íjci i Moisés ajta síij a'íjci i Elías.

⁶ Ji'nye a'íimaj mu tyu'tátziin i maj jamuán, ajta i Pedro capu jamua'reeriaca'aj je'ej ti tyu'taxáj.

⁷ Aj pu'ij jéetirij huataséjre ti'quij hua' japua acávi'rixij. Ajta i jéetirij tzajta' pu nyúucarij huatánamuajre ti a'yan tyu'taxájtaca' tijin:

—A'íi pu nyiyóoj pu'éeen i nyaj jaxie've', xáanamuajri'.

⁸ Aj mu mij, mati'ij ajoonyéjnye'riaca', camu che' a'tíj huaséj jamuán, a'íi pu'uj jusíij i Jesús ajo'tyávaaca'aj.

⁹ Mati'ij aje'cajú'caj i jiríj jitze, Jesús pu huo'ta'íj maj quee a'tíj ixaatye'ej je'ej maj tyi'tíj tyu'séj, 'asta na'aj quee i Dios yójra' huatájuuritaj.

¹⁰ A'íj mu jin a'íin mana'aj jamua'reeriaca'aj, tyij majta a'yan tyúu'ihuo'raca'aj je'ej ti huatóomua'aj i ti huatájuuritaj.

¹¹ A'yaa mu tyaata'íhuo'ri' i Jesús tijin:

—¿Ji'nye mej mij a'yan tyí'xaj i maj tyi-huá'mua'tyej i yu'xarij jitze i maj jin tyí'ijta ti i Elías anaquéej ya'uvé'nyesij?

¹² Aj pu'ij a'yan tyihuo'té'exaaaj tijin:

—A'yaa pu tyi'ja'yájna ti i Elías anaquéej uvé'nyesij, ajta a'íin néijmi'i tyámua' tyí'uuren. ¿Ajta ji'nye ti'ij a'yan tyá'xaj i yu'xarij jitze ti i yójra' i Dios jajpuéetzij ja'mej majta je'en jaatyáxaahuataj?

¹³ Ajta nyáaj nu a'yan tyajá'mua'ixaatye' ti i Elías arí yatanyéj, majta i tyeítýee a'yaa

mu jáaruuj je'ej maj tyaaxié'va'ca'aj, a'yájna tí'ij tyé'yu'si'huaca'aj i yu'xarij jitze je'ej tí tya'ra'nyíiche' jimi.

Jesús pu tyamuéej tyú'huaaj tyiyáaru' tí tzajta' ú'sejria'ca'aj

(Mt. 17:14-21; Lc. 9:37-43)

¹⁴ Mati'ij aje're'nyej jo'maj je'ej jé'eenye'ej i séecan i maj Jesús jamuán huacíj, a'áa mu huojo'tyój majta jéehua i tyeítýee aja'tyúusiiria'ca'aj hua' jamuán, majta séecan i maj tyihuá'mua'tyej i yu'xarij jitze i maj jin tyí'ijta a'íi mu tyihuá'ihuo'raca'aj menyínyu'cacuj.

¹⁵ Mati'ij jaaséj a'íjci i Jesús, néijmi'i mu ootyáhuaachaca' mej mij jaatatyójtýe'en muu'tyámua'va'aj.

¹⁶ A'íi pu'ij a'yan tyihuo'ta'íhuo'ri' tíjin:

—¿Tyi'tanyí jin setyúu'ihuo' a'mújma jamuán?

¹⁷ Síj tí a'áa jo'tyávaaca'aj pu a'yan tyu'taxájtaca' tíjin:

—Maestro, a'yaa nu a'jimi jave'vi'tij i nyiyóoj, jí'nye tyiyáaru' pu tzajta' séejre' capu ij jatá'caa tí huatányuunyij.

¹⁸ Jo'tij na'aj je'ej jé'eenye', i tyiyáaru' pu játya'sacaa ajta je'tariésij a chóota', ajta jéehua éejcúeemuxa'rij i jutýényij jitze, ajta ancurioci'máaj i jutaméj jime', aj pu'ij té'ej huatyáciyaaxarij. Nu'rij huo'táhuaviiri' i maj jamuán huaci'ij maj jaatamuáritýe'en i tyiyáaru', majta a'íimaj camu pu jáaruuj.

¹⁹ Aj pu'ij i Jesús a'yan tyihuo'té'exaaj tíjin:

—Tyeítýee séej quee tyá'tzaahuatye'.
¿A'chunyéj ooj juxie've' nyaj ja'mua jamuán
yahuatyávaacaj? ¿A'chunyéj nyooj ja'mua jime'
a'víicue'ria'aj na'mej?

—Mese've'vi'tij i tyamuéej.

²⁰ Aj mu mij aye've'vi'tij i tyamuéej jimi i Jesús.
Ajta ti'ij i tyiyáaru' jaaséj a'íjci i Jesús, a'íi pu
jaatacá'tzij i tyamuéej, aj pu'ij arájvej a chóota'
putahu'i'tzi'ij ajta éejcueemuxa'riaca' i jutyényij
jitze.

²¹ Jesús pu a'yan tyaata'íhuo'ri' i táatajra' tijin:

—¿A'chunyéj arí á'tyeej ti a'yan tye'tyá'sacaa?

Ajta i táatajra' a'yaa pu tyu'tanyúj tijin:

—Ti'ij na'aj je'ej tyi'cáleenye'ej.

²² A'íjna i tyiyáaru' ti tzajta' séejre', mue'tíj
pu áan yo'tyájriej i tiéj tzajta' ajta a jáata',
ti'ij jaajé'caj. A'yaa pu'ij, tipua'aj peeyí'tihua'an
paj tyáahuaatye'en, tá'ancu'vaxi' ityájma pajta
taatáhuüre'en.

²³ Jesús pu a'yan tyaaté'exaa tijin:

—¿Ji'nye pej pij a'yan tyí'xaj yee: tipua'aj
peeyí'tihua'an? Néijmi'i pu tyí'rij a'íjci jimi i ti
tyá'tzaahuatye'.

²⁴ Aj pu'ij i táatajra' i tyamuéej a'yan
tyu'jijhuaca' tijin:

—Nyáaj nu tyá'tzaahuatye'. Naatáhuüre' nyej
nyij jéetze' tyá'antzaahuatye'en.

²⁵ Ti'ij i Jesús huo'séj maj jéehua i tyeítýee
ajtyáxiirisima'aj, aj pu'ij jajtyá'xij i tyiyáaru' ti
tzajta' séejre' i tyamuéej, a'yan tijin:

—Tyiyáaru' mu paj quee iityánamuaj pajta
quee atányuuvej, nyáaj nu a'yan tyí'mua'ijtye'

paj jaatátoonyij mu tyamuéej pajta quee che' tzajta' utyáru'piche'en.

²⁶ Aj pu'ij huajíjhuaca' i tyiyáaru', ajtáhua'aj pu jaatacá'tzij a'íjci i tyamuéej. Aj pu'ij iirájraa, a'áa pu yóoriej cuxáa ti jaajé'caj, a'íj mu jin mue'tíj a'yan tyí'xajtaca'aj tíjin huamuí'.

²⁷ Ajta i Jesús, a'íi pu jajví' muáca'ra'an jitze, tí'quij ja'ajriáj, aj pu'ij huatyéechaxij i tyamuéej.

²⁸ Ajta je'en i Jesús chi'táj utyájrurij, aj mu mij i maj jamuán huacíj jujíme' a'yan tyaata'íhuo'ri' tíjin:

—¿Ji'nye tyej tyij quee ityáj pu jáaruuj tyaj jaatamuáaritye'en i tyiyáaru' ti tzajta' séjria'ca'aj?

²⁹ Aj pu'ij i Jesús a'yan tyihuo'té'exaaj tíjin:

—Siata'aj jaatamuáaritye'en i tyiyáaru' ti a'yan een a'yaa pu tyúuxie've' siaj huatyényuunij i Dios jimi.

*Jesús pu ajtáhua'aj jaataxájtaca' ti mui'nyij
(Mt. 17:22-23; Lc. 9:43-45)*

³⁰ Mati'ij a'áa jo'cíj, a'áa mu huatyéenyey a'ájna a Galileea. Ajta i Jesús capu jaxie'va'ca'aj ti a'tíj jáamua'reej,

³¹ ji'nye avíitzij pu jin tyihuá'mua'tyajca'aj i maj jamuán huacíj. A'yaa pu tyihuá'ixaatya'ca'aj tíjin:

—A'íjna i Yójra' i Dios pu huatátuiiri'huaj a'íjma jimi i tyétyacaa, aj mu mij jaje'catan, ajta huéecaj xicáj jitze huatájuuritaj.

³² Majta a'íimaj camu yó'iteeca'aj tyi'tíj ti huá'ixaatya'ca'aj, majta tyí'tziinya'ca'aj maj jaata'íhuo'.

¿A'tanyíj a'íin pué'een i ti jéetze' juxie've'?

(Mt. 18:1-5; Lc. 9:46-48)

³³ A'áa mu ja'rá'aj chájta' ti a'yan tya'rájtyapuaj tijin Capernaúm. Matí'ij meríj chi'táj iiratyá'caj, Jesús pu a'yan tyihuo'ta'íhuo'ri' tijin:

—¿Tyi'tanyí xúu'ihuo'raca'aj i juyéj jitze?

³⁴ Ajta capu síij huatanyúj, j'i'nye a'yaa mu tyúu'ihuo'raca'aj i juyéj jitze a'tíj ti a'íin pué'eenye'ej i ti jéetze' juxie've'.

³⁵ Aj pu'ij i Jesús ooyíxij, ti'quij huo'tajé i maj tamuáamuata' japuan hua'puaj ará'asej a'yaa pu'ij tyihuo'té'exaaaj tijin:

—Típua'aj a'tíj jaxie'va'aj ti a'íin pué'eenye' i ti jéetze' juxie've', a'yaa pu tyúuxie've' ti a'íin pué'eenye' i ti jéetze' ciléenye' jin tyi'tyávaacaj, ajta je'en néijmi'caa huatyáhuire'en.

³⁶ Ajta je'en pá'ri'ij a'áa jé'ta' jo'tyéjchej a'íjma jimi, aj pu'ij jájtii ti'quij a'yan tyihuo'té'exaaaj tijin:

³⁷ —A'tíj ti jaataxié've'en nyej jitze ma'can séej i pá'ri'ij tí'ij a'íjna, a'íi pu ajta nyéetzij naataxié've'ej, ajta i ti nyéetzij naataxié've'en, capu nyéetzij na'aj naataxié've'ej, sulu a'íj pu ajta huataxie'vej i ti unyojo'ta'ítyaca'.

A'íjna i tiqee tájcha'íire', tajitzé pu ajtyáma'can

(Lc. 9:49-50; Mt. 10:42)

³⁸ Juan pu a'yan tyaaté'exaa tijin:

—Maestro, séej tu huaséj ti a'nyúucaritze' huá'muaritya'ca'aj i tyiyáaru' i maj hua' tzajta'

séejre' i tyeítýee, aj tutyij jaatá'ijmuejri' ti'ij quee a'yan rijcaj, ji'nye capu tajitzé ajtyáma'can.

³⁹ Jesús pu a'yan tyihuo'té'exaa'j tijin:

—Caxu ja'ijmuejraj, ji'nye tipua'aj a'tíj a'yan rijcaj i maj jin je'ej tyo'taséj nyej jitze ma'can, capu a'náj je'ej pua'aj tyi'nyaxáataj ja'mej.

⁴⁰ A'íjna i ti quee tájcha'íire', a'íi pu tahuíire'.

⁴¹ A'tíj tina'aj ti cíí tyajamuaatá'an i jájtyij siaj sij huaye'en a'íjci jime' siaj nye jitze ajtyáma'can, a'yaa nu tyajá'mua'ixaaty'e' ti i Dios tyaanájchitye'sij.

Tyi'tíj ti jin jajpuéjtzij ja'mej tipua'aj a'tíj ootyá'itzeere'en i Dios jimi

(Mt. 18:6-9; Lc. 17:1-2)

⁴² —A'tíj tina'aj ti ca'nyíjra'aj jaatá'an ti'ij síj je'ej pua'aj huárinyij i tiquee xu a'chu tyá'tzaahuatye' nye jimi, jéetze' pu jatyáhu'i'rii maj ja'tyárieenyij i jájrij jitze tyetyéj va'cán ma'cave'ran i maj jin tyí'tixicaa.

⁴³ Tipua'aj mua' muáca' ca'nyíjra'aj muaatá'an pej pij tyi'tíj jin je'ej pua'aj huárinyij, pe'entyivéjche, jéetze' pu muatyáhu'i'rii paj séej pana'aj ajtamuáca'aj júurij puaatyá'itzeere'en, quee paj hua'puácaa ajtamuáca'aj a'áa jo'tyá'itzeere'en jo'paj ya'ajpuéetzij puá'mej, jo'tíj quee a'náj já'mui'nyij i tiéj.

⁴⁴ Jo'maj quee a'náj já'cui'nyij i chui'núuj, ajta i tiéj quee a'náj já'mui'nyij.

⁴⁵ Na'ríij mua' íicaj ca'nyíjra'aj muaatá'an pej pij je'ej pua'aj huárinyij, iiráavejchij, jéetze' pu muatyáhu'i'rii paj séej pana'aj iira'íicaj

júurij puaatyá'itzeere'en, quee paj hua'puácaa iira'íicaj a'áa po'tyá'itzeere'en jo'tij já'taa,

⁴⁶ jo'maj quee a'náj já'cui'nyij i chui'núuj, ajta i tiéj quee a'náj já'mui'nyij.

⁴⁷ Na'ríij mua' j'i'ij ca'nyíjra'aj muaatá'an pej pij je'ej pua'aj huárinyij, eetátichij, jéetze' pu muatyáhuí'rii paj séej pana'aj ajri'sij a'áa po'tyájrutye jo'tij i Dios tyejé'ijtaj, quee paj hua'puácaa ava'j'i'síjma'aj a'áa po'tyájrutye jo'tij já'taa,

⁴⁸ jo'maj quee a'náj já'cui'nyij i chui'núuj, ajta i tiéj quee a'náj já'mui'nyij.

⁴⁹ Ji'nye néijmi'i xu japuéjtzitaren siaj sij tyámua' tyityeetyá'itzeere'en i jutzájta'.

⁵⁰ A'yaa pu tyí'huíire' i unáj ti'ij tyí'me'ra'catye'ej i cue'ráj, ajta tipua'aj rájxi'nyij i ti áncatzaj, ¿ji'nye tyí'rij ti'ij ajtáhua'aj áncatzaj já'ra'nyij? Siata'aj mua'aj a'yan eenye' ti'ij i unáj siata'aj juxáahuaj séjre'ej séej jamuán siajta séej.

10

A'íjci jime' i maj huatóotonyij

(Mt. 19:1-12; Lc. 16:18)

¹ Jesús pu eerájraa a'ájna a Capernaúm ti'quij a'áa jo'mej a Judea ajta a'ájna pujmua' a Jordán. Majtáhua'aj mu tyúusiij i tyeítýee jo'tij jo'tyávaaca'aj i Jesús, aj pu'ij huatyóochej ti tyihuó'mua'tyej, a'yájna ti'ij tyee'yí'tihua'aj.

² Aj mu mij séecan i Fariseos jimi ajtyáxiiriaca' i Jesús, ajta mej mij tyi'tíj jin jaatyámue'tin,

a'yaa mu tyaata'íhuo'ri' tipua'aj je'ej tyí'riitan ti i tyáati' jaatátoonyij i ju'íj.

³ A'yaa pu'ij tyihuo'té'exaaaj tijin:

—¿Ji'nye mua'ajmaj tyajamuaata'íj i Moisés?

⁴ A'yaa mu mij tyu'taxájtaca' tijin:

—Moisés pu tyu'tá' ti yu'xarij jaatapíjtye'en i ti jitzán á'yu'si'ij je'ej ti een jin jaatátoj i ju'íj.

⁵ Aj pu'ij i Jesús a'yan tyihuo'té'exaaaj tijin:

—Moisés pu a'yan tyajamuaata'íj a'íjci jime' siaj mua'aj quee tyihuojó'itej.

⁶ Ajta jájcuaj imuáj ti'ij i Dios jaatyátaahuaca' i cháanacaj, “Dios pu huó'taahuaca' i tyáataj ajta i íitaj.”

⁷ “A'íj pu jin i tyáati' mahuóohua'xij i juhuásimua', ti'ij ju'íj jamuán antyóonaxcaj,

⁸ a'yaa mu mij éenye'ej muá'ju'un i maj hua'puaj ti'ij síj na'aj i tyévi.” A'íj mu jin quee che' hua'puaj, sulu síj pu'uj.

⁹ A'yaa pu'ij tyúuxie've' ti i tyáati' quee hua'ajtaja'puana'an i Dios ti hua'antyásiirej.

¹⁰ Matí'ij meríj chí'táj iiratyá'caj, majtáhua'aj mu a'íj jime' tyaata'íhuo'ri' i maj jamuán huacíj.

¹¹ Jesús pu a'yan tyihuo'té'exaaaj tijin:

—Tipua'aj a'tíj ju'íj huatátoonyij ajta je'en séej ancure'vi'tíj, a'íj pu juxana'cire'en a'íjci jimi i ti anaquéej jatyévi'tinya'aj,

¹² ajta tipua'aj i íiti' jucín huatátoonyij ajta je'en séej jamuán huatyéviche'en, a'íj pu ajta juxana'cire'.

*Jesús pu hua' japua nyuu i tí'ríj
(Mt. 19:13-15; Lc. 18:15-17)*

13 Mati'ij mij ti'ríij aye've'vi'tichej i Jesús ti'ij hua'ajtamuarie'en, aj mu mij a'íimaj i maj jamuán huacáj huo'tá'ijmuejri' a'tyán maj ahuaja've'vi'tiicaria'aj.

14 Ti'ij i Jesús huo'séj je'ej maj rijcaj, aj pu'ij huatanyú'caca', ti'quij a'yan tyihuo'té'exaaj tijin:

—Miche' yeve're'nyej mu ti'ríij nye jimí, caxu huá'ijmuejra, ji'nye jo'tij i Dios tyejé'ijtaj a'íimaj mu antyúumua'reeriaj muá'ju'un i maj a'yan een mati'ij mu ti'ríij.

15 A'yaa nu tyajá'mua'ixaatye' tipua'aj a'tíj quee a'yan tya'rá'astej je'ej ti i Dios tyí'ijta a'yájna ti'ij síj i pá'ri'ij, capu a'úun jo'tyárutyij.

16 Aj pu'ij xáxui'can tyí'ti'ijcá, ajta tyámua' tyihuo'tyájtóo i Dios jimi hua'va'mu'ihua'aj séej ajta séej.

I tyamuéej ti chíjtyaanyi' pu Jesús jamuán tyu'taxájtaca'

(Mt. 19:16-30; Lc. 18:18-30)

17 Ti'ij i Jesús arí jo'yi'mu'icaj síj pu a'tíj aje're'nyej huatéechisima'aj, aj pu'ij tyítunutaca' i Jesús jimi, ti'quij a'yan tyaata'íhuo'ri' tijin:

—Maestro mu paj tyámua' een, ¿ji'nye náarinyij ti'ij náaci'tyij nyaj júurij ná'ra'nyij jusén jime'?

18 Jesús pu a'yan tyaaté'exaa tijin:

—¿Ji'nye een jime' a'yan petyí'nyejee yee nyaj tyámua' een? Síj pu'uj séejre' i ti tyámua' een, a'í pu a'ín pu'é'een i Dios.

19 Papu'ríj jamua'reej je'ej ti i Dios tyu'ta'íjtaca': “Capáj tyí'tyacui'care'en,” “pajta

quee tyí'xana'cire'ej," "capáj tyí'nahua'aj," "capáj hue'tzij a'tíj taavijria'aj pajta quee a'tíj cuanamuj," "huo'tyátzaahuatye' a' táataj pajta a' náanaj."

²⁰ Aj pu'ij i a'tíj a'yan tyu'tanyúj tijin:

—Maeestro, néijmi'i nu nyerij ja'rá'astej nyati'ij nyana'aj tyu'cileenyi'tariaca'.

²¹ Jesús pu jaaséj ajta tyámua' tyo'tóomua'aj i jutzájta', aj pu'ij a'yan tyaaté'exaa tijin:

—Tyi'tíj pu ooj muá'itziitye', áricuj, néijmi'i tyu'tój i paj tyí'ijcha'ij pata'aj huo'rían i túmii i maj quee je'ej tyéejviicue'. A'yaa paj jéehua tya'ancuriáa'sij a'ájna jo'tíj i Dios já'sejre'. Pajta je'en mujo've'mej pej pij nyaj jamuán jo'cha'canye'en.

²² Ti'ij jáanamujri' a'íjci i nyúucarij, jéehua pu huatóoxaamujri a'íjna i tyáati', ji'nye jéehua pu tyí'ijcha'íica'aj.

²³ Aj pu'ij i Jesús huanyéeriajraa, ajta a'yan tyihuo'té'exaaj i maj jamuán huacíj tijin:

—Tyámua' pu tyihuá'tyesi'huaritye' i chíjtyaanyi'ij maj utyájrutyey jo'tíj i Dios tyejé'ijtaj.

²⁴ Majta i maj jamuán huacíj je'ej mu jo'tánamujri', a'íj pu jin i Jesús ajtáhua'aj a'yan tyihuo'té'exaaj tijin:

—Nyiyóojmua', tyámua' pu tyihuá'tyesi'huaritye' i maj jéehua tyí'ijcha'ij maj a'áa jo'tyájrutyey jo'tíj i Dios tyejé'ijtaj.

²⁵ Jéetze' pu quee tyési' ti i caméeyuj anájra'nyij i pí'se'ej jitze, quee tipua'aj ti

chíjtyaanyi' a'áa jo'tyájrutyej jo'tij i Dios tyejé'ijtaj.

²⁶ Mati'ij a'yan tyáanamujri', jéetze' mu je'ej jo'tánamujri', a'yaa mu mij tyúu'ihuo'raca'aj séej jamuán majta séej tijin:

—¿A'tanyíj a'yan rinyij ti'ij jáahuiire'en i Dios jimi?

²⁷ Aj pu'ij i Jesús hua'ráasej ti'quij a'yan tyihuo'té'exaaj tijin:

—A'íjma jimi i tyétyacaa capu je'ej tyí'rij, ajta capu a'íjci jimi i Dios, ji'nye capu tyi'tíj jatyesi'huaritye' i Dios.

²⁸ Aj pu'ij i Pedro huatyóochej ti a'yan tyaaté'exaatye'en tijin:

—Ityáj tu tyeríj néijmi'i tyu'tátoj i tyaj tyú'cha'íica'aj, tyej tyij ajamuán huaci'ca'an.

²⁹ Jesús pu a'yan tyihuo'té'exaaj tijin:

—A'yaa nu tzáahuatyi'ra'aj jin tyajá'mua'ixaatye' tijin tipua'aj a'tíj tyi'tíj jo'rieenyij nye jimi, na'ríj ti i Dios nyuucacaj á'tzaahuatye', tipua'aj juchi'ij, na'ríj ju'ihuáamua', jutáataj nusu junáanaj, juyójmua' nusu juchuéj,

³⁰ a'íi pu tya'ancuriáa'sij ti'ij ooj júurij íyan i cháanacaj japua, a'chu anxityej tyi'tíj ti je'ej tipua'aj chi'ij, na'ríj ju'ihuáamua', junáanaj na'ríj jutáataj, juyójmua' nusu juchuéj, tyij ajta jajpuéetzij, ti'ij utyájrutyej jo'tij i Dios tyejé'ijtaj, aj pu'ij ja'ancuriáa'sij i júuricamej ti'ij jusén jin júurij já'ra'nyij.

³¹ Majta mue'tíj maj ijíj a'íin pué'een i maj anáatyij, a'íi mu uvé'tyajtírij, majta mue'tíj maj ijíj uvé'tyajtij, a'íi mu anára'sij.

*Jesús pu ajtáhua'aj jaataxájtaca' ti mui'nyij
(Mt. 20:17-19; Lc. 18:31-34)*

³² A'áa mu joojú'caj a Jerusalén, ajta i Jesús pu anaquéej huama'ca'aj a'íjma jimi i maj jamuán huacíj. A'íi mu jéehua jutyamua'va'ca'aj, majta i maj hua' cújta' huajú'ca'aj a'íi mu tyí'tziinya'ca'aj. Aj pu'ij i Jesús ajtáhua'aj jujíme' huo'tajé i maj jamuán huacíj, ti'quij huatyóochej ti huo'té'exaatye'en je'ej ti tyi'tíj ja'uurej.

³³ A'yaa pu tíjin:

—A'yájna siati'ij mua'aj seríj tyí'sej, ijíj tu'ríj jó'ju' a'ájna a Jerusalén, jo'tíj jo'tátuiiri'huaaj a'íjna i ti ajta tyévíj jitze huanie'huaca' a'íjma jimi i maj tyihuá'ijtye' i tyeyúuj tzajta', ajta a'íjma jimi i maj tyihuá'mua'tyej i yu'xarij jitze i maj jin tyí'ijta, a'íi mu tyu'tá'sij maj jaajé'caj, majta a'íjma jimi tyu'tátuiire'ej i maj séej chuéj japua já'ma'can.

³⁴ A'íi mu jaatyáxaahuari'raj, majta jaatyávaxi'ij, majta jaatyétzi'tzique'muaxi'ij, majta jaje'catan, ajta huéeicaj xicáj jitze pu huatájuuritaj.

*A'íjna i Santiago ajta i Juan a'íi mu jaatáhuoj
je'ej maj tyá'xie'va'ca'aj
(Mt. 20:20-28)*

³⁵ A'íjna i Santiago ajta Juan, yójmua'mua' a'íjci i Zebedeo, a'íi mu aje're'nyej i Jesús jimi mati'ij mij a'yan tyaaté'exaa tíjin:

—Maeestro, a'yaa tu tyá'xie've' paj a'yan huárinyij je'ej tyaj tyimuaatáhuaviiraj.

³⁶ Aj pu'ij Jesús a'yan tyihuo'ta'íhuo'ri' tijn:

—¿Ji'nye setyá'xie've' nyaj a'yan huárinyij ja'mua jimi?

³⁷ Aj mu mij a'yan tyaaté'exaa tijn:

—A'yaa tu tyá'xie've' paj taatá'an tyaj ajcára'sixi'in síij amuáca'ta' ajta síij a' útata' a'ájna pati'ij néijmi'i jin antyía'mua'reeraj.

³⁸ Jesús pu a'yan tyihuo'té'exaa tijn:

—Caxu mua'aj jamua'reej tyi'tij siaj nyahuavii. ¿Nyi a'yan setyé'viicue' siaj jajpuéetzij xá'ra'nyij nyati'ij nyáaj tya'ajpuéetzij na'mej, siajta jó'viicue' maj i tyeítyee je'ej pua'aj jamuáa'uurej a'yájna mati'ij nyéetzij nyoorej?

³⁹ Aj mu mij a'yan tyu'taxájtaca' tijn:

—Ji'nye tyijta' putujoorej.

Jesús pu a'yan tyihuo'té'exaa tijn:

—Mua'aj xu jajpuéetzij xá'ju'un nyati'ij nyáaj tya'ajpuéetzij na'mej, majta je'ej pua'aj já'mua'uuren mati'ij majta nyéetzij nyoorej,

⁴⁰ ajta canu a'íjci jin antyínyamua'ree nyaj jamuaata'an siaj ajcára'sixi'in síij nyamuáca'ta' ajta síij nya' útata', a'íjma pu ci'tyij i maj tyámua' een.

⁴¹ Mati'ij huó'namuajri' i séecan i maj tamuáamuata' ará'asej, muaatanyínyu'cacuca' a'íjma jimi i Jacobo ajta i Juan.

⁴² Ajta i Jesús pu huo'tajé, ajta a'yan tyihuo'té'exaa tijn:

—A'yaa xu mua'aj tyá'mua'reej, je'ej maj ricij i maj tyí'ijta i cháanacaj japua, ca'nyíin mu jin tyihuá'ijtye' i tyeítyee, i maj va'cán jin tyityatatyíj, a'íi mu tyihuá'ijtye' je'ej maj huárinyij i séecan.

⁴³ Ajta ja'mua jimi capu a'yan tyúuxie've' ti a'yan tyí'rijcaa. Tipua'aj a'tíj jaxie'va'aj ti va'cán jin tyi'tyaváaj já'ra'nyij, a'yaa pu tyúuxie've' ti néijmi'caa huatyáhuüre'en,

⁴⁴ ajta i ti ja'mua jimi a'yan tyá'xie've' ti a'íin pué'eenye' i ti anájcaj, a'yaa pu tyúuxie've' ti a'íin huo'tyáhuüre'en néijmi'caa i séecan.

⁴⁵ Ji'nye i yójra' i Dios capu a'íjna jin mujo've'mej mej mij jaatyáhuüre'en, sulu ti'ij huo'tyáhuüre'en ajta hua' jitze ma'can huámuí'nyij mui'caa i tyeítyee.

*Jesús pu tyáahuaj a'íjci i Bartimeo i ta'rácuun
(Mt. 20:29-34; Lc. 18:35-43)*

⁴⁶ Mati'ij mij a'áa ja'rá'aj chájta' ti a'yan tya'rájtyapuaaj tíjin Jericó. Ajta ti'ij i Jesús arí iiramá'caj a'ájna a chájta', majta cújta' huajú'ca'aj i maj jamuán huacíj, majta mue'tíj i tyeítyee hua' jamuán huajú'ca'aj, a'áa pu síij ta'rácuun je'tyácatyij véjri' juyéj jitze, a'yaa pu ántyapuaaca'aj tíjin Bartimeo, yójra' a'íjci i Timeo.

⁴⁷ Ti'ij jáanamujri' ti a'íin aja'vá'ma'ca'aj i Jesús Nazaret ti já'ma'can, a'íi pu i ta'rácuun huatyóochej ti a'yan tyu'jijhuaj tíjin:

—Jesús, mu paj yójra' pué'een a'íjci i David, ná'ancu'vaxi' nyéetzij.

⁴⁸ Mue'tíj mu i tyeítjee jaatá'ijmuejri' tiquee jihuaj, ajta a'íjna jéetze' pu ca'nyíin jín jihuaca'aj a'yan tíjin:

—Mu paj yójra' pu'éen a'íjci i David, ná'ancu'vaxi' nyéetzij.

⁴⁹ Aj pu'ij i Jesús oocháxij, tí'quij a'yan tyihuo'té'exaa'aj tíjin:

—Usio'tájee.

Aj mu mij uyo'tajé i ta'rácuun, a'yan metye'ixáaty'e'ej tíjin:

—Huatyá'ca'nyej a tzajta', ájchesij, muachó've' i Jesús.

⁵⁰ Aj pu'ij ayóoraaxij i jumáancaj, tí'quij ájtzunaca' aj pu'ij aje'ré'nyej i Jesús jimi,

⁵¹ Jesús pu'ij a'yan tyaata'íhuo'ri' tíjin:

—¿Ji'nye petyaaxie've' nyaj tyi'tíj huá'uurej a jimí?

Tí'quij a'yan tyaaté'exaa a'íjna i ta'rácuun tíjin:

—Maeestro, nyáaxie've' nyaj atányeerej.

⁵² Jesús pu a'yan tyaaté'exaa tíjin:

—Pu'rij paj jó'ra'nyij, papu'rij huarúj a'íjci jime' i paj tyá'antzaahuj.

Aj pu'ij jiye'tzín tyámua' huaríj i ta'rácuun tí'quij atányeeriaca', ajta je'en jamuán jo'mej a'íjci i Jesús jo'tij jooma'ca'aj i juyéj jitze.

11

Jesús pu utyájrurij a Jerusalén

(Mt. 21:1-11; Lc. 19:28-40; Jn. 12:12-19)

¹ Mati'ij meríj avéjri' joojú'caj a'ájna a Jerusalén, a'áa mu ja'tanyéj jo'tij

ja'chájta'najmee ti a'yan tya'ratyapuájmee tijin Betfagé, ajta a'ájna Betania. A'áa pu ja'chajta' i jiríj jitze ti a'yan tya'rájtyapuaj tijin Aseitúunajrimi, aj pu'ij i Jesús hua'puácaa huata'ítyaca'

² A'yan tyihuo'te'exáatye'ej tijin:

—Séricuj, siata'aj a'áa ja'tanyéj a chájta' a ti véjri' já'sejre', tipua'aj seríj a'áa ja'rá'astij, a'áa xu púuru' já'tyoonyij ti quee xu a'náj a'tíj japuan avá'caj, a'áa pu je'ejtápi'huaj ja'mej. Aj xu sij je'ejxista, siajta je'en uya'ráaja.

³ Tipua'aj a'tíj a'yan tyajá'mua'ihuo'raj yee: “¿Ji'nye sijta tya'rájxina mu púuru?””, a'yaa xu tyaaté'exaatye'en yee: “A'íj pu jitzán juxie've' i tavástara””, siajta a'yan tyaaté'exaatye'en tijin: “Jiye'tzín tu tyijtá yajavá'toosij”.

⁴ Matí'ij mij ujó'ju', a'áa mu mij pua'quéj cáayej jitze yo'tyoj a'íjci i púuru', a'áa pu je'ejtápi'huaca'aj avéjri' puéertaj jitze, matí'ij mij je'ejxistaca'.

⁵ Séecan maj a'áa jo'tyú'uuca'aj, a'íi mu a'yan tyihuo'ta'íhuo'ri' tijin:

—¿Tyi'tanyí je'ej sioorej? ¿Ji'nye een jime' setye'ejxinaj mu púuru'?

⁶ A'yaa mu tyu'taxájtaca' je'ej ti i Jesús tyihuo'té'exaaj, majta a'íimaj huo'ta' maj ja'ajnáanan.

⁷ Matí'ij mij yo'jáj i Jesús jimi a'íjci i púuru', matí'ij mij i tyúumaancaj tye'tyéveerej, ti'quij avé'yixij i Jesús i púuru' japua.

⁸ Majta a'íimaj i tyeítyee jéehua mu i máancaj tyo'caváarajraa i juyéj jitze. Majta séecan xamuáj ucapítiraa i juyéj jitze.

⁹ Majta a'íimaj i maj anáatya'aj huajú'ca'aj, a'íi mu huatyóohuij maj huajíjhua, majta i maj cújta' huajú'ca'aj i Jesús, a'yaa mu tyí'tyejijhuaca'aj tijin:

—Pu'ríj xá'pui', che' i Dios tyámua' ty-eetyátoonyij a'íjci i ti yevé'mej nyúucaritze' i tavástara'.

¹⁰ Pu'ríj xá'pui'. Che' Dios jaatyáhuüre'en tyámua' naa a'íjci ti yevé'mej i ti tyu'ta'íjtaj ti'ij ará'tyeej ti tyu'ta'íjtaca' i tahuácixá', a'íjna i David. Ajta a'íimaj i maj tyí'huüre' u tajapuá, miche' a'yan tyu'taxáj tijin a'yaa pu tyí'xa'pui'.

¹¹ Ti'ij ij i Jesús ujo'tyájrurij a'ájna a Jerusalén ajta je'en i tyeyúuj tzajta' jo'tyájrurij. Ti'ij néijmi'que' tyu'séerajra'aj aj pu'ij jó'raa a'ájna a Betania hua' jamuán i maj tamuáamuata' japuan hua'puaj ará'asej, ji'nye pu'ríj huachúmua'ca'aj.

Jesús pu je'ej pua'aj tyaatajé i xápua' ti quee taca'ca'aj

(Mt. 21:18-19)

¹² Yaa ariá'pua'aj, mati'ij uja'ráacij a'ájna a Betania, Jesús pu huataí'cuataca'.

¹³ Ti'iquij a'íj huaséj i xápua' ciyéj ti a' imuáj ja'távaaca'aj ajta jéehua tyáxamue'ca'aj, aj pu'ij ujó'mej ti'ij jaaséj tìpua'aj taca'aj, ajta capu taca'ca'aj jéehua pu'uj tyáxamue'ca'aj, ji'nye capu a'áa putyí'rjcaa ti'ij pua'aj taajcaa.

¹⁴ Aj pu'ij a'yan tyaatajé a'íjci xápua' tijin:

—Capu che' a'náj a'tíj jacua'nyij mua' táque'.

Majta i maj ja'mua huacíj a'íi mu jáanamujri' je'ej ti tyaatajé.

Jesús pu jaajájuarej i tyeyúuj

(Mt. 21:12-17; Lc. 19:45-48; Jn. 2:13-22)

¹⁵ Mati'ij a'áa ja'rá'aj a Jerusalén, Jesús pu tyeyúuj tzajta' jo'tyájrurij ajta je'en huatyóochej ti hue'rá'ityej i maj a'úun tyó'tooca'aj ajta i maj a'úun tyó'nanaavej. Tye'tahuá'xij i tyihua' meesaj i maj japuan túmii hua'puata'tyi'raca'aj i tyeítjee, ajta jo'maj i cúcui'see ja'tooca'aj,

¹⁶ ajta quee tyu'tá' ti a'tíj tyi'tíj ajóotísime'en a jé'ta' i tyeyúuj tzajta'.

¹⁷ Ajta je'en tyihua'ajmua'tyájraa a'yan tijin:

—A'yaa pu tyé'yu'si' i yu'xarij jitze tijin: “A'yaa mu jaatámua'sij i nye chi'ij tijin chi'ij maj tzajta' huatyényuunij i Dios jimi néijmi'i i maj séej chuéj japua ja'chej”, siajta mua'aj a'yaa xu jáaruuj ti'ij jo'tij já'tyasta' jo'maj náhua'rij je'ráatyij.

¹⁸ Mati'ij a'yan tyáanamujri', i maj tyihua'íjtye' i puaríj majta i maj tyihua'mua'tyej i yu'xarij jitze i maj jin tyí'ijta, a'íi mu huatyóohuij maj jáahuoonyij je'ej maj huárinyij mej mij jaajé'caj i Jesús, ji'nye a'íi mu jatziinya'ca'aj, a'íjci jime' maj néijmi'i naa yó'sejraca'aj je'ej ti a'íin tyihuo'muá'tyej.

¹⁹ Ajta ti'ij huariá'tica'riaca', i Jesús majta i maj jamuán huacíj a'íi mu eerácij a'ájna a chájta'.

Huatyáahuaj a'íjna i xápua'

(Mt. 21:20-22)

20 Yaa ariá'pua'aj mu a'áa véjri' ja'tanyéj jo'tij ja'távaaca'aj i xápua', aj mu mij jaaséj ti ari huachica'aj tyétye' imuáj i junáana' jitze.

21 Aj pu'ij i Pedro, jo'támua'reeri' je'ej ti tyu'ríj, ti'quij a'yan tyaaté'exaa a'íjci i Jesús tijin:

—Maestro, cási', pu'ríj huatyáahuaj i xápua' i paj je'ej pua'aj tyaatajé.

22 Jesús pu a'yan tyihuo'té'exaa j tijin:

—Setyá'antzaahuatye' i Dios jimi.

23 Ji'nye a'yaa nu tyajá'mua'ixaatye' tipua'aj a'tíj a'yan tyaaté'exaatye'en i jiríj yee: “Tyíchesij a'májna atyájrutyij i jájritze’”, ajta quee seequéj tyi'mua'astíj, sulu ti tyá'tzaahuatye'ej ti a'yan tye'mej, aj pu'ij a'yan tye'mej.

24 A'íj nu jin a'yan tyajá'mua'ixaatye' tijin tyi'táj siaj mua'aj je'ej tyu'táhuosij i Dios jimi, a'yaa xu tyá'antzaahuatye'en siaj seríj ja'ancuriáa', aj xu sij ja'ancuriáa'sij.

25 Ajta siati'ij tyényuusime'en i Dios jimi, setyihuo'tú'uunyi' a'tyán maj jamuájcha'íire', ta'aj ij ajta i ja'muavástara' tajapuá ti já'sejre' mua'ajmaj tyajamuaatú'uunyi'.

26 Ajta tipua'aj sequée tyihuo'tú'uunyi' i maj jamuájcha'íire', capu ajta mua'ajmaj tyajamuaatú'uunyi'raj i ja'muavástara' tajapuá ti já'sejre' i siaj jin quee xá'puí' jimi huaríj.

I ti jin antyúumua'reej i Jesús

(Mt. 21:23-27; Lc. 20:1-8)

27 Aj mu mij majtáhua'aj a'áa jó'ju' a Jerusalén. Ti'ij i Jesús a'áa ja'ajcayi'cáacaj i tyeyúuj jitze, aj mu mij a'íimaj ajtyáxiiriaca' i maj tyí'ijta i tyeyúuj tzajta', majta i maj tyihuá'mua'tyej i

yu'xarij jitze i maj jin tyí'ijta majta hua' jamuán i huáasij,

²⁸ mati'ij mij a'yan tyaata'íhuo'ri' tijin:

—¿Tyi'tanyí jin petyi'tyéjvee pej pij a'yan ricij?
¿A'tanyíj muaatá' pej pij a'yan rijcaj?

²⁹ Aj pu'ij Jesús a'yan tyihuo'té'exaa'j tijin:

—Nyajta nu nyáaj séej tyajamuaata'íhuo'raj, tipua'aj sianaaté'exaatye'en, aj nu nyij nya-jta nyáaj jamuaaté'exaatye'ej tyi'tíj nyaj jin tyi'tyéjvee nyej nyij a'yan ricij.

³⁰ ¿A'tanyíj ja'antyíhuoj a'íjci i Juan tí'ij huá'iraca'aj i tyeítyee, nyiquij i Dios, ca'mij i tyeítyee? Sianaaté'exaatye'.

³¹ Aj mu mij huatyóohuij maj tyi'huóo'ihuo' séej jamuán majta séej a'yan tijin:

—Tipua'aj a'yan tyetyaaté'exaatye'en yee Dios pu uyo'ta'ítyaca', a'yaa pu tyitaaté'exaatye'ej yee: “¿Ji'nye een jime' sequée ja'antzaahuaj je'ej ti tyu'taxájtaca'?”

³² Ajta capu je'ej tyí'rij tyaj a'yan tyaaté'exaatye'en yee i tyeítyee mu uyo'ta'ítyaca'.

A'yaa mu tyu'taxájtaca', ji'nye mahuá'tziinya'ca'aj i tyeítyee, majta néijmi'i i tyeítyee a'yan tyá'tzaahuatya'ca'aj ti i Juan a'ín pue'éenye'ej i Dios jitze ma'can ti tyí'xajtaca'aj.

³³ Aj mu mij a'yan tyaaté'exaa a'íjci i Jesús tijin:

—Catu jamua'reej.

Aj pu'ij Jesús a'yan tyihuo'té'exaa'j tijin:

—Canu nyajta nyáaj jamuaaté'exaatye'ej tyi'tíj nyaj jin tyi'tyéjvee nyej nyij a'yan ricij.

12

*A'íjci jìme' i maj tyí'muijhuacaa, i maj je'ej
pua'aj huaríj*

(Mt. 21:33-46; Lc. 20:9-19)

¹ Aj pu'ij i Jesús huatyóochej ti tyihuo'íxaaty'e'en séej jìme' i nyúucarij. A'yaa pu tyihuo'té'exaaaj tijin:

—A'tíj pu úuvaj huahuástej ajta je'en jariá'naj, aj pu'ij tyi'tíj huatyátaahuaca' i ti jin jaatyájacha'xi'in i úuvaj, ajta tyi'tíj ájtaahuaca' ajtyéevi' i maj japuan utyúuj muaa'íxie're'en i maj tyí'muijhuacaa. Ajta je'en séecan huatanyéjtye i chuéj mej mij tyaanájchitye'en círa'tzuj, ti'quij jó'raa a'íjna i a'tíj séej chuéj japua.

² Ti'ij tya'rá'aj a'náj maj jaju'racaa i úuvaj, séej pu huata'ítyaca' ti jimi tyí'huiire' ti'ij huo'táhuaviiij a'chu ti jaci'puaj a'íjci i a'tíj.

³ Majta a'íimaj i maj tyí'muijhuacaa a'íi mu jaatyéevi' a'íjci i ti huata'íjtyi'rej, majta jaatyáavaxij a'yaa mu'uj tyaata'ítyaca' camu tyi'tíj jaatá'.

⁴ Aj pu'ij i ti jachuéj ajtáhua'aj séej huata'ítyaca', majta mu a'íjci huatyáto'sij tyetyéj jìme' mati'ij mij tyaapuéj i mu'úura' jitze, majta jajtyá'xij.

⁵ Ajtáhua'aj pu séej huata'ítyaca', a'íj mu mij huajé'caj. Aj pu'ij ajtáhua'aj séecan huata'ítyaca', a'íjma mu majta huatyáavaxij, majta séecan huácuij.

⁶ Óoche' pu síj á'itzeeria'ca'aj, yójra' a'íjci i a'tíj, jéehua pu jaxie'va'ca'aj a'íjci. A'íj

pu'ij huata'ítയാaca' a'yan tyi'mua'astíj tijn:
 “Ma'antzaahuatye'sij a'íjci i nyiyóoj.”

7 Majta i maj tyí'muijhuacaa a'yaa mu
 tyi'huóo'ixaaj tijn: “A'múu pu a'íin pué'een i ti
 néijmi'i tyá'ci'tyij, tyiche' jaajé'caj, ta'aj néijmi'i
 tyitáaci'tyij.”

8 Aj mu mij jaatyéevi' a'íjci i yójra', majta
 jaajé'caj, mati'ij mij ji'rájrie.

9 —¿Ji'nye tyajamuá'miteeraste' mua'ajmaj,
 ji'nye rinyij a'íjna i ti ja'a'rij i chuég ajta i úuvaj?
 A'íi pu aja'va'ma'aj ja'mej ti'quij huá'cui'nyij
 i mej tyí'muijhuacaa, ajta je'en séecan huata-
 puéjve'sij i chuég ajta i úuvaj.

10 ¿Nyi sequée a'náj jo'íjvej i yu'xarij jitze
 a'íjci i nyúucarij? A'yaa pu tyá'xaj tijn:
 A'íjci i tyetyéj maj ayoohuá'axij i maj chi'ij
 tyí'ta'huacaa,
 a'yaa pu tye'rájraa ti a'íin pue'éenye'ej ja'raa i ti
 jéetze' juxie've'.

11 A'yaa pu jáaruuj i tavástara',
 a'íi pu a'íin pué'een i ti naa ta'sejratye'.

12 Aj mu mij tyu'tatyésej maj jaatyéevi' i Jesús,
 ji'nye a'yaa mu tyá'mua'reeriaca'aj ti a'íjma
 huataxájtaca' a'íjci i nyúucarij jime'. Majta
 huá'tziinya'ca'aj i tyeítýee, a'íj mu jin jaatátoj,
 mati'ij mij jo'cíj.

*A'íjci jime' i maj huá'jijva'ca'aj
 (Mt. 22:15-22; Lc. 20:20-26)*

13 Mati'ij mij séecan huata'ítയാaca' i
 Jesús jimi fariseos mu pué'eenye'ej majta
 séecan i maj Herodes jitze ajtyáma'can, mej

mij tyi'táj jaaté'exaatye'en i maj jin jitzán tyo'ojpuá'ritye'en.

¹⁴ A'íi mu mij jó'ju' mati'ij mij a'yan tyaaté'exaa tijn:

—Maestro, tyámua'reej paj tzáahuatyira'aj jin tyí'xaj, ajta quee ajitze juxie've' je'ej maj tyí'xaj i tye'ityee, ji'nye capáj a'íjna jin tyí'xaj mej mij tyámua' mojo'sejra. Muáaj paj tzáahuatyira'aj jin huá'mua'tyej i juyáara' i Dios. ¿Nyi xá'pui' tyej tyu'nájchitaj je'ej ti tyí'tajijve' a'íjna i ti tyihua'ijtye' i Roma maj já'ma'can?

¹⁵ Ajta i Jesús pu jamua'reeriaca'aj maj quee huatoojé'yacan jin tyé'ihuo'raca'aj, a'yaa pu tyihuo'té'exaaj tijn:

—¿Ji'nye siaj sij tyí'tyese' siaj naatyéevi' hue'tzij jime'? Séej túmii mesenyaja'váit'ye', nyej nyij jaaséj.

¹⁶ Mati'ij mij aya'váit'yej, aj pu'ij i Jesús a'yan tyihuo'ta'ihuo'ri' tijn:

—¿A'tanyij pu'éen i ta'cájcaj, ji'nye ántyapuaj i tá'yu'si'?

A'yaa mu tyaaté'exaa tijn:

—A'íjna i ti tyí'ta'ijtye'.

¹⁷ Aj pu'ij Jesús a'yan tyihuo'té'exaaj tijn:

—Xaatátuiire' a'íjci i ti tyajá'mua'ijtye' tyi'táj ti jaci'puaj, siajta jaatá'an i Dios tyi'táj ti ajta jaci'puaj.

Majta a'íimaj tyámua' mu naa tyityo'tóomua'aj a'íjci jime' je'ej ti tyu'taxájtaca'.

A'íjci i xicáara' i maj jitzán huatájuuritaj i muí'chítjee

(Mt. 22:23-33; Lc. 20:27-40)

¹⁸ Aj mu mij séecan i saduceos aje're'nyej i Jesús jimi. A'íi mu a'yan tyí'xaj maj quee che' huatájuuritaj i maj meríj huácuij, a'yaa mu mij tyaata'íhuo'ri' tijin:

¹⁹ —Maeestro, a'yaa pu tyo'yú'xaca' i Moisés tijin tipua'aj a'tíj nyeiichej, ajta je'en quee eexúj tyiyóomua'caj tí'ij huamuí'nyij, juxie've' tí i ihuáaria'ra' ja'ancuré'vi'tíj a'íjci i tí jatyévi'tinya'aj i tí huamuí', ta'aj ij a'íin tyiyóomua'aj já'ra'nyij a'íjci jitze ma'can i tí huamuí'.

²⁰ A'yaa pu tyu'ríj, mua'ráahua'puaj i maj ju'ihuamua'ca'aj, tí'quij i hua' jaatzí' hu- atyényeiichaca', capu eexúj tyiyóomua'caj tí'ij huamuí'.

²¹ Tí'quij i tí je'tyáa'sej ja'ancuré'vi'tíj a'íjci i tí jatyévi'tinya'aj a'íjna i tí huamuí', a'íi pu'ij ajta huamuí' quee jitzán tyiyóomua'aj. A'yaa pu cha'tána'aj tyáaruuj i síj i tí je'tyáa'sej,

²² ajta néijmi'caa a'yan tyú'ruuj i maj aráahua'puaj ará'axcaa i maj ju'ihuámua', capu síj jitzán tyiyóomua'aj ta'raa. Ajta je'en a'íin huamuí' i íiti'.

²³ Arí a'ájna, mati'ij eetáciinye jo'maj ja'vá'nami' i maj huácuij, majta je'en majtáhua'aj júurij muá'ra'nyij, ¿a'tanyíj cína'ra'an pué'eenye'ej ja'mej a'ájna i xicáara' jitze, tipua'aj néijmi'i i maj aráahua'puaj meetyévi'tinya'aj?

²⁴ Jesús pu a'yan tyihuo'té'exaa j tijin:

—Mua'aj xu jéehua tyóoxohuaj, ji'nye caxu jamua'reej je'ej ti tyé'yu'si' i yu'xarij jitze caxu siajta jamua'reej je'ej ti een i ti jin i Dios néijmi'i putyí'uurej.

²⁵ Mati'ij huatájuurej i maj huácuij, camu che' nyejnyei'chen, camu majta i úuca huiichaj, ji'nye a'yaa mu éenye'ej muá'ju'un mati'ij een i maj tyí'huiire' u tajapuá.

²⁶ Ajta a'íjci jime' i maj huatájuuritaj i maj merij huácuij, ¿nyi sequée a'náj jo'jijvej i yu'xarij Moisés ti jo'yú'xaca' je'ej ti tyá'xaj i nyúucarij ti i Moisés tu'píj huaséj i ti vivéejmee ti'ij tyátaasima'aj? A'íj pu jitze i Dios a'yan tyaaté'exaa a'íjci i Moisés tijin: “Nyáaj nu a'ín pué'een i hua' Dios, a'íjna i Abraham, ajta i Isaac nyajta a'íjci i Jacob”.

²⁷ A'íj pu jin, capu hua' Dios pué'een a'íjma i maj merij huácuij, sulu a'íjma pu Dios i maj júurij. A'íj xu jin mua'aj je'ej pua'aj tyity-ojo'vátzij.

A'íjna i nyúucarij i maj jin tyí'ijta ti jéetze' juxie've'

(Mt. 22:34-40)

²⁸ Mati'ij jáanamujri' ti i Jesús tyámua' naa tyihuo'té'exaaj, síj ti hua' jitze ajtyáma'can i maj tyihuá'mua'tyej i yu'xarij jitze i maj jin tyí'ijta, a'í pu huó'namujri' je'ej maj tyúu'ixaatya'ca'aj, a'í pu ajtyáxiiriaca' jimi ti'quij a'yan tyaata'íhuo'ri' tijin:

—¿Tyi'tanyí nyúucarira' jéetze' juxie've' i ti jaaxájtaca' a'íjna i Moisés?

²⁹ Jesús pu a'yan tyaaté'exaa tijin:

—A'íjna i nyúucarij ti jéetze' juxie've' a'íi pu a'íin pué'een i ti a'yan yee: “Xáanamujri', mu siaj Israel jitze ajtyáma'can, a'íjna i tavástara' i Dios a'íi pu síj na'aj pué'een.

³⁰ A'yaa pu tyúuxie've' paj jaaxié've'en i Dios néijmi'i jime' a'xiéjnyu'caa, pajta néijmi'i a júuricamej jime', pajta i paj jin ma'úumua'rej, ajta pati'ij pana'aj tyo'huájca'nyej.”

³¹ Ajtáhua'aj pu síj i nyúucarij ti je'tyáa'sej, ti a'yan yee: “Pata'aj a'yan cha'taj pana'aj tyámua' tyéejcha'íij i axa'aj tyévij, a'yájna pati'ij asíj tyi'tyía'cha'ij.” Capu síj ajtáhua'aj i nyúucarij séejre' ti jéetze' juxie've' quee a'íjna i nyúucarij ti hua'puaj.

³² Aj pu'ij a'yan tyaaté'exaa a'íjna i ti tyi-huá'mua'tyej i yu'xarij jitze tijin:

—Xá'puí' paj tyaataxájtaca', Maeestro. A'yaa pu tyi'ja'yájna pati'ij tyaataxájtaca', síj pu'uj a'íin pué'een i Dios, capu síj ajtáhua'aj séejre'.

³³ Ajta maj jaaxié've'en i Dios néijmi'i jime' i juxiéjnyu'caa, ajta néijmi'i jime' i maj jin ma'umuámua're' ajta a'chu ti síj uhuájca'nyej, ajta i tyaj huo'xié've'en i taxa'aj tyeítyee tyati'ij tajímua'aj tyí'taxie've', jéetze' pu tyi'huíire' i Dios jimi quee tipua'aj néijmi'i tyetyu'támu'vejrita a'íjci jime' i maj huá'cui'caa na'riij néijmi'i jime' jo'maj huaja'tie'racaa i ya'muáatyee.

³⁴ Ti'ij i Jesús jáamua'reeri' je'ej ti tyu'taxájtaca' a'íjna i ti tyihuá'mua'tyej, ajta tyámua' tyu'taxájtaca' amitéeria'can jime', a'yaa pu tyaaté'exaa tijin:

—Capáj a' imuáj je'ej je'en jo'tij tyejé'ijtaj i Dios.

Ajta quee che' a'táj óoca'nyajca'aj ti tyi'táj jaata'íhuo'.

¿A'tanyíj jitze eeráma'can i Ciríistu'?

(Mt. 22:41-46; Lc. 20:41-44)

³⁵ Jesús pu tyihuá'mua'tyajca'aj i tyejúuj tza-jta', aj pu'ij a'yan tyu'ta'íhuoj tijin:

—¿Ji'nye mej mij a'yan tyí'xaj i maj tyihuá'mua'tyej i yu'xarij jitze i maj jin tyí'ijta ti i Ciríistu' a'íj jitze eeráma'can i David?

³⁶ Ajta a'íjna júuricama'ra' i Dios, a'íi pu ca'nyíjra'aj jaatá' a'íjci i David ti'ij a'yan tyu'taxájtaca' tijin:

Í tavástara' pu a'yan tyaaté'exaa a'íjci i nyavástara' tijin:

“Huatyéyixi' i ipuárij japua íyan i nyamuáca'ta', 'asta nyana'aj quee huo'mué'tin i maj muájcha'íire'.”

³⁷ ¿Ji'nye tyí'rij ti i Ciríistu' a'íj jitze eerama'cáantaj i David, tìpua'aj i David a'yan ajta jatamuá'muatya'an i Ciríistu' tijin “Nyavástara'”?

Majta jéehua i tyeítyee i maj jáanamujri', tyámua' pu tyihua'ránajchaca' je'ej ti tyí'xajtaca'aj i Jesús.

Jesús pu hua' jitze tyo'ojpuá'rij a'íjma i maj tyihuá'mua'tyej i yu'xarij jitze i maj jin tyí'ijta

(Mt. 23:1-36; Lc. 11:37-54; 20:45-47)

³⁸ A'yaa pu i Jesús tyihuá'mua'tyajca'aj tijin:

—Tyámua' xu'uj a'íjma jimi i maj tyihuá'mua'tyej i yu'xarij jitze, ji'nye a'yaa pu

tyihua'ráanajchi maj tyí'chajca i síicu'ri ti tyi'catíti'ijmee ajta mej mij tzáahuatyí'ra'aj jin i tyeítýee huo'tatyójtýe'en jo'tíj na'aj i cáayej jitze.

³⁹ A'íi mu jahuoo jo'maj ja'rarasej i maj va'cán jin tyityatatyíj, na'ríij tìpua'aj metýí'ye'estyaj aja'hua' chi'táj, a'íi mu jahuooniy jo'tíj jo'ojcaj i ti tyihuá'cue'týej mej mij tyú'cua'nyij i méesaj japua véjri' a'íjci jimi,

⁴⁰ a'íi mu majta tyihuá'ari'raaca néijmi'i a'chu maj caa tyi'tíj tyí'ijcha'ij i maj antyúujimua'astariaca' i ucaríjsee, ajta mej mij quee je'ej huojó'sejra a'íi mu á'tíjtí' metýenyúusima'aj i Dios jimi. A'íi mu mij jéetze' jajpuéetzij muá'ju'un.

A'íjci jime' i ucaríj ti jusíj ti tyu'támu'vejritaca'

(Lc. 21:1-4)

⁴¹ Ajtáhua'aj pu Jesús a'úun jo'tyávaaca'aj u tyeyúuj tzajta' a'ájna véjri' jo'maj tyajá'mu'vejritacaa, a'íjma pu séjraca'aj i tyeítýee i maj túmii mu'vejritaca'aj. Mue'tíj mu i chíjtyaanyi' jéehua i túmii jucáhua'naa.

⁴² Aj pu'ij íiti' aje'ré'nyej ti jusíjtaca'aj, ti'quij a'ín hua'puácaa ucáahua'xij i túmii ti quee a'chu ará'asej.

⁴³ Aj pu'ij i Jesús huo'tajé a'íjma i maj jamuán huacíj, ti'quij a'yan tyihuo'té'exaaaj tíjin:

—A'yaa nu tyajá'mua'ixaatye' ti a'mújna mu íiti' ti jusíj jéetze' tyu'tá' quee néijmi'i i maj tyu'tá' a'íimaj i chíjtyaanyi',

⁴⁴ ji'nye néijmi'i mu a'íj tyu'tá' i túmii ti hua'vá'ítzi'týee, ajta a'mújna mu íiti', mu tíquee

je'ej tyéejviicue', néijmi'i pu ucáahua'xij a'chu ti tyi'toova'aj.

13

*Jesús pu jaataxájtaca' ti i tyeyúuj hu-
atyú'uunyi'huaj*

(Mt. 24:1-2; Lc. 21:5-6)

¹ Ti'ij iiramá'caj i Jesús i tyeyúuj tzajta', sáij ti jamuán jo'chá'canya'aj pu a'yan tyaaté'exaa tijin:

—Maestro, cási' huaséj mu tyetyéj ti tyatí'ti'ijmee iye'ej ti tyiquéetime ajta mu chi'ij naa pu een.

² Jesús pu a'yan tyaaté'exaa tijin:

—¿Nyi petyí'sej mu chi'ij ti viváajma'aj tyu'uj? Néijmi'i pu huatyú'uunyi'huaj, capu che' séeria'aj ja'mej i jáxu'uj jitze i tyetyéj ti jujapuá tyiquéetime.

*Tyi'táj ti huataséjre'ej i maj jin jáamua'reej ti
arí tímua' néijmi'i tye'entyipua'rij*

(Mt. 24:3-28; Lc. 21:7-24; 17:22-24)

³ Mati'ij mij a'áa jo'cáj a'ájna a jiríj jitze ti a'yan tya'rájtyapuaj tijin Aseitúunajrimi, a'áa ti já'sejre' jo'tij i tyeyúuj ja've'nyee. Ti'quij a'áan jo'tayíxij a'ájna i Jesús, ajta a'ájna i Pedro, ajta i Jacobo, ajta i Juan, ajta i Andrés, a'íi mu jujime' a'yan tyaata'íhuo'ri'

⁴ a'náj ti a'yan tyí'rinyij, ajta tyi'táj ti hu-
ataséjre'sij i maj jin jáamua'reej ti arí néijmi'i tye'entyipua'rij.

⁵ Jesús pu a'yan tyihuo'té'exaaj tijin:

—Tyámua' xu'uj mua'aj ti'ij quee a'tíj ja-muáacuanamuaj.

⁶ Ji'nye mue'tíj mu huataséjre'sij i maj nyenyúucaá jin tyi'xáataj muá'ju'un, a'yaa mu tijin: “Nyáaj nu a'íin pué'een”, jéehua mu mij huá'cuanamuan i tyeítýee.

⁷ 'Tipua'aj mua'aj seríj a'yan tyi'namuajra yee maj nyo'se' a'ájna ja'hua' na'riij maj meríj tímua' huatyóohuisij maj tyúunyo'sitye'ej, caxu tyi'tziinye'ej. A'yaa pu tyúuxie've' ti a'yan atyojo'ré'nyej, ajta capu eexúj a'ájna atyojo'ré'nyesij i xicáara' ti jitzán néijmi'i tya'rá'astij.

⁸ Ji'nye séecan mu tyeítýee, majta séecan tyeítýee jamuán tyúunyo'si'tye'ej, majta i maj séej chuéj japua huacháatimee, majta maj séej i chuéj japua huacháatimee, a'íi mu majta tyúunyo'si'tye'ej, ajta pua'maquéj huatóoca'tzij i chuéj iiye'ej, ajta jéehua huatúuri'huaj ja'mej. A'íi pu a'íin pué'een i ta'nájcaj i maj jin japuéetzij muá'ju'un.

⁹ 'Tyámua' xu'uj mua'aj jujíimua'aj tyityahuóocha'íin, ji'nye majamuá'vi'tin a'íijma jimi i maj tyí'ijta, majta jamuaatyávaxi'sij a'ájna jo'maj jóosi'rii. Majamuaatájeevij siaj sij nye jitze ma'can tyihuo'té'exaatye'en a'íijma i tajtúhuan siajta a'íijma i maj rey jin tyityatatyíj, a'yaa pu'ij tyu'tái'riitarij siaj a'íijma nye jitze ma'can tyihuo'té'exaatye'en.

¹⁰ Ji'nye ti'ij quee xu néijmi'i tye'entyipuá'ren, a'yaa pu tyúuxie've' siaj anaquéej néijmi'que' i

cháanacaj japua huo'té'exaatye'en i Dios nyuucacaj.

11 Sijta quee je'ej tyityóomua'ajcaj je'ej sij tyihuo'té'exaatye'ej mati'ij jamuá'anvi'tij a'íjma jimi i maj tyí'ijta. A'íj xu huataxáj tyi'tíj ti i Dios jamuaata'íjtye'sij sij jaataxáj, ji'nye caxu mua'aj a'íin pue'éenye'ej xá'ju'un i sij tyu'taxájtaj, sulu a'íjna i júuricama'ra' i Dios.

12 Séecan mu ju'ihuáamua' tyu'tátuiire'sij mej mij huó'cui'nyij, majta i hua' huásimua' juyójmua' mu tyu'tátuiire'sij, majta i hua'yojmua' pu mu ájvatzij hua' jimi i jutáatastyamua' mati'ij mij huá'cui'nyij.

13 Néijmi'i mu i tyeétyee quee ja'muaxie'va'aj muá'ju'un a'íjci jime' i sij nyejitzé ajtyáma'can; ajta a'íjna i ti tyo'táviicue' 'asta na'aj quee néijmi'i tye'entyipua'rej, a'íj pu huíire'en.

14 'A'ájna xicáara' jitze tyi'tíj xu séjran ti je'ej pua'aj een, ti xána'vi're' ti tzínyire', a'áa mu yo'tyéchesij jo'tij quee a'yan tyiye'tyévijtye', (a'íjna i ti já'ijve', a'íi pu yo'itéej ja'mej), ajta a'íimaj i maj Judea jo'tyú'uucacaj, miche' jiye'tzín jo'cíxi'in a'ájna jo'tij jiríj jo'quéetimee,

15 ajta i ti a'áan jo'ojcatyij i juchi'ij japua, che' quee acáyí'can ti'ij tyi'tíj iirá'an u juchi'táj,

16 Na'ríj síj tyaja'muarie'ej i juví'ra'taj, che' quee ajo're'nyinyiica'an a juchéj ti'ij tyúucaanaa tyi'rájtui'nyij.

17 Cuíi' xaa a'íimaj i úucacaj maj xié'chui'tajmee maj puéjtzij mu muá'ju'un a'ájna xicáara' jitze, majta i maj juyójmua' móoj tzi'tyaa.

18 Mua'aj xu jahuaviiraj i Dios ti'ij quee

a'yan atyojo're'nyinyica'an a'ájna ti'ij pua'aj huaséevi'ij á'yi'ij,

¹⁹ ji'nye jéehua mu jajpuéetzij muá'ju'un a'yájna mati'ij quee a'náj tyaapuéjtzitariaca' ti'ij na'aj i Dios tyeetyátaahuaca' i cháanacaj, capu ajta che' a'yan atyojo're'nyesij séej i xicáara' jitze ti'ij a'ájna.

²⁰ Ajta tipua'aj i tavástará' quee a'yan jáa'uurej ti'ij quee che' á'tyeevi'in ti tyoomé'en a'chu pua'an xicáj, capu a'táj júurij ta'me'nyíche', ajta hua' jime' i tyeítyee i Dios ti arí hua'antyíhuoj, a'íi pu'ríj a'yan jáaruuj ti'ij quee che' á'tyeevi'in.

²¹ 'Tipua'aj a'ájna i xicáara' jitze a'táj a'yan tyajá'mua'ixaatye'ej yee: "Cási', xaaséj yána'aj huatyéjve i Ciriistu'", na'ríj a'yan yee: "Cási', xaaséj ma'aj huatyéjve", caxu já'tzaahuatya'aj.

²² Ji'nye séecan mu yaja'va'ju'uj muá'ju'un i maj tyí'hue'tacaa, a'íi mu mij tyi'táj tyu'taséjrataj i tyeítyee jimi mej mij huo'cuanamuan, tipua'aj huatái'riitarej maj a'íjma huácuanamuan i tyeítyee i Dios ti arí hua'antyíhuoj.

²³ Tyámua' xu'uj caxu yó'hua'nan. Néijmi'i nu nyeríj jamuáa'ixaa je'ej ti tyi'táj rinyij.

Ti'ij ajtáhua'aj yava'cányesij a'íjna i ti ajta tyévij jitze huanié'huaca'

(Mt. 24:29-35, 42-44; Lc. 21:25-36)

²⁴ Ajta a'ájna i xicáara' jitze, mati'ij jajpuéetzij muá'ju'un, capu che' eeráxirij, ajta quee che' huanyéeri'cij ja'mej i máxcirie' jime',

²⁵ majta uje'cávatzij i xú'ra'vetyee ti'ij ij huatóoca'tzij i tajapuá.

26 Aj xu sij jaséjran i ti ajta tyévíj jitze huanie'huaca' ti aje'cáama'aj ja'mej i jéetirij tzajta', naa pu tyámua' tyu'nyéeri'cij ja'mej, ajta néijmi'i jin antyúumua'reeriaj ja'mej a'ájna i xicáara' jitze.

27 A'íi pu'ij hua're'ityixij i maj jahuiire' mej mij néijmi'caa tyí'siire'en i tyeítyee i Dios ti arí hua'antyíhuoj, néijmi'caa mu tyísiire'ej i tyeítyee jo'tij na'aj joo'ástimee i chuéj, ajta jo'tij joo'ástimee i tajapuá.

28 'A'íj xu jitze tyi'huóo'iteeritye'en i xápua'. Ti'ij antyicua'tyíjme'nyij ánimuaj, ajta ti'ij canyáatira'nyij i xámue'ra', a'íj xu jin jamua'reeren ti arí véjri' i víita'rij.

29 A'yaa pu cha'taj na'aj tipua'aj seríj tyi'táj a'yan tyí'sejraj, aj xu sij jamua'reeren ti arí véjri' putyí'ricij a'ájna xicáara' ti jitzán a'yan tye'mej, siajta jamua'reeren ti arí aje'cáama'aj ja'mej i ti ajta tyévíj jitze huanie'huaca'.

30 A'yaa nu tyajámua'ixaatye' ti néijmi'i a'yan tye'mej mati'ij móoj júuricaj i tyeítyee i maj iye'ej huacháatimee cháanacaj japua.

31 Néijmi'i pu tye'entyipua'rij i cháanacaj ajta i tajapuá, ajta i nyenyúucaa capu a'náj antyipua'rij.

32 'Ajta a'náj ti xicáara' jitze a'yan tye'mej nusu a'tzáaj ti a'yan tye'mej, capu a'táj jamua'reej, camu jamua'reej i maj tajapuá tyí'huíire' nusu i Yójra'. A'íi pu'uj jamua'reej i nyavástara' i Dios.

33 'A'íj xu jin tyámua' eenye', siajta atanyéjnye'rij, ji'nye caxu jamua'reej a'náj ti a'yan atyojo're'nyesij.

34 A'yaa xu ti'ij i a'tíj ti mu' jó'yi'muij, anaquéej pu'ij juchi'ij hua'cha'iraste' i maj jimi tyí'muarie' mej mij jáacha'iin i chi'ra'an. A'íjma pu ijcatye'en séej ajta séej mej mij tyu'muárie'en tyí'tíj ti muárie'ria'ra', ajta séej ijcatye'en ti tyí'cha'íij ata' puéertaj.

35 Tyámua' xu mua'aj eenye' siajta atanyéjnye'rij, ji'nye caxu jamua'reej a'náj ti uvé'nyesij i ti aja'chej, tipua'aj tyechúmua'risima'caj, na'ríij a'tzáaj jé'ta' tíca', nusu a'tzáaj mati'ij tyí'tyeji'huacaa i tyacuáarie', na'ríij ti'ij huatapuá'riaca',

36 ji'nye tipua'aj jiye'tzín nu've'nyej, nyajta jamuáatyoonij setyacu'tzísima'caj.

37 I nyaj mua'ajmaj já'mua'ixaatye' a'íj nu nyajta huá'ixaatye' néijmi'caa i séecan a'yan tíjin: Sióoche' xu atanyéjnye'rij.

14

Tyeítjee mu jaaxá'pui'intarej mej mij jaatyéevi' a'íjci i Jesús

(Mt. 26:1-5; Lc. 22:1-2; Jn. 11:45-53)

1 Hua'puaj xicáj pu ooj á'itzeeria'ca'aj ti'ij a'ájna atyojo're'nyej mati'ij pua'aj tyí'ye'estyahua'aj a'íjci jime' i cánya'xií maj cui'nyij, majta i páan maj cua'caa tíquee cu'ustij. A'íimaj i maj tyihuá'ijtye' i puaríij majta i maj tyihuá'mua'tyej i yu'xarij jitze i maj jin tyí'ijta, a'íi mu jahuooca'aj je'ej maj huárinyij mej mij hue'tzij jin jaatyéevi' i Jesús, majta je'en jaajé'caj.

2 Ji'nye séecan mu a'yan tyí'xajtaca'aj tíjin:

—Catu a'ájna jaatyévi'raj mati'ij tyi'ye'estyáacaj, mej mij quee i tyeítýee huatanyinyu'caj.

Íiti' pu tyi'táj ti naa tyaarie'ej ja'vá'huaaj a'íjci i Jesús

(Mt. 26:6-13; Jn. 12:1-8)

³ Ti'ij i Jesús a'áa jo'tyávaacaj a Betania, a'ájna jo'tij ja'chej a'íjna i Simón, i maj majta a'yan jatamuá'muatya'aj tijin, ti Cá'atzaj. Ti'ij i Jesús ooj ajtyequéecaj i méesaj jitze, íiti' pu aje're'nyej a'íjci jimi tyetyéj limeetara' pu huajásima'aj, a'íj pu jitze avá'jistij i ti naa tyaarie'ej, nardu jitze ti ma'can tyi'táj tu'píj, ajta jéehua tyá'najchij. Aj pu'ij i íiti' antyítaaraca' a'íjci i limeetaj, ti'quij ja'vá'huaaj a'íjci i ti naa tyaarie'ej i mu'úutze' a'íjci i Jesús.

⁴ Aj mu mij séecan i maj a'úun je'rátýa'ca'aj jaatájaaxiejvi'ri' a'íjci i íitaj, a'yaa mu tyúu'ixaatya'ca'aj tijin:

—¿Ji'nye een jime' jahuaajca a'mújci i ti naa tyaarie'ej?

⁵ Fríitacaj pu maj jáatoonyijche' a'chu huéicaj anxityej i túmii ará'aj, mej mij a'íjna jin huo'táhuire'en i maj quee je'ej tyéejviicue'.

A'íi mu mij je'ej pua'aj tyá'xajtaca'aj a'íjci i íitaj.

⁶ Ajta i Jesús a'yaa pu tyu'taxájtaca' tijin:

—Xaatapuá'cij, ¿ji'nye een jime' setýá'itziitye'? Tyámua' pu tyi'táj huáruuj nye jimi.

⁷ Ji'nye a'íimaj i maj quee je'ej tyéejviicue' a'íi mu a'náj tina'aj ja'mua jimi séeria'aj

muá'ju'un, a'yaa pu'ij tyii'riitaj ja'mej siaj sij huo'tyáhuiire'en tìpua'aj a'yan setyá'xie've'ej, nyajta nyáaj canu a'náj tina'aj ja'mua jamuán séeria'aj na'mej.

⁸ A'íjna i íiti' a'yaa pu huaríj je'ej ti tyaatá'iriityej, a'múu pu anaquéej nyacáhuaj i ti naa tyaarie'ej, mati'ij na'vá'nasij.

⁹ A'yaa nu tzáahuatyira'aj jin tyajá'mua'ixaatye' ti jo'tij na'aj i cháanacaj japua jo'maj huojo'té'exaatye'ej i nyúucaria'ra' i Dios, a'íj mu majta huataxájta je'ej ti tyi'tíj huáruuj a'íjna i íiti', a'yaa mu mij tyo'támua'reerij.

Judas pu tyu'tátuiirej a'íjci i Jesús

(Mt. 26:14-16; Lc. 22:3-6)

¹⁰ A'íjna i Judas Iscariote, síj ti ajta hua' jitze ajtyáma'can i maj tamuáamuata' japuan hua'puaj ará'asej, a'íi pu a'íjma jimi jo'mej i maj tyeyúuj tzajta' tyí'ijta ti'ij huo'tátuiire'en a'íjci i Jesús.

¹¹ Mati'ij jáanamujri', naa pu huo'tá'aj aj mu mij tya'tóoratziiri' maj tyaanájchitye'en a'íjci i Judas, a'íi pu'ij i Judas jahuocca'aj a'náj ti huatái'riitaríj ti'ij huo'tátuiire'en a'íjci i Jesús.

Tavástara' pu tyihuo'cue'ej a'íjma i maj jamuán huacíj

(Mt. 26:17-29; Lc. 22:7-23; Jn. 13:21-30; 1 Co. 11:23-26)

¹² A'ájna xicáara' jitze ta'nájcaj i maj jitzán tyí'ye'estyaa mej mij jáacua'nyij i páan tiquee cu'ustij, a'ájna mati'ij hua' mu'vejritacaa i

cánya'xii, a'ñimaj i maj jamuán huacíj mu a'yan tyaata'íhuo'ri' i Jesús tijin:

—¿Jo'nyij muaja'ráanajchi tyej tyij jó'ju'un, tyajta je'en tyámua' tyú'uurej jo'tyaj i páan já'cua'nyij i tyaj jin jo'támua'reej tí'ij i Dios tyámua' tyitáacha'ij?

¹³ Aj pu'ij hua'puácaa huata'ítyaca' i maj jamuán huacíj, a'yan tyihua'ixaatye'ej tijin:

—Séricuj a'ájna a chájta'. A'áa xu a'táj já'tyoonyij xá'rij ti huátisij jájtyij tu'huájmuua, a'íj xu jamuán ujó'ju',

¹⁴ jo'tij a'ñin jo'tyárutyij, a'úu xu jáahuoonyij i a'táj ti aja'chej, aj xu sij a'yan tyaaté'exaatye'en tijin: “A'yaa pu tyí'xaj a'ájna i Maeestro yee: ¿Jo'nyij nyaja'ta'caa nyaj tyú'cua'nyij hua' jamuán i nyetyeñtyeristyamua' tyej tyij jo'támua'reej tí'ij i Dios tyámua' tyitáacha'ij?”

¹⁵ A'íi pu'ij jamuaataséjratye'sij ánimuaj i chi'ij ti uhuaré'yoo, pu'ríj tyámua' naa tyú'ruuj, a'úu xu tyámua' tyú'uurej i tyaj tyí'cua'nyij.

¹⁶ Mati'ij mij ujó'ju' i maj hua'puaj a'ájna a chájta'. A'yaa pu néijmi'i tya'raj je'ej ti i Jesús tyihuo'té'exaaj, aj mu mij tyámua' tyú'ruuj i maj tyí'cua'nyij i maj jin jo'támua'reej a'ájna i xicáara' jitze tí'ij i Dios huó'cha'ij.

¹⁷ Tí'ij arí huatíca'caj Jesús pu jo'tyájrurij u chi'táj majta jamuán i maj tamuáamuata' japuan hua'puaj ará'asej.

¹⁸ Mati'ij meríj tyí'cua'caj i méesaj japua, aj pu'ij i Jesús a'yan tyihuo'té'exaaj tijin:

—A'yaa nu tyajá'mua'ixaatye' síij i ti ja'mua jitze ajtyáma'can mu siaj nyajamuan tyí'cua',

a'íi pu nyéetzij tyu'tátuiire'ej a'íjma jimi i maj tyityatatyíj.

¹⁹ Aj mu mij huatóoxaamujrityej, majta je'en huatyóohuij maj jaata'íhuo' a'íjci i Jesús síj ajta síj a'yan tíjin:

—¿NyiQUIJ nyáaj a'íin nyaj pué'een?

²⁰ Aj pu'ij i Jesús a'yan tyihuo'té'exaaJ tíjin:

—A'íi pu a'íin pué'een síj i siaj tamuáamuata' japuan hua'puaj ará'asej, a'íi pu i páan ájrunyii a'íjci jitze i túxa'aj nyajamuan.

²¹ A'yaa pu atyojo're'nyesij nye jimi je'ej tí tyé'yu'si' i yu'xarij jitze, ajta a'íjna i tí nyéetzij tyu'tátuiire'sij, jéehua pu jajpuéetzij ja'mej. Jéetze' pu jatyahui'rihua'caj tíquee nie'huacajche'.

²² Móoche' mu tyi'tya'cue'síma'caj, tí'ij i Jesús páan tyí'íj, ajta tí'ij tyaatatyóotzi'ria'aj i Dios, aj pu'ij ja'antyítaaraca' tí'quij huo'ríipuu'j, a'yan tyihua'ixáatye'ej tíjin:

—Xáacua' a'íjci, a'íi pu nyahue'ra' pué'een.

²³ Tí'ij ta'ij i váasuj tyíjáj ajta tyaatatyójtzi'rej i Dios, tí'quij a'íjma huatajányij, néijmi'i mu jaaré'ij i váasuj jitze.

²⁴ A'yaa pu tyihuo'té'exaaJ tíjin:

—A'íi pu a'íin pué'een i nyaxúure' i nyaj je'ráxire'sij nyej nyij huo'tyáhuiire'en mui'caa, ajta tí'ij i Dios ja'antypuá'rite'en i tí jájcuaj jin tyu'tóoratziiri'.

²⁵ A'yaa nu tyajá'mua'ixaatye' nyaj quee che' ju'quéi'sij a'íjci i úuvaj ja'ra', 'asta a'ájna xicáara' jitze tí'ij i Dios néijmi'que' tyu'ta'íjtaj.

Jesús pu jaataxájtaca' ti i Pedro jaatyáhue'taj a'yan tijin canu jamua'tyej

(Mt. 26:30-35; Lc. 22:31-34; Jn. 13:36-38)

²⁶ Mati'ij tyu'táchuiicaj i maj jin tyaatatyójtzi'rej i Dios, aj mu mij jo'c'ij a'ájna Aseitúunajrimi jir'ij ti jo'tacá'aj.

²⁷ Jesús pu a'yan tyihuo'té'exaa'aj tijin:

—Néijmi'i xu mua'aj yo'huá'xij siaj nye jimi tyá'tzaahuatye'. A'yaa pu tyé'yu'si' i yu'xarij jítze tijin: “A'ij nu je'catan i cánya'xii ti siire', majta i cánya'xii mamuj úrutyij.”

²⁸ Ajta nyati'ij huatájuurej, a'áa nu nya-jtáhua'aj jamuaja'ajsiire'ej a Galilea.

²⁹ Pedro pu a'yan tyaaté'exaa'aj tijin:

—Típua'aj néijmi'i meyo'hua'xij maj a jimi tyá'tzaahuatye', canu nyáaj a'yan rinyij.

³⁰ Jesús pu a'yan tyaaté'exaa'aj tijin:

—A'yaa nu tzáahuatyi'ra'aj jin tyí'mua'ixaatye', ijíij tíca' ti'ij quee xu jíihuacaj i tyacuáarie', huéeicaj paj naatyáhue'taj a'yan tijin capáj nyamua'tyej.

³¹ Ajta i Pedro ca'nyíin pu jin a'yan tyaaté'exaa'aj tijin:

—Típua'aj a'yan tyúuxieve'ej nyaj ajamuán huámu'nyij, canu muaatyáhue'taj.

Majta néijmi'i i séecan a'yaa mu cha'taj mana'aj tyí'xajtaca'aj.

Jesús pu huatyéenyuj a'ájna a Getsemaní

(Mt. 26:36-46; Lc. 22:39-46)

³² Mati'ij mij jo'c'ij a'ájna ja'hua' huastárij tzajta' ti a'yan tya'rájtyapua'aj tijin Getsemaní.

Jesús pu a'yan tyihuo'té'exaa*j* i maj jamuán huac*íj* t*íj*in:

—Xaará'saj iie'e*j*, nyóoche' nu nyá*aj* huatyényuusi*j* i Dios jimi.

³³ T*í*'quii áyee jo'r*é*'nye*j*, a'í*íj*ma pu jo'v*í*'t*íj* a'í*íj*ci i Pedro ajta i Santiago ajta i Juan, aj pu'í*j* huatyóoche*j* t*í* huatóoxaamujritye'en ajta je'e*j* pua'aj jaata'aj i tzajta'.

³⁴ A'yaa pu'í*j* tyihuo'té'exaa*j* t*íj*in:

—Je'e*j* pu pua'aj nu'ase*j* cuxáa nyamu'i'ny*j*. A'yaa xu sioo*j* tyityá'ca*j*, sío*o*che' xu atanyéjnye'ri*j*.

³⁵ T*í*'quii i Jesús eerá*j*raa a'tzú*j* áyee, aj pu'í*j* tyítunutaca' a chóota', jájhuaviiri' i Dios t*í*pua'aj a'yan tyí'riitan t*í*quee a'yan atyojo'r*é*'nyinyica'an a'á*j*na i xicáara' jitze t*í* jitzán jajpuéetzi*j* ja'me*j*.

³⁶ A'yaa pu tyá'huooca'aj i Dios jimi t*íj*in:

—Dios i paj nyavástara' pu'éen, néi*j*mi'i pu tyí'ri*j* muéetzi*j* jimi, t*í*pua'aj petyu'tá'an t*í*'i*j* quee náaci'ty*j* a'í*j*na i nyaj j*in* jajpuéetzi*j* na'me*j*, ajta che' quee a'yan atyojo'r*é*'nyinyica'an je'e*j* nye*j* nyá*aj* tyá'xie've', sulu pati'í*j* muá*aj* tyá'xie've'.

³⁷ Aj pu'í*j* té'e*j* aje'r*é*'nye*j* jo'maj ja'ajtyá'ca'aj i maj jamuán huac*íj*, a'áa pu'í*j* huojotyoj t*í*pua'aj mer*j* tyácu'tzi*j*. A'yaa pu tyaaté'exaa a'í*íj*ci i Pedro t*íj*in:

—Simón, ¿nyi petyácu*s*i*j*? ¿Nyi pequee tyo'táviicue'ri' paj sée*j* ooraj atányeer*j*?

³⁸ Sío*o*che' xu atanyéjnye'ri*j* siajta huatyényuun*y*i*j* i Dios jimi, t*í*'i*j* quee tyi'tá*j*

je'ej já'mua'uurej. A'yaa xu mua'aj tyá'xie've' siaj tyámua' huárinyij, ajta capu ja'muaca'nyisti' i já'muahue'ra' jitze.

³⁹ Ajtáhua'aj pu ujó'mej, a'yaa pu cha'tána'aj tyaatáhuaviiri' i Dios.

⁴⁰ Ti'ij aje're'nyej ajtáhua'aj pu huo'tyoy metyacu'tzísima'caj, ji'nye cutzój pu huá'mue'tica'aj. Capu je'ej huá'miteerastya'ca'aj je'ej maj ye'ej tyaaté'exaatye'en.

⁴¹ Ti'ij huéicaj a'yan huaríj, ajtáhua'aj pu ujó'mej, ti'quij ajtáhua'aj aje're'nyej tipua'aj meri'ij táhua'aj tyácu'tzij, aj pu'ij a'yan tyihuo'té'exaaaj tijin:

—¿Nyi siooj tyácu'tzij siajta juso'pe'? Pu'ríj óoche', pu'ríj tya'rá'aj a'náj maj nyéetzij tyu'tátuiire'ej i nyaj nyajta tyévi'ij jitze huanie'huaca', a'íjma jimi i maj je'ej pua'aj tyí'tyetyeityee.

⁴² Xá'ajhuiixi', che're'j, pu'ríj yaja've'mej i ti nyéetzij tyu'tátuiire'ej.

Mati'ij jaatyéevi' i Jesús majta yo'jáj
(Mt. 26:47-56; Lc. 22:47-53; Jn. 18:2-11)

⁴³ Óoche' pu tyi'tyaxáatasima'caj i Jesús ti'ij i Judas, síj ti hua' jitze ajtyáma'can i maj tamuáamuata' japuan hua'puaj ará'asej, a'íj pu aje're'nyej majta jéehua i tyeítyee jamuán huajú'ca'aj metyu'chúumij majta ciyéj tyu'í'ij. Hua'nyúucaritze' mu a'íjma jimi huajú'ca'aj i maj tyí'ijta i tyeyúuj tzajta', majta i maj tyihua'mua'tyej i yu'xarij jitze, majta i huásij.

44 Ajta i Judas pu tya'tóoratziiiri' je'ej ti ye'ej huárinyij mej mij jáamua'reej a'tíj ti a'ín pué'een i Jesús, a'yan tíjin:

—A'íjna i nyaj ji'tyápuí'tze'ej, a'íi pu a'ín pué'een, siata'aj jaatyéevi', siajta ja'ajnáan, sia'nají'que'en tyámua' naa.

45 A'íj pu jin ajtyáxiiriaca' i Jesús jimi ti'quij a'yan tyaatajé tíjin:

—Maeestro.

Ajta ji'tyápuí'tzej.

46 Aj mu mij i tyeítyee jaatyéevi' i Jesús majta ja'náají'quej.

47 Aj pu'ij síj ti a'áa jo'tyávaaca'aj a'íi pu juchúun íjcutaca', tí'ij ij ja'ajtavéjchaca' i naxiéera' i ti jahuíire' a'íjci i ti tyihúa'ijtye' i tyeyúuj tzajta'.

48 Tí'quij i Jesús a'yan tyihuo'ta'íhuo'ri' i tyeítyee tíjin:

—¿Ji'nye een jime' yesetyityavá'ju' xaachúumij siajta ciyéj tyu'í'ij sij sij naatyéevi', cuxáa nyaj náhua'rij pué'eenye'?

49 A'náj tina'aj nu ja'mua jamuán ajo'tyávaaca'aj nyetyaja'muamua'tyáaj u tyeyúuj tzajta', caxu a'náj naatyéevi'. Ajta ijíij pu a'yan tye'mej ta'aj ij tya'róo'astej je'ej ti tyé'yu'si' i yu'xarij jitze.

50 Majta a'íimaj i maj jamuán huacíj néijmi'i mu huatóo'uj, aa mu'uj mij yooríéej i Jesús.

51 Ajta síj pu tyamuéej jaavájrasima'aj i Jesús, cáanarij pu jin eerónajca'aj. A'íj mu mij huatyéevi',

⁵² ajta a'íi pu jaatáto*j* i cáanari*j* ti'quii hu-atóo'uj jo'téechajraa muá'vi'ij.

Matí'ij yo'vítij i Jesús a'íjma jimi i maj tyity-atatyj

(Mt. 26:57-68; Lc. 22:54-55, 63-71; Jn. 18:12-14, 19-24)

⁵³ Matí'ij mij yo'vítij i Jesús a'íjci jimi i ti tyihuá'ijtye' néijmi'caa i tyeyúuj tzajta', matí'ij mij néijmi'i tyúusi*j* i maj tyihuá'ijtye' i puaari*j*, i huásij majta i maj tyihuá'mua'tyej i yu'xari*j* jitze.

⁵⁴ Ajta i Pedro pu imuáj cújta' huama'ca'aj, a'áa pu'ij ja'rá'aj jo'tij ja'chej a'íjna i ti tyihuá'ijtye' i maj tyí'muijhuacaa i tyeyúuj tzajta', a'áa pu ja'ajyíxij hua' jamuán i xantáaru'uj, oopuístya'aj i tá'taa jitze.

⁵⁵ Majta a'íimaj i maj tyihuá'ijtye' i tyeyúuj tzajta', majta i maj tyityatatyj, a'íi mu jahuooca'aj tyi'tij maj jitzán ujpuá'ritye'en i Jesús, ajta camu tyi'tij huátyoj.

⁵⁶ Tyij majta jéehua jaahué'taca'aj, camu i séecan jamua'reeriaca'aj, tyi'tij maj putyí'xajtaca'aj.

⁵⁷ Aj mu mij séecan ájhuiixij matí'ij mij hue'tzij jin tyu'taxájtaca', a'yan tijin:

⁵⁸ —It*y*áj tu a'yaa tyáanamujri' ti a'yan tyí'xajtaca'aj tijin: “Nyáaj nu jaatyú'uunaj a'íjci i tyeyúuj i tyeít*y*ee maj ja'ajtaahuaca', nyajta je'en huéeicaj xicáj jitze séej ájtaahuaj i tyeyúuj i maj quee i tyeít*y*ee ja'ajtaahuaj.”

⁵⁹ Ajta camu néijmi'i jamua'reeriaca'aj tyi'tij maj pu tyí'xajtaca'aj i séecan majta i séecan.

60 Aj pu'ij a'íin ájchej a'ájna hua' tzajta' a'ájna i ti néijmi'caa tyí'ijtye' i tyeyúuj tzajta', ti'quij a'yan tyaata'íhuo'ri' a'íjci i Jesús tijin:

—¿Nyi pequee huatányuusij? ¿Tyi'tanyí jin po'tyá'itzee mej mij a' jitze tyí'pua'ritye'?

61 Ajta i Jesús capu avé'nyuuca'aj, capu tyi'tíj huataxájtaca'. Aj pu'ij ajtáhua'aj i ti tyihuá'ijtye' i tyeyúuj tzajta' a'yan tyaata'íhuo'ri' tijin:

—¿Nyi muáaj a'íin paj pué'een i Ciríistu', i ti yójra' pué'een i Dios?

62 Jesús pu a'yan tyaaté'exaa tijin:

—Nyáaj nu a'íin pué'een. Siajta mua'aj xu nyeséejran i nyaj nyajta tyéviij jitze huanie'huaca' nyaj ajcaquéé na'mej i muáca'ta' i ti néijmi'i jin antyúumua'reej, siajta nyeséejran nyati'ij aje'cáame'en i jéetirij tzajta'.

63 Ti'quij a'ájna i ti tyihuá'ijtye' i tyeyúuj tzajta' ja'antysisújtza'an i jusíicu', mej mij jáamua'reej tijin pu'ríj huatanyú'caca', aj pu'ij a'yan tyi-huo'té'exaaaj tijin:

—Capu che' juxie've' ti a'tíj je'ej tyá'xajta.

64 Mua'aj xu seríj jáanamujri' ti je'ej pua'aj tyu'taxájtaca' i Dios jimi. ¿Ji'nye mua'ajmaj tyajamuá'miteeraste'?

Néijmi'i mu juxa'aj tyu'taxájtaca' majta tyu'tá' ti huámu'i'nyij.

65 Aj mu mij séecan huatyóohuij maj jaatyétzi'tzique'muaxi'in, majta jo'tanáa ajíisa' majta je'en jí'tyáva'ra'aj i jumuáca' jime', a'yan metye'íhuo'raj tijin:

—Huataxáj a'tanyíj mui'tyéjvee.

Majta i xantáaru'uj i maj tyí'cha'ij i tyeyúuj tzajta' a'íi mu ja'ráavaxij i nyéerima'ra' jitze.

Pedro pu tyu'tyáhue'taca' a'yan tijin capu jamua'tyej i Jesús

(Mt. 26:69-75; Lc. 22:56-62; Jn. 18:15-18, 25-29)

⁶⁶ Ajta i Pedro, a'áa pu jo'tyávaaca'aj jo'tij ja'rájta'cuaj i chi'táj. Aj pu'ij síij íiti' utyájrurij ti jahuiire' i ti tyihuá'ijtye' i tyeyúuj tzajta',

⁶⁷ ti'ij a'íj huaséj i Pedro ti jupuistya'ca'aj a'ájna jo'tij já'taa, aj pu'ij ja'raséeraj ja'raa ti'ij ij a'yan tyaaté'exaa tijin:

—Muáaj paj pajta jamuán jo'chá'canya'aj i Jesús, Nazaret ti já'ma'can.

⁶⁸ Pedro pu jaatyáhue'taca', a'yan tyi'xáataj tijin:

—Canu jamua'tyej, canu nyajta jamua'reej tyi'tíj paj tyáxajta.

Aj pu'ij iirájraa, a'áa pu je'tyéechaxij a ti ja'pueertaj. Aj pu'ij i tyacuáarie' huajíjhuaca'.

⁶⁹ Ti'ij ij ajtáhua'aj i íiti' jaaséj a'íjci i Pedro aj pu'ij séecan huaté'exaa j a'yan tijin:

—A'múu pu síij a'íin pué'een i ti hua' jitze ajtyáma'can i maj jamuán huaci'ij.

⁷⁰ Ajtáhua'aj pu i Pedro jaatyáhue'taca'. A'tzúj a'tyéevi'caj, a'íimaj i maj aja'rét'ya'ca'aj ma'jtáhua'aj mu a'yan tyaaté'exaa i Pedro tijin:

—A'yaa pu tyi'ja'yájna muáaj paj síij a'íin pué'een, ji'nye Galilea paj já'ma'can.

⁷¹ Aj pu'ij i Pedro huatyóochej ti nyúucaritze' i Dios a'yan tyihuo'té'exaatye'en tijin:

—Canu jamua'tyej a'íjci i tyáataj i siaj mua'aj jatyáxajta.

⁷² Aj pu'ij arí hua'puaj huajíjhuaca' i tyacuáarie', ti'quij i Pedro jo'támua'reeri' je'ej ti tyaaté'exaa i Jesús a'yan tijin: “Ti'ij quee xu hua'puaj huajíjhua i tyacuáarie', muáaj paj huéeicaj naatyáhue'taj.” Aj pu'ij tyuuyínyajraa a'íjna i Pedro.

15

*Metyu'tátuii a'íjci i Jesús i Piláato jimi
(Mt. 27:1-2, 11-14; Lc. 23:1-5; Jn. 18:28-38)*

¹ Ti'ij huatapuá'riaca', a'íi mu tyúusiij i maj tyihuá'ijtye' i puaríij a'íjma jamuán i huásij, majta i maj tyihuá'mua'tyej i yu'xarij jitze i maj jin tyí'ijta, majta néijmi'i i maj tyityatatyíj. Aj mu mij áyoovi'tij a'íjci i Jesús meetyají'que'ej, mati'ij mij jaatátuii a'íjci i Piláato.

² Piláato pu'ij a'yan tyaata'íhuo'ri' tijin:

—¿Nyi muáaj a'íin papué'een i ti tyihuá'ijtye' i maj Israel jitze ajtyáma'can?

Ti'quij i Jesús a'yan tyaaté'exaa tijin:

—Muáaj paj períj a'yan tyaataxájtaca'.

³ Majta i maj tyí'ijta i tyeyúuj tzajta', jéehua mu tyaaxájtzi'ri',

⁴ Piláato pu'ij ajtáhua'aj a'yan tyaata'íhuo'ri' tijin:

—¿Nyi pequee je'ej tyu'tányuusiij? Cási' jéehua mu a' jitze tyí'pua'ritye'.

⁵ Ajta i Jesús capu je'ej tyaaté'exaa, a'íj pu jin quee je'ej jo'támiteeraj a'íjci i Piláato.

*Piláato pu tyu'tá' maj jaajé'caj i Jesús
(Mt. 27:15-31; Lc. 23:13-25; Jn. 18:38—19:16)*

⁶ Mati'ijta tyí'ye'estyaj, Piláato pu a'yan ty-eeyí'tihua'aj ti séej huatátoonyij i ti eetyánami', a'tíj maj a'yan tyaatáhuaviiraj i tyeítjee.

⁷ Síij pu tyáati' eetyánami'huaca'aj ti a'yan ántyapuaaca'aj tijin Barrabás, hua' jamuán i séecan i maj tyí'tyacui'caria'aj.

⁸ Aj mu mij i tyeítjee aje're'nyej, mati'ij mij huatyóohuij maj jaatáhuavii i Piláato ti'ij a'yan huárinyij a'íjma jimi je'ej ti tyeeeyí'tihua'aj.

⁹ Piláato pu a'yan tyihuo'ta'íhuo'ri' tijin:

—¿Nyi mua'aj a'yan setyá'xie've' nyaj jaatátoonyij a'íjci ti ja'mua tajtúhuan pué'een mu siaj Israel jitze ajtyáma'can?

¹⁰ Ji'nye jamua'reeriaca'aj maj já'chueeria'ca'aj a'íjci i Jesús a'íimaj i maj tyihuá'ijtye' i tyeyúuj tzajta', a'íj mu jin jimi tyu'tátuii.

¹¹ Majta i maj tyihuá'ijtye' i tyeyúuj tzajta', a'íj mu ca'nyíjra'aj huo'ta' i tyeítjee mej mij jaatáhuavii a'íjci i Piláato ti a'íj huatátoonyij i Barrabás.

¹² Piláato pu a'yan tyihuo'ta'íhuo'ri' tijin:

—¿Arí ji'nye náarinyij a'mújci jimi mu ja'mua tajtúhuan mu siaj Israel jitze ajtyáma'can?

¹³ Aj mu mij ca'nyíin jin huatyeyíihuajra a'yan tijin:

—Pata'aj jó'tatan i cúruuj jitze.

¹⁴ Piláato pu a'yan tyihuo'té'exaa jijin:

—¿Ji'nye een jime', tyi'tanyí je'ej pua'aj huáruuj?

Majta i tyeítýee majtáhua'aj mu ca'nyíin jin huatyejíhuajra a'yan tijin:

—Oótateexi' i cúruuj jitze.

¹⁵ Ajta a'íjna i Piláato, a'yaa pu tyá'xie'va'ca'aj ti tyámua' tyu'tyá'itzeere'en i tyeítýee jimi, a'íj pu jin jaatátoj a'íjci i Barrabás, ajta ti'íj tyu'ta'ítaj maj je'riá'vaxi'in i Jesús, aj pu'ij huo'tátuii mej mij jó'tatan i cúruuj jitze.

¹⁶ Aj mu mij i xantáaru' yo'jáj a'íjci i Jesús a'ájna a ti ja'rájta'cuaj, aj mu mij néijmi'caa tyísih i xantáaru'uj.

¹⁷ Síicu'ri mu ju'cáachejtye ti po'vij xú'muavi'can jime', majta cúruun jaatyátaavej tzicare'ej ti jin cistijhuaj, a'íj mu mij ju'cárujtyi'ri'.

¹⁸ Majta je'en huatyóohuij maj huatyejíhuajra'nyij a'yan tijin:

—Che' júurij a'mújna mu ti hua' tajtúhuan pué'een a'íjma i maj Israel jitze ajtyáma'can.

¹⁹ Majta ciyéj jin ja'vá'va'ra'aj i mu'úura' jitze, majta jaatyétzi'tzique'muaxij, aj mu mij tyítunutacaria'aj mue'cootunáaj, a'yájna cuxáa tyámua' metya'tá'caria'aj.

²⁰ Mati'ij jatyaxáahuataj, aj mu mij je're'chuiiri' a'íjci i síicu'ri ti po'vij xú'muavi' jime', mati'ijta mij a'íj ju'cáachejtye i síicu'ria'ra' mati'ij mij yo'jáj mej mij jó'tatan i cúruuj jitze.

*Mati'ij yó'tateexij a'íjci i Jesús i cúruuj jitze
(Mt. 27:32-44; Lc. 23:26-43; Jn. 19:17-27)*

²¹ A'áa pu síij tyáati' Cirene ti já'ma'can, Simón ti ántyapuj táatajra' a'íjci i Alejandro ajta a'íjci

ì Rufo, a'íi pu a'áa ja'rájraa jo'tij quee a'tíj ja'chej. A'áa pu'ij huaja'antinyinájchaca' jo'maj yoojásima'aj ì Jesús, a'íj mu mij ca'nyéjrij jin huata'íj tí'ij ja'antychóoj ì cúruujra' ì Jesús.

²² A'áa mu yo'jáj a'íjci ì Jesús, a'ájna a jiríj jitze tí a'yan tyaja'rájtyapuaaj huá'nyuucaa jime' tíjin Gólgota, (Gólgota, a'yaa pu huatóomua'aj tíjin Mu'ichíj Mu'taj),

²³ matí'ij mij nahuáj jaatanyétzij cuáanye'ej tí á'naxcaj, a'yaa mu jatamuá'muaj a'íjci ì cuáanye'ej tíjin miirra, ajta ì Jesús, capu ju'qué'ij a'íjci ì nahuáj.

²⁴ Aj mu mij yó'tateexij ì cúruuj jitze. Majta ì xantáaru'uj tyetyéj mu jin huóomue'tíj mej mij jáamua'reej a'tíj tí cí'tyij ì tyí'caanaria'ra' ì Jesús síj ajta síj.

²⁵ Pu'ríj jé'ta' ujmá'caj ì xicáj matí'ij yó'tateexij ì cúruuj jitze.

²⁶ Majta táabla óotatej ì cúruuj jitze, a'yaa pu tyé'yu'si'huaca'aj je'ej maj tyí'tíj jitzán tyo'ojpuá'rij a'yaa pu tíjin: “Hua' tajtúhuan ì maj Israel jitze ajtyáma'can.”

²⁷ Majta mu hua'puácaa ì náhua'rij óotatej, séej mu a'áa jo'tyéjchej ì cúruuj ì muáca'ta' pujmua', majta séej útata' pujmua'.

²⁸ A'yaa pu tyá'raa je'ej tí a'ájna ì nyúucarij tyé'yu'si' ì yu'xarij jitze tí a'yan tíjin: “A'yaa mu tyá'mua'reeriaca'aj tí je'ej pua'aj tyí'tyevistaca'aj.”

²⁹ Majta ì maj aja'tányinyica'aj naa mu tyi-tye'cámu'vajra'aj majta je'ej pua'aj tyá'xajtaca'aj a'yan tíjin:

—Muáaj mu paj a'ín pué'een i paj jaatyú'uunaj i tyeyúuj pajta huéecaj xicáj jitze ja'ajtaahuaaj,

³⁰ asíj a japua huatányuuchij pajta acájra'nyij a'mújci jitze mu cúruuj.

³¹ A'yaa mu cha'taj mana'aj tyá'xaahuataca'aj i maj tyihuá'ijtye' i tyeyúuj tzajta', majta i maj tyihuá'mua'tyej i yu'xarij jitze i maj jin tyí'ijta. A'yaa mu tyí'xajtaca'aj tijn:

—A'múu pu séecan japua huatanyúj, ajta capu jaayí'tin ti jusíj jujapuá huatányuunyij.

³² Che' acájra'nyij mu cúruuj jitze a'mújna mu Ciriistu' ti pué'een, ajta hua' tajtúhuan i maj Israel jitze ajtyáma'can, tyata'aj tyij jaaséj, tyajta tyá'antzaahuatye'en.

Majta i maj jamuán óotateehuaca' i cúruuj jitze a'íi mu majta já'xaahuataca'aj.

Tí'ij huamuí' i Jesús

(Mt. 27:45-56; Lc. 23:44-49; Jn. 19:28-30)

³³ Tí'ij tya'rá'aj a'tzáaj tacuaríxpuaaj, néijmi'que' pu huariá'tica'riaca' i chuéj japua, ajta á'tyeej ti a'yan tyu'tíca' yáacij jé'ta' ucamá'caj i xicáj.

³⁴ Tí'ij yáacij jé'ta' ucamá'caj i xicáj, aj pu'ij Jesús ca'nyíin jin huajíjhuaca' a'yan tijn:

—Eloí, Eloí, ¿lama sabactani? A'íjna i nyúucarij, a'yaa pu huatóomua'aj tijn: Nyavástara', Nyavástara', ¿ji'nye een jime' pej pij nyojo'hua'xij?

³⁵ Séecan i maj a'áa jo'tyú'uuca'aj, mati'ij jáanamuaajri' a'yaa mu tyu'taxájtaca' tijn:

—Xáanamujri', a'íj pu huatajé i Elías ti'ríij á'tyeej ti tyi'tyávaaca'aj i Dios jimi.

³⁶ Aj pu'ij síij aje'ré'nyej huatéechisima'aj, tyi'tíj pu huátisima'aj ti ta'chíra' a'íj pu'ij hu-
atyáru'nyaxij nahuáj jime' ti antzíjvi, ti'quij ciyéj
jitze ja'antyijí'quej, aj pu'ij a'íjna ájchui ti'ij i
Jesús huayé'nyijche' a'íjci jitze i tyi'tíj, a'yan
tyi'xáataj a'íjna i a'tíj tíjin:

—Setyu'chó've' tipua'aj yatanyéj a'íjna i Elías
ti'ij ja'cátoonyij mu cúruuj jitze.

³⁷ Aj pu'ij ajtáhua'aj i Jesús ca'nyíin jin
huajíjhuaca', ti'quij huamuí'.

³⁸ Ajta i tyeyúuj tzajta' cáanarij ti 'tzíjhua pu
ujo'tahuíjca'aj, a'íi pu'ij jé'ta' acásujtza'an.

³⁹ Ajta i tyenyeéntyí' i xantáaru'uj ti tyí'ijtye'
i maj anxityej ará'asej, a'áa pu jo'tyávaaca'aj
véjri' jo'tíj jóonyeerica'aj i Jesús, a'íi pu'ij
jáanamujri' je'ej ti tyu'jíjhuaca' i Jesús, ajta
jaaséj je'ej ti tyu'muí', a'yaa pu'ij tyu'taxájtaca'
tíjin:

—A'yaa pu tyi'ji'récán jime' a'íi pu a'íin
pué'eenye'ej i yójra' i Dios.

⁴⁰ Séecan mu majta úuca a' imuáj jo'tyu'úuj
méesejraca'aj, síij pu a'yan ántyapuaaca'aj
tíjin Mariía Magdala ti já'ma'can, ajtáhua'aj síij
Mariía hua' náanaj a'íjci i Santiago ti cíleen
ajta a'íjci i José, ajtáhua'aj síij i íiti' ti a'yan
ántyapuaaca'aj tíjin Salomé.

⁴¹ A'íi mu i úuca jamuán huajú'ca'aj i
Jesús majta jahuiiria'ca'aj ti'ij a'áa jo'tyávaaca'aj
a'ájna a Galilea. Jéehua mu majta séecan

ì úuca a'áa jo'tyú'uuca'aj ì maj jamuán a'áa jo're'nyej a'ájna a Jerusalén.

*Mati'ij jaatyá'avaataca' a'íjci ì Jesús
(Mt. 27:57-61; Lc. 23:50-56; Jn. 19:38-42)*

⁴² Tì'ij huaré'chumua'riaca', tya'rá'aj a'ájna xicáara' jitze mati'ij tyámua' huó'uurej, yaa ariá'pua'aj pu atyojo're'nyesij a'ájna ì xicáara' ì maj jitzán juso'pii.

⁴³ A'ájna ì José Arimatea ti já'ma'can, ti ajta hua' jitze ajtyáma'can ì maj va'cán jin tyity-atatyíj, a'íi pu ajta jacho'va'ca'aj a'íjci xicáara' ti'ij ì Dios tyu'ta'íjtaj néijmi'que' ì cháanacaj japua, a'íi pu'ij ajo're'nyej ì Piláato jimi, ti'quij jaatáhuaviiri' ì tyévira' ì Jesús.

⁴⁴ Ajta ì Piláato je'e'ej pu tyo'tóomua'aj ti ì Jesús arí huamuí', aj pu'ij jaatajé ì hua'tyenyentyi' ti'ij jaata'íhuo' a'chu ti arí á'tyeevi'ca'aj ti huamuí'.

⁴⁵ Tì'ij ì hua'tyenyentyi' a'yan tyaaté'exaa ti a'yan tyi'ja'yájna, aj pu'ij ì Piláato jaatá' a'íjci ì José ti ja'cájan ì tyévira' ì Jesús.

⁴⁶ Aj pu'ij ì José cáanarij huánaniej ti naa een ti naa tyí'cueenaa, ti'quij ja'ajtajá ì mui'chíj ajta je'en je're'ijcataca' a'íjci jime' ì cáanarij. Aj pu'ij a'úun yo'tyéetyej jo'maj yo'ojcúunajraa, ajta tyetyéj ti sicíirara' eetyájmua.

⁴⁷ Ajta a'ájna ì Maríia Magdala ti já'ma'can, ajta síij ì Maríia náanajra' a'íjci ì José, a'íi mu jaaséj jo'maj je'e'ej yó'ruuj ì mui'chíj.

16

Jesús pu huatájuuriaca'

(Mt. 28:1-10; Lc. 24:1-12; Jn. 20:1-10)

¹ Ti'ij mu jo'mej a'ájna i xicáara' maj jitzán juso'pii, a'ájna i Maríia Magdala ti já'ma'can, ajta i síij i Maríia náanajra' a'íjci i Santiago, ajta je'en a'ájna i Salomé, a'ij mu tyi'tíj huánaniej ti naa tyaarie'ej mej mij jacáhuaatye'en i tyévira' i Jesús.

² A'íjci xicáara' jitze ta'nájcaj i itéerij, ti'ij oochán eere'nyéesima'caj i xicáj, a'áa mu jó'ju' jo'tíj ja'vá'nami'huaca'aj i muí'chíj,

³ a'yaa mu tyúu'ixaatya'ca'aj tijin:

—¿A'tanyíj uya'ráxiiraj i tyetyéj ti jin eetyánami' jo'tíj jóocun tyej tyij utyájrutyey?

⁴ Ajta mati'ij a'áa jo're'nyej aj mu mij jaaséj tipua'aj quee che' eetyájmua i tyetyéj. Ajta tyámua' pu tyí'va'caa i tyetyéj ti eetyámuaaca'aj.

⁵ Mati'ij utyájrurij jo'tíj jóocun, tyamuéej mu huaséj ti a'úun je'rácatyii muáca'ta' pu-jmua', catyéevi' pu ucáchajca'aj ajta naa tyí'cueenavi'ca'aj i ti tyí'chajca'aj. Aj mu mij i úucaa tyu'tátziin,

⁶ ajta a'íi pu a'yan tyihuo'té'exaaj tijin:

—Caxu tyí'tziinye'ej. Mua'aj xu a'íj tyáhuoonyij i Jesús Nazaret ti já'ma'can, i ti óotateehuaca' i cúruuj jitze. Pu'ríj huatájuuriaca', capu che' yajá'hua' a'yájna. Cási' xaaséj jo'maj yo'ojtyéj.

⁷ Áricuj sioté'exaatye' a'íjci i Pedro siata'aj i séecan i maj jamuán huacáj, a'yan tijin: “A'íi pu

a'áa jooméj a'ájna a Galileea tí'ij ajtáhua'aj jamuájsiire'en jájcuan, a'áa xu yé'sejran, a'yájna tí'ij arí tyajamuáa'ixaa."

⁸ Aj mu mij iirahuáachajra i úucaa, jí'nye metyóoviveesima'aj, majta tyí'tziinya'ca'aj. Ajta camu a'tíj huaté'exaaj i juyéj jitze, jí'nye metyí'tziinya'ca'aj.

Jesús pu huataséjre a'íjci jimi i Maríia Magdala tí já'ma'can
(Jn. 20:11-18)

⁹ A'íjci xicáara' jitze ta'nájcaj i séej iteerij tí'ij i Jesús huatájuuriaca', tí'ij tapuá'risima'caj a'íj pu jimi anaquéej huataséjre i Maríia Magdala tí já'ma'can, i maj tzajta' séjria'ca'aj i tyiyáaru'uj i maj aráahua'puaj ará'axcaa i Jesús tí huo'tamuárij.

¹⁰ A'íi pu ujó'mej tí'ij huo'té'exaatye'en a'íjma i maj jamuán huacíj i Jesús, i maj juxaamuijritya'ca'aj majta juyiinyaca'aj.

¹¹ Majta a'íimaj matí'ij jáamua'reeri' ti i Jesús huatájuuriaca' ajta i Maríia arí jaaséjraca'aj a'íjci i Jesús, camu ja'antzaahuaaj.

Jesús pu huataséjre hua' jimi i maj hua'puaj i maj jamuán huacíj
(Lc. 24:13-35)

¹² Tí'quij Jesús ajtáhua'aj seequéj tyu'taséjre hua'puácaa jimi i maj a'áa joojú'ca'aj i juyéj japua jo'tíj quee a'tíj já'chajca'aj.

¹³ A'íi mu mij ujó'ju' mej mij huo'té'exaatye'en i séecan, camu majta hua'antzaahuaaj a'íjma i maj hua'puaj.

Tyi'tíj ti i Jesús huo'ta'tíj a'íjma i maj jamuán huacíj

(Mt. 28:16-20; Lc. 24:36-49; Jn. 20:19-23)

¹⁴ Ti'ij arí jéetze' huachúmua', Jesús pu hu-atóosejrataca' a'íjma jimi i maj tamuáamuata' japuan séej ará'asej, mati'ij móoj a'íimaj aj-tyetyá'caj i méesaj jítze. Aj pu'ij hua'ajtyá'xij a'íjci jime' i maj jatyánaamuaj i ju júuricamej majta quee tyá'tzaahuatya'ca'aj, ji'nye camu huá'tzaahuatya'ca'aj i maj jaaséj ti arí hu-atájuuriaca'.

¹⁵ A'yaa pu tyihuo'té'exaa j tijn:

—Séricuj néijmi'que' i cháanacaj japua siahuo'té'exaatye' néijmi'caa i tyeítjee i nyúucaria'ra' i Dios.

¹⁶ A'tíj ti tyá'antzaahuatye'sij ajta huái'huaj, Dios pu tyaatú'uunyi'raj, ajta i ti quee tyá'antzaahuatye'en, a'íi pu jajpuéetzij ja'mej.

¹⁷ A'yaa mu tyeeyí'tihua'aj muá'ju'un i maj tyá'antzaahuatye'en, nyenyúucaritze' mu huo'tamuáritye'sij i tyiyáaru'uj i maj hua' tzajta' séejre' i tyeítjee, majta séej jime' i nyúucarij tyi'xáataj muá'ju'un,

¹⁸ cú'cu'see mu muarie'en i maj tyú'cha'vacaa, ajta camu je'ej huá'uurej, na'ríj huá've'rij mu'cáaye'en, capu ajta je'ej huá'uurej, ajta tipua'aj a'íjma mua'ajtamuarie'xi'in i maj tyí'cucui', tyámua' mu rinyij.

Jesús pu tyíraa i jútye' tajapuá
(Lc. 24:50-53)

19 Tì'ij a'yan tyihuo'ixáatya'aj, a'íjna i tavástara' Jesús pu tajapuá jó'vi'tichiihuaca' tì'quij muáca'ta' i Dios ja'ajcáayixij.

20 A'íi mu mij i maj jamuán huacíj ma'úrutyxij mej mij néijmi'que' huo'ré'ixaatye'en i nyúucaria'ra' i Dios, ajta i tavástara' pu huá'huiiria'ca'aj, ajta jaséjrataca'aj ti a'yan tyi'ja'yájna je'ej maj a'íimaj tyí'xajtaca'aj a'íj hua'séeratya'aj i maj jin tyámua' tyo'taséj.

Cora, Santa Teresa
Cora, Santa Teresa: I nyúcarij ti jájcua ti a'ijna
á'xaj i Tavástara' i Jesús ti Ciríistu' pue'een ajta
Salmos New Testament+

copyright © 2016 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Cora, Santa Teresa

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2025-05-01

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 30 Apr 2025 from source
files dated 1 May 2025

4f03662f-a4e0-5c7c-a13b-0b7002b5b8f6